

113
2000

პ რ ი ლ ი

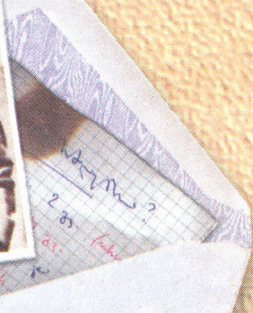
№1 (146)

საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

ფასი 50 თეთრი

✓ 85
(1-8)

#1 2000

პ რ ი ლ ი

ანდრო გუანიძე

საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

ორიონი

საზოგადოებრივი ლიბრარია
ასოციაცია "ორიონი" გაერთიანება

ორიონი - დასავლეთელი სიმინდეთა(ნა)
სულხან-საბა

ორიონი - მისი შუქი, რამეზე დამდგარი
ძველი 960ს
განმარტებითი ლექსიკონი

მთავარი რედაქტორი შადიმან შამასაძე

სარედაქციო საბჭო

- მალხაზ ხარბედაი (მთრედაქტორის მოადგილე)
- ლევან აბაშიძე
- ია ანთაძე
- ირმა არნუაშვილი
- ანდრო ბუაჩიძე
- გია გორგოძე
- თამაზ ვასაძე
- დათო ზურაბიშვილი
- ნინო ზურაბიშვილი
- ზაზა თვარაძე
- ვასტანგ კომახიძე
- დავით ნინიკაშვილი
- (პასუხისმგებელი მდივანი)
- ზვიად რატიანი
- ირაკლი სამსონაძე
- სოზარ სუბელიანი
- ზაზა ფარუაშვილი
- ზაზა ქილაძე

დირექტორი
მიხეილ ჩიტაძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
თამაზ ჩხაიძე

ტელ: 93-40-35, 93-52-96;
ფაქსი: 98-67-90;
e-mail: kavkasio@orioni.com.ge
მისამართი: პ. ინგოროყვას ქ. №5

№1(146) ნოემბერი, 17 თებერვალი, 2000
გაგონის ორ კვირაში ერთხელ

ია ანთაძე რატომ უჭერს მხარს არძინბა შევარდნაძეს.....	1
სოზარ სუბელიანი ტაქტიკური დათმობები სტრატეგიის შესანარჩუნებლად.....	3
ნინო ზურაბიშვილი რუსეთსა და აქართველოს შორის ეკონომიკური საზღვრები წაიშალა.....	5
ზაზა ფარუაშვილი ძველი გვარდია მაინც არ ნებდება!.....	6
მარცინ კრული რა სჭირთ ევროპელ მემარჯვენეებს.....	7
ანდრო ბუაჩიძე პოეზიაზე ფიქრის უფლება.....	9
ომარ თურამაშვილი ნარსულის ილუსტრაციები (ნანყვეტი რომანიდან).....	11
თამაზ ვასაძე თანაზიარობა.....	15
პაულ ცვლანი ლექსები.....	18
ემილ მიხეილ ჩორანი შეგვედრები პაულ ცვლანთან.....	21
მორის ბლანშო თარგმანის შესახებ.....	22
ზაზა თვარაძე ლექსები.....	25
შოთა იათაშვილი ქართული "ფრანკენშტაინი" გოგებაშვილისა და ფანჯიკიძის თანხლებით.....	27
"მე უფრო ტრაქტატს ვწერ, ვიდრე პიესას" საუბარი ელჰარდ ოლგისთან.....	30

რატომ უჭერს მხარს არძინაზა შევარდნაძეს

საქართველოში საპრეზიდენტო არჩევნების წინა პერიოდში ვლადისლავ არძინაზმა ვაჟა ლორთქიფანიძესთან შეხვედრა ითხოვა და მეტისმეტად უცნაური განცხადება გააკეთა: იგი მხარს უჭერდა ედუარდ შევარდნაძეს.

არძინაზის მოულოდნელმა თანადგომამ საქართველოს ამჟამინდელი ხელისუფლების მიმართ ქართული საზოგადოება აფხაზთა ლიდერის გულწრფელობაში დააეჭვა. შევარდნაძისადმი მისი მხარდაჭერა დღევანდელი პრეზიდენტის რეიტინგის დაწვევის გამიზნულ მცდელობადაც კი შეგახდა.

***

მაგრამ ვლადისლავ არძინაზს ეს უცნაური გადაწყვეტილება არაგულწრფელად აღარ მოგვეჩვენება, თუკი დღეს არსებულ რეალობაში მთელ კონტექსტს გავითვალისწინებთ.

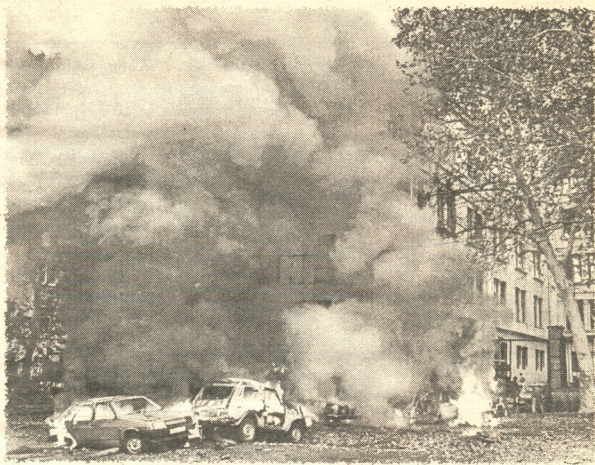
საქართველოში ახლოვდება საპრეზიდენტო არჩევნები, რომელიც გადამწყვეტს, თუ რა მიმართულებით, როგორი კურსით განვითარდება ქვეყანა უახლოესი ხუთი წლის განმავლობაში, რომელი სახელმწიფო იქნება საქართველოს მთავარი სტრატეგიული პარტნიორი და, შესაბამისად, რომელი ქვეყნის პოზიციების განმტკიცდება თუ დასუსტდება საპრეზიდენტო კავკასიაში.

ტრადიციულად, კავკასიაზე პრეტენზიას აცხადებს რუსეთი, რაც საჯაროდ გამოდამირ აღიარა რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა იგორ ივანოვმა ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის ტრიბუნაზე.

საქართველო, ბოლო წლების განმავლობაში, სერიოზულად უშლის ხელს რუსეთის კავკასიური გეგმის განხორციელებას. საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ აფერიკის შეერთებულ შტატებში ბოლო ვიზიტის დროს - 1999 წლის სექტემბერში - კლენტონთან შეხვედრისას განაცხადა, რომ აფერიკის შეერთებულ შტატებსა და საქართველოს შორის ურთიერთობა უფრო მეტად კია, ვიდრე სტრატეგიული თანამშრომლობა.

ამ რეალობაში, ცხადია, რუსეთი დანტერესებულია საპრეზიდენტო არჩევნებით საქართველოში. უფრო კონკრეტულად, რუსეთი დანტერესებულია, საქართველოს ისეთი პრეზიდენტი შავადეს, რომელიც, შევარდნაძისგან განსხვავებით, გაცილებით მეტად გაითვალისწინებს რუსეთის ინტერესებს კავკასიაში.

10 იანვარს გაზეთმა "კვირის პალიტრა" გამოაქვეყნა ინტერვიუ ერთ-ერთ უმნიშვნელოეს საბჭოს ინფორმაციისა და ანალიზის სამსახურის უფროსის მოადგილესთან ჯიმი ვილიამს-ვილიამს. ამ უბუღკავიანი ვკითხვოლობთ: "ელცინის გადადგომამდე

არდენიმე ხნით ადრე, რუსეთის უმაღლეს ხელისუფალთა ვინაობაში ვლადიმირ პუტინის მონაწილეობით გაიმართა თათბირი, სადაც კავკასიურ პრობლემებზე მსჯელობისას ითქვა შემდეგი: თუ შევარდნაძე მეორე საპრეზიდენტო ვადით იქნება არჩეული, რუსეთი სამუდამოდ დაკარგავს კავკასიას". მართალია, ამ ინფორმაციის ავტორი ბატონი ჯიმი ვილიამსი კი არა, ჟურნალისტიკა, რომელიც წყაროს არ უთითებს, (რაც ინფორმაციის სანდოობის ხარისხს ერთგვარად ეჭვის ქვეშ აყენებს), მაგრამ საიდუმლო მასალების გამოშვებების გარეშეც აშკარაა, რომ რუსეთი გულგრილი არ არის საქართველოში საპრეზიდენტო არჩევნების მიმართ.

თუმცა, დამაფიქრებელია, რომ ამ ეჭვში, როგორცაა საპრეზიდენტო არჩევნებამდე ერთ თვეც აღარ რჩება, რუსეთის კვალ ნინასაარჩევნო პროცესში, ჯერჯერობით, თითქმის არ ჩანს.

***

საპარლამენტო არჩევნებში ედუარდ შევარდნაძესთან დასხელმწიფო კურსთან დამორიპირების ცენტრი ჩამოყალიბდა ბათუმში და არაერთი საჯარო ინფორმაციით დადასტურდა, რომ ბლოკ "საქართველოს აღორძინების" იდეოლოგია დიდწილად ემხიბვოდა რუსეთის ინტერესებს.

მოსალოდნელი იყო, რომ საპრეზი-

დენტო არჩევნებშიც რუსეთის ინტერესები თავს იჩენდა ბათუმური ბლოკის საარჩევნო კანდიდატსა და საარჩევნო საარჩევნო კენდიდატს.

მაგრამ, მოლოდინის საპირისპიროდ, ბათუმური ბლოკიდან არავითარი რეალური საარჩევნო ინიციატივა არ მომდინარეობს.

ბლოკმა მხოლოდ 12 თებერვალს დასახეულ საკუთარი კანდიდატი პრეზიდენტის პოსტზე - ასლან აბაშიძე, თანაც, ასლან აბაშიძე, ჯერჯერობით, მხოლოდ პოტენციური კანდიდატია. ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში მისი კანდიდატურის წარდგენა სერიოზული პირობების შესრულებას ითვალისწინებს ხელისუფლების მხრიდან, მათ შორის, პარლამენტის რიგგარეშე სესიის მოწვევას საარჩევნო კანონმდებლობის შესაცვლელად. ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში კანდიდატურის წარდგენის ვადა კი 19 თებერვალს იწურება.

ოპოზიცია ხელისუფლებას ულტიმატუმს ენით ულპარაკება, ხოლო პირობების დაუწყაყოფილებლობის კვალდაკვალ - ტაქტიკის შეცვლით და არჩევნებისთვის ბოიკოტის გამოცხადებით ემუქრება.

ესე იგი, საჭიროების შემთხვევაში, პრეზიდენტის პოსტზე კანდიდატი არსებობს; მაგრამ საჭიროების მიხედვით, პარალელურად, ბოიკოტის თემაც ტრიალებს.

ეს პირდაპირ ნიშნავს, რომ სე-

საპარლამენტო
არჩევნების
შედეგები

რიოზული საარჩევნო კამპანიისთვის შაბდების არანაირ ნიშანვალს ბათუმური ბლოკი არ ამყლებენს. არ შეიძლება, რომელიმე პოლიტიკური ძალა არჩევნებში ერთდროულად თან შევარდნაძის დახმარებებს აპირებდეს და თან ბოიკოტის განსახორციელებლად ემზადებოდეს - ორივე მიმართულებას ძალების მაქსიმალური კონცენტრაცია სჭირდება. უბრალოდ, არანაირად ვერცხვდება, საარჩევნო სტრატეგია ერთდროულად მოიცავდეს არჩევნების მოგებას და არჩევნების ჩაშლას.

***

ამ პირობებში, საკითხავია, რომელი მიმართულება უფრო პერსპექტიულია - გამარჯვებისთვის ბრძოლა თუ არჩევნების ჩაშლის მცდელობა?

თავიდანვე ცხადი იყო, რომ თუ ოპოზიცია თავის კანდიდატად ახლანაბაშვილს დაასახელებდა, თან გარკვეული პირობები და ულტიმატუმი უნდა მოეყოლებინა: ახლან აბაშიძე თბილისში ვერ ჩამოდის, ამას კი, პრეზიდენტის კანდიდატის როლში ყოფნისას, საგანგებო დასახულება სჭირდება. ასე რაში, ახლან აბაშიძის სრულფასოვანი კანდიდატობა თვითდანვე გამორიცხულია.

რაც შეეხება ბოიკოტს და არჩევნების ჩაშლის მცდელობას - ამ ტექტიკას ოპოზიციისთვის აზრი აქვს იმდენად, რამდენადაც არჩევნების ჩაშლის შემთხვევაში ედუარდ შევარდნაძე, როგორც ქვეყნის პრეზიდენტი, კარგავს ლეგიტიმურობას. კონსტიტუციის თანახმად, ამ შემთხვევაში ხელახალი არჩევნები ორი თვის ვადაში ინიშნება.

მაგრამ რამდენად რეალურია ბოიკოტის გზით არჩევნების ჩაშლა? პასუხი ერთმომენტურად არის - სრულიად არარეალურია. არჩევნები ჩაშლილად გამოცხადდება იმ შემთხვევაში, თუ მასში მონაწილეობას მიიღებს ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის ნახევარზე ნაკლები. საერთო რაოდენობას კი ცენტრალური საარჩევნო კომისია ადგენს, ფაქტობრივად, გაურკვეველი და უპრობლელო მონაცემების საფუძველზე. ამიტომ, ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობა ყოველ არჩევნებზე იცვლება იმის მიხედვით, თუ რა ანკუზის ხელისუფლებას კონკრეტულ შემთხვევაში. ბოლო სამ არჩევნებში ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობა 2 828 091-დან 3 143 851-მდე შემცირდა. ამიტომ, ოპოზიცია ვერ მიადღეს არჩევნების ჩაშლას ბოიკოტის გზით, თუნდაც, ამომრჩეველთა ნახევარი მართლაც არ გამოცხადდეს არჩევნებზე. უფრო უსუსტად, ოპოზიცია ვერაფრით დაამტკიცებს, რომ არჩევნებზე გამოცხადდა ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის ნახევარზე ნაკლები, რადგან იგი ვერ აკონტროლებს სწორედ მთავარ მონაცემს - ამომრჩეველთა საერ-

თო რაოდენობას. ამ რეალობის გათვალისწინებით, ბუნებრივად გამოიყოფება, რომ ოპოზიციის ულტიმატუმის ერთი პუნქტი მოსახლეობის აღრიცხვა-პასპორტიზაციის მოვარებას მოითხოვს. მაგრამ, არსებული რეალობის გათვალისწინებით, სწორედ ამ მოთხოვნის შესრუ-

აშკარაა, პრეზიდენტი საფრთხეს საქართველოდან კი არა, რუსეთიდან ელის. აშკარაა, ამ საფრთხის წინაშე ერთ ნაპირზე აღმოჩნდნენ შევარდნაძე და არჩინა. ესე იგი, მეორე ნაპირზე დარჩნენ რუსეთი და რომელიღაც პოლიტიკური ძალა საქართველოში.

ლებას ხელისუფლება არ იჩქარებს არჩევნებამდე დარჩენილ ორ თვეში.

***

ასე რომ, საარჩევნო კანონის დაწესება და ბოიკოტი ოპოზიციის შორიდან პრიორიტეტის მხოლოდ პასიურ ფორმად რჩება.

არადა, რუსეთის ინტერესი საქართველოში პრიორიტეტის მხოლოდ პასიური ფორმით ვერ დაკმაყოფილებს. პირად საუბრებში ბლოკ "საქართველის აღორძინების" ორმა ლიდერმა ცალცალკე დაედასტურა, რომ 2 000 წლის საქართველოში არჩევნების მოგების რეალური პერსპექტივა მათ არ გააჩნიათ და ამიტომ, ფაქტობრივად, წვედები ბრძოლას და შექმდეი არჩევნებისთვის მზადებაზე გადადიან.

პარტიას მართლაც აქვს უფლება, მთავარი ბრძოლა რამდენიმე წლით გადადოს. მაგრამ რუსეთის ინტერესები რამდენიმე წელიწადს ვერ მოიცავს. ესე იგი, ან ბლოკი "საქართველის აღორძინება" არ არის რუსეთის ინტერესების გამტარებელი 2000 წლის სამრეზიდენტო არჩევნებში, ან რუსეთის სტრატეგია იმგავრია, რომ იგი ბათუმური ბლოკის მხრიდან არც კონკურენტებს შორის რეალურ საარჩევნო ბრძოლას ითვალისწინებს და არც ბოიკოტს - სამაგიეროდ, ითვალისწინებს ამ ეტაპზე ოპოზიციის გამოყენებას დროის გაყვანის მიზნით და ნამდვილი სტრატეგიის შესანიშნავად.

ის ეჭვი, რომ ოპოზიცია დროის გაჭიანურებას ცდილობს, ჯერ კიდევ მანამ ვარდება, როდესაც პარლამენტში საარჩევნო კანონის შეცვლის მიზნით მუშაობა დაიწყო ინტერფრაქციულმა ჯგუფმა. ჯგუფი ყოველდღიურად იკრიბება, მას სულ მეტი და მეტი მოხალისე ემატება, ყველა საკუთარი ვარიანტის განხილვას ითხოვს, რეალური შედეგი კი არ ჩანს. იგი არც იყო მოსალოდნელი, რადგან ოპოზიციისთვის შედეგად ჩაითვლება ამომრჩეველთა

რაოდენობის დაზუსტება და ცენტრალური საარჩევნო კომისიის იმგავრად დაკომპლექტება, რომ იგი მთლიანად ოპოზიციამ აკონტროლოს. ხელისუფლება ამას, ცხადია, არ დაუშვებს. სამაგიეროდ, ინტერფრაქციულ ჯგუფში ცხარე კამათი გრძელდება, ამასობაში დრო გადის და იქნება ილუზია, რომ ბლოკი "საქართველის აღორძინება" თავის საარჩევნო სტრატეგიას ახორციელებს.

12 თებერვლიდან ინტერფრაქციულ ჯგუფის საქმიანობის ნაყოფიერებას ასევე აბაშიძის შესახლო კანდიდატობა დაუეკავშირდა. ეს ნიშნავს, რომ მომავალში კამათი კიდევ მეტი ენთუზიაზმით გაიმუშავება ოპოზიციისთვის მოსაწონ ნაყოფს ვერ გამოიღებს.

***

სწორედ ამ ვითარებაში, როდესაც ბათუმის ბლოკის მხრიდან ნამდვილად არ ჩანს რეალური სტრატეგია, არჩინა ითხოვს ვაჟა ლორთქიფანიძისთან შეხვედრას. შეხვედრანზე არჩინა აცხადებს, რომ არჩევნებში მხარს უჭერს შევარდნაძეს და იქვე სახელმწიფო მინისტრს გადასცემს კონკრეტულ მონაცემებს გალში მოსალოდნელი დესტაბილიზაციის შესახებ; სხვა მონაცემებთან ერთად, გადასცემს კონკრეტულ სახელებს და გავრცებს.

მანამდე ედუარდ შევარდნაძე, რომელსაც მართლაც არა ჰყავს რეალური კონკურენტი და, ფაქტობრივად, არჩევნების მოგება გარანტირებული აქვს, ბოლო წლების განმავლობაში პირველად, მაქსიმალურ დათმობაზე მიდის რუსეთთან - იქნება ეს პუტინის მხინდაცქერა, ევროსაბჭოში კენჭისყრისას მხარდაჭერა, რუსეთთან თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეწყობების რატიფიკაცია მისი ხელმოწერადაც 6 წლის შემდეგ (რაც, სავარაუდოდ, 1,5 მილიონი ლარის ოდენობის ფულად კომპენსაციას ითვალისწინებს ჩვენი სახელმწიფოს მხრიდან) თუ სხვა.

აშკარაა, პრეზიდენტი საფრთხეს საქართველოდან კი არა, რუსეთიდან ელის. აშკარაა, ამ საფრთხის წინაშე ერთ ნაპირზე აღმოჩნდნენ შევარდნაძე და არჩინა. ესე იგი, მეორე ნაპირზე დარჩნენ რუსეთი და რომელიღაც პოლიტიკური ძალა საქართველოში.

11 თებერვალს, საპარლამენტო კომისიის სხდომაზე, სახელმწიფო მინისტრმა ვაჟა ლორთქიფანიძემ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ აფხაზეთის კონფლიქტი რუსეთში დაგვიგება და მისი მიზანია საქართველოზე პოლიტიკური ზემოქმედება.

ესე იგი, აფხაზეთის კონფლიქტის არსი საქართველოდან მისი ჩაუხშობისაა. ვი არის, არამედ - აფხაზეთის მესვეობით თელი საქართველოს შე-

სურსა სუბელიანი

ნარუნება რუსეთის გავლენის სივრცეში. თუკი რუსეთი შეძლებს, რომ მისთვის სასურველი პრეზიდენტის ტერმინით საქართველოს მთელი ტერიტორია გააკონტროლოს (აფხაზეთის ჩათვლით), იგი დროებით უპრობლემოდ დაუთმობს, მაგალითად, გალს მისთვის სასურველ პოლიტიკურ ძალებს და ლიდერს, რათა სწორედ ამ ლიდერის სახელს, რეიტინგს და გაარეზიდენტებას დაუყვამირდეს აფხაზეთის პრობლემის მოგვარების ილუზია.

ეს შეიძლება ორგვარი ტექნოლოგიით განხორციელდეს.

პირველი ტექნოლოგია პარტიზანული ომის იმიტაციაა. ამ მიმართულებით გარკვეული ნიშნები უკვე გამოჩნდა. პრესაში გამოქვეყნდა სტატიები, რომ კვლავ გააქტიურებული ელიტას რაზმი იარაღით აფხაზეთიდან მარადგება; რომ ელიტას ვაჭმარი აქვს აფხაზეთში მოქმედ პარტიზანებთან; რომ ძალოვანი უწყებები დესტაბილიზაციას ელიან და ასე შემდეგ. შინაგან საქმეთა მინისტრთან ინტერვიუში კახა თარგამაძის მხრიდან გაიჟღერა ფრაზა "საქელმწიფო გადატრიალების ვეგლეობა."

არსებობს სხვაგვარი ტექნოლოგია: გალის დამთობა არა პარტიზანული ომის იმიტაციის შედეგად, არამედ - მშვიდობიანი მოლაპარაკებით. დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სამტს დიდი ხნის წინ აქვს მიღებული გადაწყვეტილება სამშვიდობო ზონის გაფართოების შესახებ. ასე რომ, თუ ვინმეს ამ გადაწყვეტილების შესრულება დასჭირდა, სამშვიდობო ძალები მდინარე ღალიძგას საზღვარზე გადინდნენ, არძინბა კი გალს დაკარგავს.

სწორედ იმის გამო, რომ არძინბას ძალა არ შესწევს, დამოუკიდებლად ჩაშლის რუსეთის გეგმები, იგი იძულებულია, ამ ეტაპზე შევარდნაძესთან ერთად იმოქმედოს.

***
მაგრამ აფხაზეთის მეშვეობით რომელიმე პოლიტიკური ლიდერის გაძლიერება იმედვად, რომ მისი ძალოვანება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გაფრცხლდეს, შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი როგორმაც მოხერხდა შევარდნაძის დატოვების მოხსნა. რადგან თუ შევარდნაძე არჩევნებამდე მშვიდობით მივიდა, იგი დესტაბილიზაციის ნებისმიერ მდგომარებას საკუთარი ხელისუფლების გაძლიერებისთვის გამოიყენებს, რაც ერთხელ უკვე მოხდა 1995 წლის არჩევნებში.

ამიტომ, -მართალია, დღეს პირდაპირი ანტიშევარდნაძული საარჩევნო სტრატეგია არ მოქმედდება, მაგრამ პოლიტიკის მთლიანი კონტექსტი, მისი შემადგენელი მოულოდნელი დეცალბითოური, შესაძლოა, საქართველოს პრეზიდენტზე მორიგი ტერაქტის პოლიტიკურ უზრუნველყოფად მოვიზროთ.

არილი

ტაქტიკური დათმობები სტრატეგიის შესანარჩუნებლად

რუსეთის ხელისუფლების სათავეში ვლადიმერ პუტინის მოსვლის შემდეგ რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა გაცილებით დინამიური გახდა. დინამიზმი რუსეთის ახალი ხელისუფლების ახალმა პოლიტიკამ - აგრესიულმა საშინაო და საგარეო კურსმა მოიტანა. რუსეთმა განსაკუთრებით ინტენსივობის სივრცეში გამოაჩინა ბრწყინებები.

უშუალოდ მინისტრის ვახტანგ ჭუათაიელაძის აზრით, რუსეთში ბოლო დროს აშკარად შეიმჩნევა ანტიქართული ისტერიის გამოცალკეება ზოგადკავასიური სისკან, მოსკოვის მოსახლეობაში ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა გამოკვლევამ კი ცხადყო, რომ მოსკოველების 72 პროცენტი საქართველოს მიმართ გამოთქმულ ბრალდებებს ეთანხმება.

რუსეთის მოთხოვნით საქართველოს პარლამენტმა რატივიკაცია გაუკეთა ხელშეკრულებას რუსეთსა და საქართველოს შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ, რომელიც, თუ ცალკეული ქართველი ბიზნესმენების კერძო ინტერესებს არ გაითვალისწინებთ, რუსეთისთვისაა მომგებიანი.

ამავე დროს, 10 თებერვალს რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ ქართულ მხარეს გადასცა დოკუმენტი, რომელიც ორ ქვეყნას შორის სავიზო რეჟიმის შემოღებას ითვალისწინებს. ცხა-

და, რომ სავიზო რეჟიმის შემოღების თავდაპირველი საბაბი - ჩეჩნეთის საზღვრის გაკონტროლება - სრული აბსურდია და ამ რეჟიმის შემოღების ერთადერთი მიზანი საქართველოზე ზეწოლაა, თუმცა, ბოლომდე გახსენებები მაინც არ არის, საბოლოოდ რას ელოდება რუსეთი ამ აქტივიდან, რადგან სავიზო რეჟიმის შემოღება ეწინააღმდეგება რუსეთის მთავარ პირობრიტეტს - მაქსიმალური ინტეგრაციის დღისთვის ფარგლებში.

ქართველ პოლიტიკოსთა ნაწილი სავიზო რეჟიმის შემოღებას მისჯალმა, რადგან უფრო მკვეთრად დაეჯისირდება საქართველოს საზღვარი აფხაზეთ-საშრეთ სოფთის მონაკვეთზე და რუსეთის გავლენის სფეროდან დეზინტეგრაციისკენ კიდევ ერთი ნაბიჯი გადაიდგება.

უკონომიკურად საქართველოსთვის სავიზო რეჟიმი წამგებიანია. საინფორმაციო სააგენტო "რია ნოვოსტის" ცნობით, რუსეთში 600 ათასამდე საქართველოს მოქალაქე ცხოვრობს და მალე დაიწება მათი ზუსტი აღრიცხვა. რუსული მხარე ეწააღება, შემოიღოს "შრომითი მონაცემის მიგრაციული ქვოტა", რომლის ამოქმედების შემდეგ საქართველოს მრავალ მოქალაქეს მოუწევს რუსეთის დატოვება, რადგან მათ არ ეწეებათ რუსეთში მუშაობის უფლება. 600 ათასი გადაჭარბებუ-

ლი ციფრია, მაგრამ ცხადია, რომ რუსეთში საქართველოს უამრავი მოქალაქე ცხოვრობს და მუშაობს. საივრო რეჟიმის შემოდგომის შემთხვევაში მრავალი ოჯახი და თავად საქართველოც სერიოზულ შემოხაველს დაკარგავს, რუსეთში მყოფ ქართველები კი სერიოზული პრობლემები შეექმნებათ.

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის უფროსის ავთანდილ ნაფეტვარიძის თქმით, ბიშკეკის ხელშეკრულებაში მონაწილე ქვეყნებს შორის უვიზო რეჟიმი მოქმედებს. "საქართველო არ ამირებს ამ ხელშეკრულებიდან გამოსვლას, ხოლო რუსეთმა თავად გადაწყვიტოს, რას ამირებს", - განაცხადა ნაფეტვარიძემ. მოსკოვის მიმართ საქართველოს ხელიწყოფების ლიბერალი და მოკიდებულება ქართველი პოლიტიკოსების კრიტიკის ობიექტად იქცა. ტიპიური იყო სახალხოელი გიორგი კობახიძის შეფასება. მისი თქმით, საქართველოს არა აქვს მკაფიოდ განსაზღვრული საგარეო პოლიტიკა, ხელისუფლება მხოლოდ ტაქტიკურ სვლებს აკეთებს და ერთადერთი - ხელისუფლებაში ადგილების შენარჩუნების ინტერესს - ემორჩილება.

მეორე მხრივ, რუსეთის მიმართ ლიბერალიზმი ნიშნის დაკავება არჩილს თანამეგობრობის სხვა ქვეყნებშია. უზბეკეთში, რომელმაც შარშან ნატოს 50 წლის იუბილეზე დემონსტრაციული აქტივობები დასრულა, რუსეთის საგარეო უწყებები და "სუჰამი" შეურთდა, წელს პრეზიდენტ ქარიმოვის პირით გამოცხადდა, რომ რუსეთი რეგიონში სტაბილურობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების გარანტია.

თავის მხრივ, ვლადიმერ პუტინმაც ხაზგასმით აღინშა, უზბეკეთი არ შეეძინა რუსეთის სტრატეგიული ინტერესების ზონაში (კავკასიისგან განსხვავებით - ს.ს.) და მის სრულფასოვან პარტნიორად მიიჩნევს. რამდენადაც ცენტრალურ აზიაში უზბეკეთი აშშ-ის და თურქეთის მთავარი პარტნიორია, რუსეთთან მისი დაახლოება რეგიონში რუსეთის გავლენის აღდგენისკენ გადადგმულ სერიოზულ მედელიობად განიხილება.

რუსეთმა შეძლო უკრაინაზე გაწესებული ციფრების გარკვეული ზემოქმედებით სერიოზულად არის დამოკიდებული უკრაინის სატრანზიტო

გზებზე. დასავლეთში ესპორტირებული რუსული გაზის 95% და ნავთობის მნიშვნელოვანი ნაწილი სწორედ უკრაინის გავლით გადის. მარტო გასულ წელს უკრაინის გავლით "გაზპრომმა" 127 მილიარდი კუბური მეტრი გაზი გაატარა, მაშინ, როცა ტრანსკასპიურმა გაზსადენმა წელნადმი მხოლოდ 6 მილიარდი კუბური მეტრი გაზი უნდა გადატვიროს. მიუხედავად ამისა, უკრაინა იმდენადაა დამოკიდებული

"რუსეთს უკვე აღარაფერი აქვს დასაკრავი. საქართველოში მისი სამხედრო ყოფნა-არყოფნის პერსპექტივაც კი ვერ შეაჩერებს მოსკოვს, გაატაროს მკაცრი ზომები. საქართველოსა და აზერბაიჯანს მოუწევთ რუსეთის მრავალი საგარეო პოლიტიკური "პროექტის" გაცნობა და იმის გათავისება, რომ ჩრდილოელი მეზობლისგან მათ აშორებთ არა ატლანტიკის ოკეანე, არამედ მხოლოდ კავკასიონის ქედი", - წერდა 20 ოქტომბრის "ნეზავისიმია გაზეტა".

ბული რუსეთის ენერგორესურსებზე, რომ იძულებულია გარკვეულ დამოკიდებულებაზე წავიდეს ტარიფებთან დაკავშირებით და, შეიძლება, ნავთობს და გაზსადენების იჯარის საკითხებსაც გადაწყვიტოს.

რაც შეეხება საქართველოს, რჩება მთავარკვლევა, რომ იგი რუსეთს მხოლოდ ტაქტიკურ საკითხებში უფროსი. მაგალითად, სტრასბურგში რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის იგორ ივანოვის გამოსვლის კომენტარების პრეზიდენტმა შვეარდნაძემ განაცხადა, რომ რუსეთმა აქტიური როლი უნდა ითამაშოს კავკასიური უსაფრთხოების სისტემის შექმნაში, ოღონდ იქვე მან არც "მსოფლიო თანამეგობრობა" დაიწინა, არც მეორე "დედი გეზობელი" - თურქეთი და დასძინა, რომ არ უკანასკნელია უშუალო მონაწილეობითაც უნდა შეიქმნას კავკასიური უსაფრთხოების სისტემა.

თურქეთის სხენება ამ კონტექსტში რუსეთისთვის სასამოწონო არ უნდა იყოს, მით უმეტეს, რომ სწორედ იმ დეცემბრში თურქეთის მინისტრმა ყოფილი საქმეთა კავშირის თურქულენოვან ქვეყნებთან ურთიერთობის საქმეში, ახალგაზრდა ჩემი თურქ ხალხთა თანამეგობრობის ჩამოყალიბების შესახებ ისაუბრა. მინისტრმა თურქეთის უახლესი დროის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტად კავკასია და ცენტრალური აზია გამოაცხადა, სამომავლოდ კი იმედი გამოთქვა, რომ თანამეგობრობის უკრაინა და ირანიც შეურთდებოდნენ. "რუსეთი ძალიან

სუსტია სამისოდ, რომ ჩვენ გაგვინიოს ნინააღმდეგობა", - ბრძანა მინისტრმა.

იმის დეფიციტობა, რომ კავკასიაში მშვიდობის დამყარება არა მხოლოდ რუსეთის ამ მხოლოდ საერთაშორისო თანამეგობრობის საქმეა, არამედ თურქეთისაც, სწორედ საქართველოს სტრატეგიული კურსის უცვლელობაზე მიუთითებს. ამ ეტაპზე ძალიან მნიშვნელოვანია იმ მიწვევების სორექტება, რასაც ქართულმა პოლიტიკამ ჯერჯერობით მხოლოდ შეთანხმების დონეზე მიიღწია და რომელთა განხორციელებასაც რუსეთის აქტიურობა საფრთხეს უქმნის.

ტრანსკავკასიური ნავთობსადენის მშენებლობის კონკრეტული სტეპა ჯერ შეთანხმებული არ არის, რუსეთი კი ამასობაში დაქვემდებარებული ტემპით აშენებს ნავთობსადენს ჩრქნთვის შემოვლით და ცდილობს ჩრდილოეთ კავკასიაში მშვიდობის დამყარებას.

ტრანსკასპიური გაზსადენის მშენებლობის კონკრეტული გეგმა ჯერ შეთანხმებული არ არის, რუსეთი კი ცდილობს, დასაწრიოს და შავი ზღვის ფსკერზე აღტრიალდებული გაზსადენის - "ცისფერი ნავი" - მშენებლობა დაიქმნოს.

საქართველო კვლავ კატეგორიულად მოითხოვს სტამბულის სამიტზე მიღწეული კიდევ ერთი სტრატეგიული შეთანხმების შესრულებას - ვაზოანიდან და გუდაუთიდან სამხედრო ბანების დათქმულ ვადაში გაყვანას, რუსული მხარე კი აცხადებს, რომ ქართულმა მხარემ არ იცის ხელშეკრულების წავიკება და იგი, სინამდვილეში, მსგავსი არაფერი წერია.

სტამბულის სამიტის შემდეგ რუსეთი საქართველოს მიმართ დია მოქმედებაზე გადადგმა: "რუსეთს უკვე აღარაფერი აქვს დასაკრავი. საქართველოში მისი სამხედრო ყოფნა-არყოფნის პერსპექტივაც კი ვერ შეაჩერებს მოსკოვს, გაატაროს მკაცრი ზომები. საქართველოსა და აზერბაიჯანს მოუწევთ რუსეთის მრავალი საგარეო პოლიტიკური "პროექტის" გაცნობა და იმის გათავისება, რომ ჩრდილოელი მეზობლისგან მათ აშორებთ არა ატლანტიკის ოკეანე, არამედ მხოლოდ კავკასიონის ქედი", - წერდა 20 ოქტომბრის "ნეზავისიმია გაზეტა".

ამ ეტაპზე საქართველოს სტრატეგიული ამოცანა შეთანხმებული პროექტების სორექტებაა. სწორედ ამიტომ, შეიძლება ვიფიქროთ, რომ დათმობები, რომლებიც საქართველოს ხელისუფლება მიდის, მხოლოდ ტაქტიკური ხასიათისაა და ქვეყნის განვითარების სტრატეგიული ხაზის შენარჩუნების ისახავს მიზნად.

ნიმუ ზარიანვილი

რუსეთსა და აქართველს შორის ეკონომიკური საზღვრები ნაიშალა

პარლამენტის II თებერვლის გადაწყვეტილებით, ამერიიდან, რუსეთთან ეკონომიკური ურთიერთობები ქართული ბიზნესისათვის უფრო მაცდუნებელი გახდება, ვიდრე - "დანარჩენ" ცივილიზებულ სამყაროსთან. ბოლო სესიაზე, დეპუტატებმა ამ მოწვევის პარლამენტში პირველად გამოიჩინეს ერთსულოვნება და 150 ხმით 9-ის წინააღმდეგ რატიფიცირება ჩატარეს ხელშეკრულებას "საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და რუსეთის ფედერაციის მთავრობას შორის თავისუფალი ვაჭრობის თაობაზე". ეს საერთაშორისო შეთანხმება უშაღვე დაკარავს რიგითი დოკუმენტის იერს, როგორც კი გაეცხვენება, რომ იგი მიღებულია 1994 წლის 4 თებერვალს, ანუ იმ დღეს, როდესაც თბილისში სტუმრად იმყოფებოდა ბორის ელცინი დიდი ამალის თანხლებით. ეს ხელშეკრულებაც სწორედ იმ დღეებში შექმნილ დოკუმენტთა პაკეტის ნაწილია, რომელმაც საქართველოში რუსული სამხედრო ბაზები დატანა და რომელიც მინცდამაინც ვერ ერგებოდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს.

ამ კონტრის "წყაიყო" იყო ერთი თვის შემდეგ საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოს თანამგებობის სიერცემი გაერთიანება.

ეს ხდებოდა 6 წლის წინ, როცა შევარდნაზე ჯერ კიდევ არწუნებდა რუსეთს, რომ საქართველოსთვის "იგი ჩრდილოეთიდან ამოდიოდა", როცა მერუსეთის დიდგაციასთან გამოსამშვიდობებელ სალაშქო "შეხვეტი პალაშო" ისევ სვამდა იმ საქართველოს სადღერძელს, რომელსაც რუსეთის გარეუც მომავალი არ უწერია, ერთი თვის შემდეგ კი ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და საფრანგეთში დახმარებას ითხოვდა ჩრდილოელი მეზობლის გაუენისაგან თავის დასაღწეად.

6 წლის შემდეგ, სრულიად ახალ ვითარებაში, როდესაც პრეზიდენტი აცხადებს, რომ ცივილიზებულ სამყაროს ისევ სჭირდება საქართველო, როგორც საქართველოს - ცივილიზებული სამყარო, დეპუტატთა ახალ კოლეჯში პრორუსული დოკუმენტის მიმართ კვლავ საოცარი ერთსულოვნება ფიქრებდა.

ერთსულოვნების მიზეზები ისეთივე ქრულია, როგორც თავად პარლამენტი. შეთანხმების მიხედვით, ვაჭრობის ლიბერალიზაცია გაულისხმობს იმ იმპორტის საბაჟო გადასახადთან გათავისუფლებას, რომელიც საქართველოდან რუსეთში, ან შირქით, რუსეთიდან საქართველოში მიერ.

საბაჟო გადასახადი სხვადასხვა საქონელზე განსხვავებული სიდიდისაა. 0%-ით იბერება (ანუ არ იბერება) სოციალური დაინშნულების პროდუქცია, რომელიც საქართველოში არ იწარმოება; 5%-ით - ნედლეული; ხოლო შხა პროდუქციის ძირითადი სახეობების ვრცელ უზსხა - 12%-ით.

12%-იანი გადასახადისთან ტვირთების გათავისუფლება ნიშნავს, რომ რუსეთიდან

სეთიდან შემოტანილი საქონელი 12%-ით უფრო იფი იქნება, ვიდრე სხვა რომელიმე ქვეყნიდან შემოტანილი. ამდენად, სხვა ქვეყნიდან ტვირთების შემოტანა არახელსაყრელი ჩანს. ეკონომიკური კავშირები დანარჩენ სამყაროსთან შედარებით წამტებიათ ხდება, ინტეგრაციულ პროცესებში სასწორი რუსეთიც კი გადინაძველებს. არა იმიტომ, რომ რუსეთთან უპირატესი ეკონომიკური ინტეგრაცია ბუნებრივი პროცესია, არამედ - ხელმძღვრე ჩარევითაა განმარტებული.

რუსეთთან მომავალი ტვირთების უპირატესი მდგომარეობაში ჩაყენება გამორჩეულ ცივილიზებული სამყაროდან საქართველოს ბაზრის ჩამოშორებას. საქართველოს ბაზრის ასეთი მიზამ ჩრდილოელ რეზონილთან უდავოდ გააძლიერებს რუსეთის გავლენას ჩვენს ქვეყანაზე. ნეთობარდოქტებზე საერთაშორისო ფასის აწვესთან დაკავშირებით, რუსეთის ეკონომიკა დღეს შედარებით უკეთეს მდგომარეობაშია, მაგრამ ნებისმიერი კრიზისი, რომელიც იქ თავს იჩინებს, თუნდაც, ნეთობზე ფასის დანჯის შემოხვევაში, წალკეით დაემუქრება ქართული ეკონომიკის მსხვერპლად სტაბილუაციის თვალსაწირობისთვის ვიჭყვით რომ საქართველოს წლიი რუსეთის საქართველო ბრუნებაში 0,8 პროცენტია, ხოლო რუსეთის წლიი საქართველოს სავაჭრო ბრუნებაში - 20 პროცენტი. შესაბამისად, რუსეთის გავლენა საქართველოზე 25-ჯერ მეტია.

რუსული ეკონომიკის გაუენის გამძღერება გარკვეული უკანდახევაა, რომელიც, პირველ რიგში, პოლიტიკური მოსაზრებით გადადგა საქართველოს ხელისუფლებამ. ამ შეთანხმების წინაშევე შეკრდნაბე-პუტინის შეხვედრის შემდეგ, განდა ატტაულორი. მან ადვილად მოიპოვა ფრაქცია "შოქალაქეთა ვაჭრობის" იმ გუენის მხარდაჭერაც, რომელიც უშულოდ ექნის პოლიტიკას საქართველოს პარლამენტში.

საქმე ის არის, რომ ეს შეთანხმება

ფუნქციონირება 1999 წლის ნოემბრამდე ყოველგვარი რატიფიკაციის გარეშე (ესე იგი, ნოემბრამდე იმპორტიორები საბაჟო გადასახადს არ იხდიდნენ). მთავრობამ ხელშეკრულება კანონრდვეითი აამოქმედა. საგარეო საქმეთა სამინისტრომ ნოტების გაცეის შემდეგ შეთანხმება პარლამენტს არ გადასცა რატიფიცირებისთვის, რთოაც დაარღვრა შიდასახელმწიფოებრივი პროცედურა. ამ გადაწყვეტილებით დაზარალებულმა ერთეულებმა მენწარმე უზუნეს სასამართლოში იჩილა და პროცესი მოიგო კიდევ: შეთანხმება, რომელიც პარლამენტის რატიფიკაციის გარეშე მოქმედებდა, ძალადაკარგულად გამოცხადდა.

სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე, რუსეთიდან საქართველოში მომავალი ტვირთთან ინტეგრაცია ნოემბრის შემდეგ, ხოლო საქართველოდან რუსეთში მიმავალი - არა. პუტინმა მათთან გასაცნობად ჩასულ შევერდნამეს პირველიც შეხვედრებუ სთხოვა ამ პრობლემის გადაწყვეტა. ან საქართველოს უნდა მოეხსნა საბაჟო გადასახადი რუსეთიდან შემოსილ ტვირთებზე, ანდა რუსეთიც დაბერავდა იმპორტზე საქართველოდან.

ზამთრის არდადეგების დამთავრებისთანავე დოკუმენტის რატიფიკაცია პარლამენტმა პირველივე კვირაში განიხილა. შემოსახლების კომიტეტის თამაქედომარის ზურაბ ნოღაღბლის აქტიური მხარდაჭერა დოკუმენტის რატიფიცირების პოლიტიკურ ნებას გამოსატყავდა. საარზნდენტო არწველების წინ ედუარდ შევერდნამეს კვლავ მუშავდა რუსეთისთვის ერთგვარი რევერსნის გაკეთება.

რუსეთთან ვაჭრობის ლიბერალიზაციის მომართვა შორის არის მოქალაქეთა კავშირის ბიზნესთან მოსულ "ახალი სახეების" ერთი ნაწილი. ეს ის ხალხია, რომლებიც, ძირითადად, საქსე-პორტო დარგებში მუშაობს. ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარე ლევან გაჩეილაძე,

საზა უაჩეაველი

რომელიც ლენის ბიზნესის წარმომადგენელია, სახს უსვამს, რომ რუსეთის 150 მილიონიათ ბაზარი ვეობა საქართველოს 5 მილიონიათ ბაზარს. შეთანხმების რატიფიკაცია ექსპორტიორებს საქმეს გაუადვილებს, მაგრამ დიკლებს საბაჟო შემოსავლები ამასთან, ნოემბრის შემდეგ აეროვილი გადასახადები უნა უნდა დაბრუნდეს. თანხა ჯერ დაუზუსტებელია, მაგრამ სავარაუდოდ 1,5 მილიონი ლარია. ამის გარდა, სტრატეგიულ გზებზე, გაოსტრატეგიულ საკითხებში რუსეთი საქართველოს კონკურენტია და მისი ბაზრის ანაზრად დარჩენა სახიფათოა.

დოკუმენტის რატიფიკაციას, რა თქმა უნდა, ყოველგვარი დებატების გარეშე ხმა მისცა პრორუსულად განწყობილმა უცერესობამაც, რომელთა წარმომადგენლებმა განაცხაბა, ხელშეკრულების რატიფიკაცია უფრო ადრეც უნდა მომხდარიყო.

ხელშეკრულების დენონსაციისთვის იბრძოდა "შრენველები" ერთი ნაწილი, რომელიც ადგილობრივ ბაზარზე მუშაობს ან დსო-ს ქვეყნიდან არ შემოიქვს იმპორტული საქონელი. ხელფორწად გათავებული რუსული ნაწარმი მათ პრობლებებს შეუქმნის საკუთარი პროდუქციის გასაღებაში.

ვაჭრობის ლიბერალიზებით, როგორც პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისი აცხადებს, საზინის მდგომარეობასაც გააუარესებს: "რუსეთიდან იმპორტის საბაჟო გადასახადისგან განთავისუფლება გამოირვევს საბიუჯეტო შემოსავლების საგრძობს კლებას; სხვა განვიტარებულ სახელმწიფოების მაილანსისთანა საქონლის ჩანაცვლებას დაბალბარის-სიანი იაფი რუსული საქონლით და საერთაშეღოს იძულებით მიბმას რუსეთის ბაზარზე".

საქართველოსთვის, როგორც მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის მსოფლიო ქვეყნისთვის აკრძალულია რომელიმე სახელმწიფოს სასარგებლოდ უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმი დაწესება, ანუ საქართველომ რომელიმე ქვეყანასთან არ უნდა გამოიყენოს განსაკუთრებული სავადა-სახადო რეჟიმი. თუმცა, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია ეთანხმება რეკონსულ ურთიერთობებსაც. მაგრამ რუსეთისა და რამდენიმე ყოფილ საქართველო რესპუბლიკებს შორის შექმნილი საბაჟო კავშირი, ის ეკონომიკური სივრცეა, საიდანაც თავის დაღწევა საქართველოს დადრედ შერი უფვდება. რუსეთთან ვაჭრობის ლიბერალიზაცია საბაჟო კავშირში გაერთიანების ტოლფასია. ეკონომიკური ინტერესების ასეთ მსგავსებულშირავსა შეიძლება ერთადერთი ახსნა მოქებნოს, ეს არის ტექსტიური ნაბჯე, გამპრობლებული რაღაც დიდი პოლიტიკური საფრთხითი.

ადილი

აზნანაზი დურუ

ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში უმსოინერგეთან შეხვედრის დროს, როცა ერთი ყავარ-უნიანი, ძვლპალტოიანი, "შემაკიანი", სქელმუხსათვალისანი, გუპურისაგი, სუსტი, გაღარა კაცი პრეზიდენტის მაგიდის კვერცხლებიკიანდ არ ჩამოდიოდა და მინისტრს, ავთანდილ ჯორჯენიძეს წერილი მედგარი ხმითა და მოკანკალე მუშტის ცხვირნი ჩქვეით რაღაცას ეს-იფვარულებოდა, დაძმწერ საზოგადოებაში პირველად გაიგო აზნანაგი დურუს სახელი. ეს ასე მოხდა.

მისუ სუსარულობიდან დაწყებული სიტყვა მოხუცმა ნულოვან ბარბერს რომ გადააფრინა და პუღს უსასრულობაში სტყორცნა, მასთან "დევებით" კაცები მივიდნენ და პარტურში გადასვლა უბრძანეს. ბრძანება ცოტა ხანში მუჭარაში გადაიზარდა, შემდეგ - ხელის ნატანებში, მაგრამ ყავარჯინას ეს არა ვერავინ უყო. ეს კი ერთი შეხებაზე გადასულმა ზურგში უზღლ გახსნა მყოფე ფორნტი და თავგასულნი რომ დაიფორინა, ისე მინისტრისკენ შებრუნდა.

- ჩამოდი, კაცო, ძირს, დაილაღე ეც კაცი, - იხბობარს არ იტყვიდნენ უკუქველები, მაგრამ ამაღ.

ბოლოს, როცა მინისტრის გამო-მეტყველებამ ჯანმრთელობისთვის სახიფათო იერი მიიღო, "ბაყ-ბაყ დევება" მთავარი კოზირი გამოიყენეს და მიხუცს თავიანიტი საქციელის გამაძირა-ლებული ხმითა და ფესტიო მიმართეს, ჩამოდი, ბატონო ძირს, დურუმ უნდა ილაპარაკოს, დურუმი.

ადრესატი იმდენად იყო ექსტრაზმი შესული, რომ ამ სახელმა მის ყურამდე მხოლოდ რამდენიმე წამის შემდეგ მი-აღწია, თუმცა მყესულად იმომქდა და "შემაკიანი" კონონადა შეწყდა.

ამ დროის შესამე რიგში ნამოდაკოზის ვეტერანმა კავშირის აქტივისტი და სიამავე, აზნანაგი დურუ, რომელიც 85 - ოდელ წლის იქნებოდა. ხელის ტული მხოლოდ რამდენიმე კავსა გააჯუ-ლაშუნა, მაგრამ დარბაზში მიანც გაი-სნა " ბურიე პროდოლეტიკონიე ალ-ოდისმენტი".

შავი შლაბით დახურული მრისხანე-ბის შავი შარბები და შავი ფერის ენ-ერი ახლო-ახლო თვალის კაკლები მარ-უტეობხედი ტანით ტრიბუნაზე აიზიდნეს.

ერთი - ორი ანევი მოხუცი რომ არ ყოფილიყო, შეიძლებოდა გეტყვია, რომ დაფინაზი გაირინდა, მაგრამ... დურუმ ტრიბუნადად მიმოხედა და შურა მარ-ჯვენა ღელავზე გაყინა, საიდანაც ლა-პარაკი ისმოდა. სროლამაც არ დააყოფ-ნა:

- თქვენ თუ ჯარისკაცები ხართ, დაჯექით და მოისმინეთ; რას შკავს ეს,

ძველი ბვარდია ბაინც პარ ნებღება!

შეხვედრა პენსიონერებთან

ანარქია ანდაფილი, - ეს იმ დურუს ყვირილი იყო, რომელმაც უდაცლიოდ გადაქციული დარბაზში სცენაზე ასავ-ლულ კიბეზე ვაგაცურად ჩამოეჯდარ უწრლისიტს მიამახა, არ გრცხვინა, მინისტრის წინ როგორი ზიხარ, ადე ფესზე შე... "ვინცაო".

როგორც გამოინდა, მრისხანე ტრი-ბუნლაშე აშვერდა მიზანში ის ადამი-ანიე ამიოლი, რომელთაც ჯერ კიდევ დურუს დროს ეკიდათ ვეზეზე და რუ-ფის კასტა და ახლაც არაადრად ჩაუ-გდაიათ შენიშვნა, მაგრამ უმრავლესობის მოთხოვნა თავისი ქნა და ორატორს ასაპარეუო მიეცა.

- ბატონო მინისტრო! მოვასხენებთ, რომ ... - და დურუმ მიწასთან გაასო-რა სოცურზრუნველყოფის ყოცილი სა-მინისტრო და მინისტრო, რომლის ყვე-ლმაც დიდი დანაშაული, თურმე, ეს ყოფილა, რომ არავერთი მიმართვის მი-უხედვად, მას არ დაუდგინა, ვის რამდენი პენსია ეყოფინდა.

- შესისას რომ ამ მამლედე, ეს ერ-თია, მაგრამ რამომ ამ მეუბნებანთ მე, რამდენი მეკუთვნის! ხომ უნდა ვიციოდ, რამდენს არ მამლედე?! - გასაზნებდა დურუ და მწელი იქნებოდა მასთან შე-დაცება, ერთი და იგივე ხუთ-ხუთჯერ რომ ამ გაემყოფებინა.

- დაამთავრე ბატონო, დაამთავრე!

ამაზე აქ უკვე იყო ლაპარაკი- ვეღარ მოითინა ვიღაცამ (არა ანცია).

- თქვენ თუ ჯარისკაცები ხართ... იყვინა დურუმ და ეს კაცები სვრის იმხანად საკმარისი აღმოჩნდა, მაგრამ რომ ნა- მოფრინდნენ ჯარისკაცები და, რომ მიაყარეს დურუმ "უკ- ადრისები": ჩამოდი, ადამიანი, ძირს! რამდენჯერ უნდა თქვა ერთი და იგივე? გავიგეთ, ბატონო, გავიგეთ, ეს ვინ ყოფი- ლა, ქალო... და ა. შ.; დურუმ ქალების კალიბრზე "გადი- ავირდა" და ნახად იკვეთა, ეს არის უდიდესილინობა! ამ დროს მინისტრს სცილილ წასკდა და ჟურნალისტები მიხედნენ, რომ მის სიცოცხლეს საფრთხე აღარ ემუქრებოდა. დურუმ კი, როგორც იქნა, საზოგადოებას პატივი დას- ლო და გამოხვლა დაბოთავრა, მაგრამ სციინდინ არ ჩამოსუ- ლო და სამიხლეს მოლომედ ამავრებდა.

მოსხლისეპი

შეხვედრის დროს მინისტრმა ფრიალ შესარგი ისტორი- ული გადმაცხვტვტობდა მიილ, რასკაც პენსიონერები ტაშით შეხედნენ. საქმე ისაა, რომ ამიერიდან პენსიონერები თავად ჩაებმეიან საკუთარი საბენსიო უზრუნველყოფის საქმეში და, სხვა ხეირს თუ ვერ ნახან, ეს მაინც ეკოდინებთ, სა- ტირიოების შემთხვევაში ეს შეაგინონ (ეს, ბოლოს და ბო- ლოს, გამჭვირვალე პოლიტიკის მნიშვნელოვანი მონაპოვარი მაინც იქნება).

მაშ ასე, ვატეორიების მიხედვით შედგენილი პენსიონერ- თა მუშა ჯგუფები სისტემატურად თიანამშრომლებზე სამი- ნისტრის ხელმძღვანელობასთან, რისთვისაც მათ საშუამო- იოთებზეც კი გამოეყოფათ. ისინი კვირაში ერთხელ მინისტრ- ის მოადგილეს, ხოლო თვეში ერთხელ თავად მინისტრსაც შეხედებიან და მოხდება საბენსიო სამართლის დამნაშავეთა გამოძიარვაება. ამ პროცესს ისიც ხელს შეუწყობს, რამა- ემდმივად გამოეყვენდება ინფორმაციები საბენსიო გადა- რიცხვების შესახებ და ყველას ეცოდინება, რომელი რაიონში რა დროს და რა რაოდენობის პენსია გადაიხვანა.

ამით სამინისტრო ზედმეტ უსიამოვნებას აიცილებს, მუ- შა-პენსიონერები კი საბენსიო საქმის ქვეტივ გაერთობიან და უფასო ღირებულებასაც შეიძინენ.

შეხვედრის შედეგ

შეხვედრის შემდეგ პენსიონერები პრესიდიუმს მიანყდნენ. ყველა ცდილობდა, მინისტრისთვის თავისი გასაჭირი ეთქვა. - რაო, დედა... ენახავ, მოვიციოხავ, შეეცადები, რაც შე- მძლებდა, გავაკეთებ- პასუხობდა მინისტრი.

ამასობაში ყოჩაღება მუშა ჯგუფების სიებიც შეადგი- ნეს და ზოგმა თავმჯდომარეც კი აირჩია. ჩვენ უნებაროდ ამოგადგებთ მხარში, პირადობდნენ მინისტრს რჩეულები.

ამხანაგი დარტ ვეტერანთა კავშირის მუშა ჯგუფის თავ- მჯდომარის კანდიდატურას ამ დაეთანხმა, მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა, იმ კანდიდატს, თურმე, თავად მინისტრი უჭერდა მხრს, კარგად ვიცნობ და ვენდობო. სტრატეგიული მოსაზ- რებით, დურუმ პოზიციები დროებით დათმო.

"მდაა, სტაროტს წე რადაოსტ!"

ნებაჰ, რა იყო ეს, ა?!

მხარეებმა მიიღწეს სიტყვები შეთანხმებას ურთიერთთა- ნამშრომლობის შესახებ და მთელი მორალური კმაყოფილე- ბა, მაგრამ მიიღებენ თუ არა პენსიონერები პენსიონება და სხვადასხვა სახის დახმარებებს დროულად, გამოეცნობი დარნა. ყოველ შემთხვევაში, მთავრობამ პენსიონერებს უთხ- რა: გვახსოვებთ და ვიცით თქვენი გაჭირვება, მაგრამ პენ- სიებს ვერ მოგვიბაძებთ, გასული წლების დავალიანებებს ახ- ლო მოპაბაძო ვერ დავებარავთ და, ხანითოხ, მიუეჯტის დაშტკიცებამდე კონკრეტულს ვერაფერს გეტყვით..."

ნეტაც, რა იყო ეს, ა? იყო და არა იყო, თუ - არა იყო რა და იყო? ალბათ შემოადგომანე გამოჩნდება, როცა წინილებს დათვლიან.

გარნიე კრული

რა სჭირთ ივროპელ მემარჯვენეებს

ტრადიციული მემარჯვენეები მთელ ევროპაში კრიზისს განიცდიან. ინგლისელი ტორები სკუთარი წარმოსახვაში არსებულ მცირე ინგლისში თავითიზო- ლაციუს ქსნარაფიან, რაც თვითმკვლელობისკენ შეეწე- ბულს სვლას შვავს. საფრეგოში სამოქალაქო ომმა მოიცვა მემარჯვენეები. დე გოლის შვილიშვილმა გო- ლის მიმდევრებ მიატოვა და ჟან-მარი ლე პენის ერო- ენულ ტორებს შეუერთდა. თვით ურყევი გერმანიელი ქრისტიანი დემოკრატიტიც კი ლამის შედგურვლის პირ- ას აღმოჩნდა. შოლოდ იორგე პოდდერის მემარჯ- ვენე ექსტრემისტულია თავისუფლების პარტისა მიუ- დის საქმე კარგად ავსტრიაში. ნუთუ ევროპელი მემარ- ჯვენეები დასაღუ- ხადან ექსტრემიზ- მისთვის არიან განსერიული?

მე არც მემარ- ჯვენე გახლავართ და არც მემარჯვენე- ნა, მაგრამ მემარ- ჯვენეთა პრობლე- მები უნდა აღლუ- ევებდს ნებისმიერ მოაზროვნე დემოკ- რატს. ეს პრობლე- მები კი შოლოდ ევროპის დასავლეთი ნაწილით რო- დი შემოიფარგლუ- ხა. ორი წლის წი- ნათ აღფრთოვანე- ბული ვივატი პო- ლნიული და უნე- გარნიე კრული

რელი მემარჯვენეების პროფესიონალიზმით, რამაც მათი ხელისუფლების სათავეში მოხვლა განაპიარბა. მას შემდეგ კი მათ, დასავლეთევროპელი კონსერვატორების მსგავსად, პოლიტიკური თვითაზიხედვით, თითქმის ყველაფერი გადაუტყეს. მოსახლეობის გამოცხიების შე- დგებებით, აჟაჟდა, იორივე კი მიმდინარეობა სხვათა 20%-ს თუ აგრეგებს. მაშინ, როცა ენ. პოსტკომუნის- ტებმა 70%-იან ზღვარს მიიღწეს.

ახალ დემოკრატიულ სივრცეში მემარჯვენეთა პო- პულარობის ასეთი მკვეთრი დაცემა ევროპის ძველი დემოკრატიული ქვეყნების მემარჯვენე პარტიათა შესახებ გარკვეული დასკვნების გავტეების შესაძლებ- ლობას იძლევა. პოლიონელი და უფრელი კონსერვა- ტორები, მათი დასავლელი "კოლეგების" მსგავსად, გაჩხერილი აღმოჩნდნენ სულ უფრო ნაკლებად პოპ- ულარულ ნეოლიბერალიზმსა და სულ უფრო მეტად ან- ტერნული კომუნისტრულ ტრადიციებს შორის.

ორი წლის წინათ უნგრეთში ფიდეშმა, ხოლო კოლონებში ამომჩრეველთა ალიანსმა "სოლიდარ- კობიზმ" ხელისუფლებაში მოხვლა პოსტკომუნისტ

მარნიე კრული - ვარშავის უნივერსიტეტის ისტო- რიის დაკულტების დეკანი, ინტელექტუალური უერ- ნაღის "Res Publica"ს გამომცემელი.

წინამორბედთა მიმართ გამოვლენილი რეაქციის გამო შეძლეს. თავიანთი მმართველობის ხანაში პოსტკომუნისტურ პარტიებს არც რეფორმების ქარიშხალი დაუტრიალებიათ და არც დემოკრატისა დაპირისპირებინა და დიდად სწორად ამ დროისთვის ამ ოპორტუნულები მზად ამოირბინებენ ძველი ხუნდებისგან თავის დასაღწევად. ამასთან, მათი კონტინგენტი 90-იან წლებში მკვეთრად გაახალგაზრდავდა.

90-იანი წლების დასაწყისისთვის დასრულდა რეცესიის პროცესი და რეფორმების შედეგებზე ნელ-ნელა გამოჩნდა. აშკარა გახდა, რომ მიმდინარე ცვლილებებს უკეთესობა მოჰყვებოდა. შესაძლებელია ამან განაპირობა, რომ 1990-იანი წლების შუა პერიოდში ხალხს სირცხვილის გრძნობა გაურუნდა იმის გამო, რომ დემოკრატიული არჩევნების მეორე რაუნდში პოსტკომუნისტების ჰქონდათ გამარჯვების შანსი.

მემარჯვენეები პოსტკომუნისტურ ინტერელუდას კალიცა რეფორმებისთვის ჩაყრილი თვლი იღებენ. ამიტომაც მათი რიტორიკა შეუდარებლად მკვეთრი გახდა. იგი უკვე აღარ იყო ნეოლიბერალური. ის, რაც მათი მხრიდან ისმობდა, იყო ქრისტიანული კონსერვატიზმის ექსტრემალური ფორმა, მიეჩნებოდა დე გოლის, ადენაურის და დედ გასპერის შემდეგ, მემარჯვენეთა ხმაში გაღვივებული კომუნისტური ტრონის წყალბოტი, პოსტკომუნისტები ზღურძის მიძმა აღმოჩნდნენ.

პოლონეთსა და უნგრეთში ხელი-სუფლებში მოსახლეობდა მემარჯვენეებმა ქრისტიანული კონსერვატიზმის კომუნისტარული რიტორიკით ისარგებლეს, მაგრამ მიზნის მიღწევის შემდეგ მალევე შეცვალეს თავდაპირველი პროგრამები და ქვეყანას უღდებოდნენ, როგორც ნეოლიბერალები. შედეგი ეკონომიკური თვალსაზრისით პოზიტიური იყო, ხოლო პოლიტიკურად წარუმატებელი ხალხი მოითხოვდა განმარტებას, სერიოზული ეკონომიკური აღმავლობის პირობებში რითი აიხსნებოდა უმუშევრობის მაღალი დონე? როგორ გაჩნდა ასე უცვრად მოსახლეობის ის ახალი ქვეკლასი, რომლის შტაგისი კომუნისტური პროპაგანდის მიერ ამერიკული ქალაქების ყოფის შესახებ ნაწევრები ფილმებიდანა და იყო ცნობილი?

გარდაამავალი პერიოდის სითულის გამო თავს იჩენს დალილობა. ეს დალილობა გამოძახილს ჩვენს მესხიერებაში პოულობს და ჩვენ გვახსენდება, ხან ენდობებოდა სოლიდარობა - რომ იგი ყველას თანაბარუფლებიან მძებდა გვაღიარებდა, ყველასა და ყველაფერზე მზრუნველობას გვპირდებოდა. რაც შეეხება სამოქალაქო საზოგადოებას, ჩვენს პოსტკომუნისტურ დემოკრატებზე

ში ყველაფერი თავიდან იყო შესაქმნელი. მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის არავინაა თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკისა და ლიბერალური ინდივიდუალიზმის წინააღმდეგი, მაინც ვაკვირის ძველ ღრებულუბებთან დაშმდეგობა. ორი წლის წინათ ახალი მემარჯვენე ხელისუფლება საბაზრო უთიერ-

ჩვენი მემარჯვენეები იმავე დილემის წინაშე აღმოჩნდნენ, რისი დაძლევა ვერც დასავლეთევროპულ მემარჯვენეებს მოუხერხებიათ, ეკრძოდ - როგორ დააკავშირონ უფსკრულის სხვადასხვა მხარეს დარჩენილი ბაზარი და საზოგადოება. ევროპის კონტინენტზე ლიბერალიზმი მხოლოდ ინგლისურენოვან სამყაროში იყო პოპულარული, ამიტომაც კონსერვატორებს ყოველთვის უხდებოდათ თავიანთი მიმდევრების პატრიოტიული და რელიგიური გრძნობები გამოეყენებია.

თითქმის დამკვიდრებული ყინულის გაღობობას თბილი ადამიანური ურთიერთობებით აპირებდა. მაგრამ ცვლილებათა გზაზე მავალმა ხელისუფლებამ ვერ მოძებნა ის საერთო ენა, რაც მათ პოლიტიკას ამ მიზანს მიუხელოვებდა. შეპირებული სიტობის ნაცვლად, ქვეყანაში პოლიტიკური დაძაბულობის სიმზრუნავად დატარდა.

პოლონელი და უნგრელი ე.წ. მემარჯვენეების ენა (ყოფილი კომუნისტებისთვის დამახასიათებელი) საოცრად ციკლოური და ამდენადვე ეფექტურია. იგი იმ ენის ანალოგიურია, რომელსაც სოციალ-დემოკრატები ასე წარმატებით იყენებენ დასავლეთ ევროპაში. ჩვენი ახალი მემარჯვენეები მეტისმეტად ზრდილი არიან იმისთვის, რომ რაღაცეა მემარჯვენეთა ერთი იმეფელონო, ამიტომაც მათ ნათქვამს აკლია ის ძალი, რაც მასობრივ ემოციებს გამოიწვევდა. როგორც ჩანს, მათი სიტყვა შორს დგას საქმისგან. ისინი საბურთბენ ოჯახის, მორალისა და ერის შესახებ, ხოლო მათი პოლიტიკა მიმართება ნატოსკენ, ევროკავშირისკენ, მასობრივი უცხოური ინვესტიციებისკენ, საერთაშორისო კაპიტალისა და გლობალიზაციისკენ - ანუ ყველაფერი იმისკენ, რაც ძირს უთხრის მემარჯვენეთა ფითვის ფუნდამენტურ ღრებულუბებს.

ჩვენი მემარჯვენეები იმავე დილემის წინაშე აღმოჩნდნენ, რისი დაძლევა ვერც დასავლეთევროპულ მემარჯვენეებს მოუხერხებიათ, ეკრძოდ - როგორ დააკავშირონ უფსკრულის სხვადასხვა მხარეს დარჩენილი ბაზარი და საზოგადოება. ევროპის კონტინენტზე ლიბერალიზმი მხოლოდ ინგლისურენოვან სამყაროში იყო პოპულარული, ამიტომაც კონსერვატორებს ყოველთვის უხდებოდათ თავიანთი მიმდევრების პატრიო-

ტული და რელიგიური გრძნობების გამოყენება. დღეს ტრადიციული მემარჯვენეები ამორჩვეულათვის მიზნადვე პოსტკომუნისტურ ხასხა და იმ ლიბერალურ ლინისიტებს შორის აღმოჩნდნენ განხერილი, რასაც ნებისმიერი ახალი ხელისუფლება მიმართავს სწავებში მოსვლას. არჩევანი, რომლის წინაშეც ახლანდეს ავსტრიელი კონსერვატორები იდგნენ, ვერცერთი, რომ ადასტურებს ამ მკვეთრ დიქტომიას. ამ გადასახედთან პიენერი გამოიყურება ანა როგორც კორინთის მთებსა და ვულზე არქეოლოგიური გათხრებით ნაპოვნი ისტორიული ექსპონატი, არამედ როგორც მომავლის აფგური ევროპის კონტინენტის ყველა მემარჯვენისთვის.

არცულ დიდი ხნის წინათ დიდი მოთქმა-მოთქმა იყო "მემარცხენეთა კრიზისის" შესახებ, როცა პრეტენდელი ლიბერალისტი და აგრესიული სოციალ-დემოკრატები და ევროკავშირისკენ არჩევანის წინაშე აღმოჩნდნენ. არჩევანი უნდა მომხდარიყო, ერთი მხრივ, ძველ სოციალისტურ ტრადიციებსა და მეორე მხრივ, ახალი ესტრისის ტრადიციებსა და თანამედროვე ეკონომიკის იმპერტივებს შორის, ასევე ყველაფერი შრომითი კავშირებსა და ძველ მემარცხენეების სხვა პოლიტიკურ პასტიონებს შორის. მემარცხენეებმა, როგორც ჩანს, ვერ იპოვეს პასუხი მათ წინაშე მდგარი კითხვებზე, მაგრამ იმ საბნის პრინციპით, რომელიც პოლიტიკური მეთოდების და რატორიკის ნაკვეთით არის შეტვირთი, მათ სცვიან შუაგულში დაბრუნება მოახერხეს. აბად-დროულად, მემარჯვენეთა ენერგიული სვლა ბაზრის, გლობალიზაციისა და ინდივიდუალიზმისკენ, რომლის შეჩერება ტექტირისა და რეივანის პერიოდში და მოყოლებული შეუძლებელი ჩანდა, მოულოდნელად მკვეთრად დამუხრუჭდა. ერთი სიტყვით, მემარჯვენეთა კომუნისტური ტრადიციებისა და ნაციონალისტური ნარსულისთვის სასიცოცხლო სულის შთაბეჭდა, შესაძლოა, ისეთივე ძნელი აღმოჩნდეს, როგორც ძველმოდური სოციალიზმის თუ ახალი ნესრისის პოპულარობისთვის.

▲

ანკრა ბაჩიძე

მსოფლიო მანდელშტამმა პოეზია ბეჭდის თვალს შეადარა, რომელშიც კრისტალები გარკვეული წესრიგითაა განლაგებული. ეს შედარება სიტყვიერი ხელოვნების თავისებურებას აღნიშნავს და ჩვეულებრივ აღწერილობას უპირისპირდება. მანდელშტამი სწორედ სიტყვიერ ფენომენში გასაგებებულ მატერიალს მიჩნევს პოეზიის უმთავრეს თვისებად და თხრობით-აღწერილობით მომენტს ენობრივ სიმჭიდროვეს უპირისპირებს. აქედან გამომდინარე, პოეზია უპირველხად აზრის გაშლა, აზრის განფენა, აზრის ილუსტრაცია კი არ არის, არამედ სიტყვის მიერ ელფერთა, ნიუანსთა, ბგერაფერულ ხანაცვლებათა ერთობლიობაა.

პოეზია სინამდვილის კონდენსირებული ფორმაა, ის მუდამ შეკუმშული სახით არსებობს, უფრო მეტს გულისხმობს, ვიდრე ამბობს და ამათ განსხვავდება ჩვეულებრივი ყოფით-პროზაული მეტყველებისაგან.

სხვათა შორის, აქ იქნენ ხოლმე თავს ერთი ფუნგებობა. სწორად ყოველდღიური უჩვეული სიტყვათკავშირი პოეზია შეგონია, არადა, ხელთ არაფრისმსოფელი უსიტყვეებები, ბუნდოვანი ფრაზები, მოზანსადენილი სიტყვები შერეული ხოლმე ადვილი "პოეტური დეჟავოაჟი" პოეზიის არის არასწორი გაგების შედეგია. საქმე ისაა, რომ ლირიკული სუბიექტის რთული სულიერი ძვრების გამომავლებად სწორედ ის რომ განსაკუთრებულად უზუსტ, ადვილდებური მხატვრული ენაა საჭირო, ანუ სხვაგვარად რომ ვთქვათ, პოეტის ნიჭიერების ენის დავარული შრეების გამოწვეურება ავლენს. პოეტმა თავისი როული განცდა რთული ენობრივი კომბინაციების მეშვეობით უნდა გამოთქვას. აქ კი მართლაც რომ განსაკუთრებული სიზუსტის გარეშე ლამაზი ფუჭსიტყვაობა იჩენს თავს. პოეტი სწორედ ის არის, ვინც თავისი სიღრმისეული განცდის და მისი გარეგნული რეალობისთვის უზუსტ თანხედრის ახერხებს. ეს, რა თქმა უნდა, ინტუიციის დონეზე ხდება. და ხდება არა ყოველთვის, არამედ მაშინ, როცა პოეტს შთაგონებად წოდებული განსაკუთრებული მდგომარეობა ეფუძვება.

დღეს სწორად ლაპარაკობენ პროზაული ნაკადის შექრანზე პოეზიაში. ეს პროცესი სიღრმისეული მომენტების მომცველია და მხოლოდ ყოფითი ატრიბუტიკის აღმნიშვნელ ლექსიკურ ერთეულში არ გამოიხატება. ლირიკული სუბიექტის საარსებო გარემო, მის გარემომცველ ნივთებში და საგნებში არეკლილი ყოველდღიურობა, ზოგჯერ მისი ძალზე მინიერი ფიქრი და წუხილი ხდება პოეტის თვალახედვის არეში. როლვე ამბობდა, ირონია საგანთა სიღრმეში ვერ აღწევსო, მაგრამ ამ

პოეზიაზე ფიქრის უფლება

ნათქვამის პოეტებს არ შემინებიათ და არათუ ირონიით, ნატიფი იუმორითაც კი განაზავეს თავიანთი პოეტური მეტყველება. მაგრამ პოლიტიკის და ტელევიზიის და გალარისკის ლექსები, სადაც მახვილგონიერება სწორედ იუმორისტულ ელფერს იძენს. ქართველ პოეტთაგან შოთა ჩანტლაძემ ჩამოაყალიბა გარემომცველ სინამდვილეს პირქუში სერიოზულობის საბურველი და ქალაქური ყოფა ყოველდღიურობის ქრონიკაში მომდინარე კაცის თვალთ დანახა. მისი ღიმილი ნაღვლიანია, მაგრამ მაინც ღიმილია. ჩემი აზრით, როდენ პარადოქსულიც არ უნდა იყოს, სწორედ ღიმილარევი ინტონაციის მეშვეობით მოახერხა მან სამჭოთა ტრატალიტიზმის სერიოზულ მოქალაქეობრივ აპათიის განწყობილება გადამოეცა. სწორად მასხვდება მისი ერთი ლექსი. სკვერში, გრძელ სკამზე ჩამომჯდარი პოეტი თვლეს და ხეებში მიმაღლილი რკპირ-დუქტორიდან გამონღულ მონიტორულ ლაპარაკს ისმენს. ეს ლაპარაკი უფრო ღრმა ძილ-ბურანში სძირავს მას. "რადღია მომინოდებს შრომისაკენ", - წერს შოთა ჩანტლაძე და ცხადია, რომ აქ ის იღიბება, ოღონდ არა ნაღვლიანი, არამედ ლტოვარგიული ძილთ გააქტივებული მწარე ღიმილით. სიმართლის მთქმელი ამ ღიმილის გამო პოეტის ლექსების გამოქვეყნება კარგახნით გაჭანურდა.

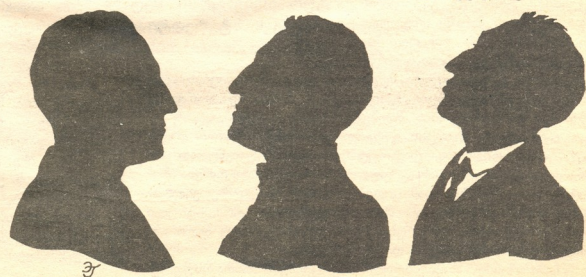
როცა პოეზიის სფეროში პროზაული ნაკადის შექრანზე ანუ პოეტური და პროზაული რეალობის მშვიდობიან თანაარსებობაზე ვფიქრობ, მაინც კლასიკურ ნიმუშად სოდასევიჩის პოეზია წარმოიდგება. რუსულ პოეზიაში საერთოდ მეკვთრად განსხვავებული ხელწერის პოეტები არსებობენ და სრულიად არ არის ძნელი პროზაული რეალობის პოეტურ მასალაში გარდასახვას შეაკვლიო. საქმე ისაა, თუ რამდენად მატყვეული და ცოცხალა ლირიკული გმირის ხასიათი. რამდენად მკა-

შოთა ჩანტლაძე

ფოთა მისი სახე, რამდენად ვრცელია მისი სამოქმედო არე. როცა ვკითხულობთ ამა თუ იმ პოეტის ლექსებს, ჩვენს წინაშე მკაფიოდ უნდა წარმოედგეს ის ადამიანი, ვინც ამ ლექსების მიღმა დგას. ჩვენ უნდა ვგრძობადეო მისი სულის უმნიშვნელო მოძრაობასაც კი, რომელიც მნიშვნელობას მისივე ვრცელი სულიერი პანორამის ფონზე იძენს. პროზაული მასალის განზავება პოეტურ სუბსტანციაში სწორედ იმიტომ არის საჭირო, რომ ლირიკული გმირის ხატი ხელშესახები გახდეს.

ჩემი აზრით, სოდასევიჩის სხვადასხვა ციკლებში ძალზე გაჭვივრავლედ ჩანს ის ფარული დრამატურგია, რომლის სიღრმეშიც გმირის ხასიათის თვისებები იკვანძება. სოდასევიჩის ლექსებს აზრის და განწყობილების პუშკინისეული გაჭვივრება უნდა ახლავს, ამავე დროს მისი ენობრივი ქსოვილი თითქმის ტლანქია და უხეში, მძიმე და მოუქნელი, მაგრამ ყოველგვარ ამის მიღმა ლირიკული გმირის

სწორედაც რომ პლასტიკით და დახვეწილობით აღბეჭდილი ხატი იკვეთება. ამ პლასტიკას შავი იუმორის, სკეპტიციზმის, პრანული სენტენციების ნაზავი ქმნის. საერთოდ ხოდასვეციჩის ლირიკული სუბიექტი ანტიპოეტური თვისებების მქონე არსებაა. მისი ხედვის რაკურსი უფრო საგნების ჩრდილოვანი მხარეებს აღბეჭდავს, მისი სკეპტიციზმი გამჭირიხი და ფხიზელი გონების ნაყოფია, ის არ არის მეოცნებე და სვედიანი, პირიქით, თითქოს გულგრილია და რდელექსიის მტანჯველი სენით შეპყრობილი. ჩემი აზრით, XX საუკუნის ბოლოს სწორედ ასეთი პოეზია იქცევს ყურადღებას. ეს არის პოეზია, რომლისთვისაც ტრადიციული ფორმა ნიღაბია, ცრულსამოსელია, ვინაიდან ის არანაირი ნიშნით არ შეიძლება ტრადიციულობის ჩარჩოებში მოთავსდეს. ერთი შეხედვით, ხოდასვეციჩის პოეზიის შთაფარი გმირი შინაგანად განაწინასწორებული და აუმღვრეველი ვაჟი ჩანს, მაგრამ თუკი კარგად დავაკვირდებით, ეს არის ნერვიული, ღრმად ტრაგიკული ადამიანი. ეს არის ადამიანი, რომელიც არა მხოლოდ ცხოვრობს და არსებობს XX საუკუნის კულტურულ გარემოში, არამედ ამ გარემოს ცველავ მგრანძობიარე ნაწილიცა და აქედანვე უყურებს თავის თავს. თუკი ალექსანდრ ბლოკს საბედისწერო კატაკლიზმების და სამყაროს დაღუპვის მუდმივი განცდა უკარგავდა მოსვენებას, თუკი კლატკინონ ტაბიძე ამბობდა, მსოფლიო ნგრევითა კვლავ მონშე გავხდებითო, ხოდასვეციჩი დღეს, უფრო სწორად, არ აშფაფენებს წინასწარმეტყველურ ალტკინებას. მისი ტანჯვა ყოველდღიურობაშია განხვეწილი და უფრო პროზაული ნიშნით ვლინდება. მაგრამ ერთი ლექსი, სადაც ძილგატყბილი პოეტი მოუსვენარი ღამის გამო წუხს. ის თურმე მთელი ღამე რადიოს უსმენდა და მსოფლიოს მშფოთვარე მაჯისცემას იყო მიზნდებული. გამთენიისას თითქოს თანდათან თავისუფლდება და მირბეგუნელი და, ამავე დროს, მომწუსხველი რადიოტალღების ტყეებისკან.

ხოდასვეციჩის ლირიკული გმირი ჩვეულებრივად ადამიანია, პოეტი სწორედ მის ჩვეულებრიობისას, თითქოს უბრალოებასაც წარმოაჩენს. ოღონდ ერთია: ამ ჩვეულებრივ ადამიანში არაჩვეულებრივად მკაფიოდ ჩანს XX საუკუნეში გახსოვრებული ღირებულებები. ხოდასვეციჩი, როგორც შესანიშნავი ალბომისტი, ბუნებრივად განაზავებს პოეტურ სუბსტანციაში პროზას. პროზაიკოსისთვის დამახასიათებელი დეტალს შეგრანდება მის ლექსებში აშკარად და შეუნიღბავია. ერთ ლექსში ემგრანბნე კაცის უთხოვრობა და მარტოსულობა ნიშანდობლივი დეტალით გადმოცემული. სასაუზმოდ შესული პოეტი მინის ტიხარს მიღმა იოურება. მოულოდნელად ქუჩაში ტრამვაი გამოივლიდა და ტრამვის მინაში ირეკლება სასაუზმის მინის ტიხარც და პოეტის სახეც. ხოდასვეციჩში საკუთარი განოსახულება მოჭირალი თავის ასოციაციას აღძრავს ეს ასოციაცია მეთხველზეც შემზარავი მარტოობის და განწირულობის შთაბეჭდილებას ტოვებს.

ჩემი აზრით, მწიგნობრული ინერციისგან განთავისუფლებაც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა პოეტისთვისაა. აქ მხედველობაში მაქვს ის გარემოება, რომ პოეზიაში გამუდმებით იყრის თავს გაქვევებული კლემები და სტერეოტიპები, მათი დაძლევა კი არტუთ უბრალო საქმეა. სწორედ ინდივიდუალური პოეტური რეგისტრის მიგნება, ახალი სამოქმედო სივრცის მოძიება, ჯერ გამოუყენებელი პროზაული-ყოფითი საგნების და მისდა კვალად ლექსიკის ტრადიციულ პოეტურ არსნალში შეტანა არღვევს სტერეოტიპებს.

ლორკული სივრცის გაფართოება, მისი ყოფითი დეტალებით გამდიდრება, როგორც ვხედავთ, ხელოვნურად არ შეიძლება მოხდეს. თანადრეგულიის მძაფრი შეგრანდება პოეტის პროფინებაზე დამოკიდებული, მის მსოფლმხედველობრივ თვალსაწიერზეც ეს მსოფლმხედველობა ტრადიციული ფორმის ფლობის, ცხოვრებისეული და ლიტერატურული გამოცდილების ხარჯზე უნდა შემუშავდეს.

ბაც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა პოეტისთვისაა აქ მხედველობაში მაქვს ის გარემოება, რომ პოეზიაში გამუდმებით იყრის თავს გაქვევებული კლემები და სტერეოტიპები, მათი დაძლევა კი არტუთ უბრალო საქმეა. სწორედ ინდივიდუალური პოეტური რეგისტრის მიგნება, ახალი სამოქმედო სივრცის მოძიება, ჯერ გამოუყენებელი პროზაული-ყოფითი საგნების და მისდა კვალად ლექსიკის ტრადიციულ პოეტურ არსნალში შეტანა არღვევს სტერეოტიპებს.

მეორე მხერვ, პოეტს არ უნდა შეეშინდეს უკვე არსებულის გამოცემებისა. რა თქმა უნდა, ეს გამოერება არ უნდა იყოს მექანიკური და უაზრო. ვაცუემში არაფერი არ იხადება. ყოველდგვარი ნოვაცია ტრადიციის ნიაღში წარმოიშვება. ვეტყვად, იგივე რასული პოეზიის გამოცდილებიდან საინტერესო გაცვეითლების მიღება შეიძლება. შესანიშნავი კრიტიკოსი კორნეი მლუკოსკი გამოთქვამდა აზრს იმის შესახებ, რომ ბლოკის პოეზიაში არტუთ იშვიათია XIX საუკუნის რუსი პოეტების მიერ გამოყენებული სიტყვური კომბინაციები, კლემდებელი მეტაფორები, ინტონაციური ნიღაბები. ოღონდ უნდა არ არის აღსანიშნი: ბლოკმა ძლიერი სულიერებით და კაშკაშა შინაგანი სხივით გამაჭვავა ყოველივე ეს. მისი ლირიკული გამოცდილება იმდენად თვალისმომჭრელი გამოდდა, რომ უბრალო შესიტყვებებაც კი თავის გაზურედ ნაწილად აქცია.

ახლა კი რითიც დავიწყე, იმით დავამთარებ. პოეზია მანდელშტამის ნათქვამისა არ იყოს, მართლაც ბეჭდის თვალს წააგავს, რომელშიც კრისტალები გარკვეული წესრიგითაა განლაგებული. სიტყვებს ამ სიმჭიდროვეში პროზაული ნაკვირ ისე უნდა განაჯვავდეს, რომ კრისტალების წყობა არ დაარღვიოს. ეს იმას ნიშნავს, რომ პოეზიამ არ უნდა კარგოს თავისი მანდელი საზრისი და მნიშვნელობა, ხბილ და მიმზიდველობა. ჩვენ კი, არ უნდა წაგვივითოს სიტყვიერ ხელოვნებასთან ზიარების სურვილი და უნდა გვექნინდეს პოეტურ ხმადალა ფიქრის უღვანა...

ჩემი აზრით, მწიგნობრული ინერციისგან განთავისუფლებაც

შემაჯავნელი

ნარსუსის ილუსტრაციები ნანყვეტი რომანიდან

- აღარ მოდიხარ? - სანოლზე პირველ განოლილი ქალი თავს ისევ მისკენ აბრუნებს; თვლებს ახვს, უფურცებს ერთხანს, ისევ ხუჭავს და მოკლედ შეკრძოვნილ წაბლისფერ თმებს კისრიდან მაღლა წელა იჩეხავს...

როგორც ყველა ოთახი ამ საცხოვრებელში, ქალის ოთახიც მის ოთახს გავს, მის ყოფილ ოთახს: ერთი ფანჯარა თეთრი ჩარჩოთი; ფანჯარასთან თეთრი მაგიდა; თეთრი კედლები და ჭერი; ტანსაცმლისთვის - თეთრი კარადა... თეთრი არის ტუალეტის კაბინის კარიც... მხოლოდ შემოსასვლელი კარი და იატაკი არის სხვა ფერი: კარი ლურჯია, იატაკზე კი ღირწითელი - ნარინჯისფერი...

სანოლის თეთრ საფარებელზე განოლილი ქალის სხეული, ამგვარ ფონზე ნაკლებ თეთრი ჩანს, მეტიც კი, თითქმის...

- მოდი! - კვლავ ამბობს სურვილისგან მინავლული ხმით; ზურგზე ტრიალებს; ფეხებს ხრის და თქვიფს იქეთ-აქეთ ეწევა; ძუძუებზე ისევამ ხელებს თვალდახუჭული.

სიგარეტს აქრობს; დგება და ფარდას ბოლომდე ხურავს; ქალის სანოლის სინებელში, ვერაუდით უახლოვდება: ერთი ნაბიჯი, ორი... მესამე უფრო პატარა... აქ უნდა იყოს იხრება და წინ განვდილი ხელით სანოლის კიდეს ეხება. შემდეგ ქალის მუხლს...

- მოდი - კვლავ ისმის სინებელში ქალის იგივე, სურვილისგან მინავლული ხმა სანოლის სუსტ ჭრიალთან ერთად - კედლისაკენ მიმრჩავს, რომ ადგილი მისცეს.

აგზნებული ქალის მკლავები წელზე ეხევა... სინებელში მათი გახშირებული სუნთქვა და სანოლის ჭრიალი ისმის...

შემდეგ ქალს თავი მის მხარზე უდევს, ხელს მკერდზე უსვამს, მუცელზე და ბოლოს ისევ სექსს უჭერს თითებს; აიამა-შებს, მაგრამ მას უკვე თვლებმა ერევა; ქალი რაღაცას ლაპარაკობს; ძიბუნუნაში მისი ხმა სიმღერისავით ესმის, რაღაც ნაღვლიანი სიმღერისავით; ფიქრი, რომ დილით, გათენებამდე უნდა წავიდე (საცხოვრებლის დირექტორი ვიდრე მოვა და ყვირილს დაიწყებს), ტრენში ჩხვლებავს; არ აძლევს მალად მოშუების და მშვიდი ძილის საშუალებას. რაღაც სიტყვა თუ ქალის ხმაში გათენებული ინტონაცია ისევ აფხიზლებს... რა სიტყვა იყო? რაზე შეკითხვა?

ქალი ისევ სექსზე უსვამს ხელს.
- რაზე მკითხვ? - ქალს ზურგის მხრიდან ექცევა და კვლავ აგზნებულ სექსს იმის თქვიფებს შორის აცურებს.

- შო... გვიანა?
- არა... შო... არა... არ მეძინა, ფიქრში გავერთე.
- რაზე ფიქრობდი?
- შო... აღარ მახსოვს... და... შენ რა მკითხვ?
- მე შეგეკითხე: "შენც თუ გრძნობ მეთქი... - ქალი მის სექსს კვლავ ხელში იტყვის და ლაუგებს შუა ისინების - შენც თუ გრძნობ მეთქი იგივე რაშე?"
- რას?... შო... როგორ არა გგრძნობს - გრძნობს მისი სექსი როგორ შედის ქალის სხეულში... ან უფრო თითონ ქალის სხეული ეუფლებს მას ცხელი ხერღულით.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

ქალი იციხის; სიცილისას ეს ხერღული უფრო მჭიდროდ ეკვრის სექსზე გარშემო.

- ხანდახან... თითქმის... - სექსს იმშრიალეს - კი, რაღაცა ამის მსგავსა... უფრადება არ მიმიტყვევია... შენ რომ მითხარი, ახლა დაფიქრდი.

- შენ ეს ადრე არ გამოგიცვია - ქალი მისკენ ტრიალებს ისევ - ჩანს, რომ შენ ეს არ გამოგიცვია - თვლებზე შიშვინის - მე კი ამას იქვე გვრძნობდი, ჩემს ქვეყანაში... ჯერ სულში, მერე კი ყველგან... პირდაპირ არ გუუბნებია. ამის თქმა ცუდ ტრანად ითვლება, მაგრამ ყველგან გრძნობ... თანატოლების გამოხედვანი, მასწავლებლის ხმაში... ყველგან... შენ ვიღაც სხვა ხარ, მათზე დაბალი ვაგუფისა თუ... აი... რა ქვია?

- კასტა? - ცდილობს ქალის საუბრას ფიზიკად რომ მიეყვს. ძლივს ახერხებს - თვლებს ერევა.

- შო, კასტის ნეკრი... მათზე დაბალი სკოლაშიც თითქმის სხვებთან ერთად ხარ, აფტოზუსიც, მალაზიაც; მაგრამ ყველგან გრძნობ შენს და მაქ შორის რაღაცა საზღვარს; იმის იქით ვეღარ გადახვალ... თითქმის რაღაც სხვა სიმალიდან გიყურებენ და გილიბან... გილიბან... როგორ გითხარ?... შო, აღბთ ისევ "შეშინებულურად". თითქმის მათ გვერდზე რომ ხარ, იმტიმ კი არა - რომ მათი მსგავსი, მათი ტოლი ხარ, არა იმტიმ - რომ "გინყნარებენ"... აქაც ასეა, ამ ქვეყანაში: "გინყნარებენ", "გიტანენ" და შენს სახელსაც "ტყუებან"... ვერა გრძნობ ამას?

- კი... შო... თითქმის - ძილს თავს ვერ არამტყეს. ქალი კი ისევ აილეკებული ხმით აგრძელებს, აღარ ჩერდება:

- მთელი ცხოვრება ეს "ატანა" აბა როგორი ასატანია?! ვის უწოდებ ამისათვის, ვისთან უწოდებ?... რა უნდა უთხრა?! ის, რომ "ატანის" ატანა უკვე არ შეგიძლია?...

- შო... ძნელია... - ცდილობს თვლებშიორული აზრის დაძაბვას - დაფიქრობ... ადრე გაღვივდი... დირექტორმა აქ უნდა მწახოს... - ამბობს ბოლოს და ქალს ზურგს აქცევს.

ტრაგიკული აქ არაფერია: წარმოსახვით შორიდან უნდა გამოხედოს ყველაფერ ამას, იმ შორულე მომადიდან, როცა ცოცხალი ხად იქნება; და მაშინ ამ კონსტილიორთა ეს თაფელური სახეები, გარს რომ არტყია, ღიმილსად მოშავრის...

სიკვდილი ყველა მათგანის სხეულს, როგორც მისი, ისევე ამ ფორმანების, ბოლო-ბოლო სულ ერთ მუჭა ნაცრად გარდაქმნის... ან იმგვარ მოყვითლო მიწად, მასაც ბევრ-ჯერ რომ უთხარი საღვთგორიანე მასზე ადრე გარდაც...

ქალი კი ისევ აილეკებული ხმით აგრძელებს, აღარ ჩერდება:

- მთელი ცხოვრება ეს "ატანა" აბა როგორი ასატანია?! ვის უწოდებ ამისათვის, ვისთან უწოდებ?... რა უნდა უთხრა?! ის, რომ "ატანის" ატანა უკვე არ შეგიძლია?...

- შო... ძნელია... - ცდილობს თვლებშიორული აზრის დაძაბვას - დაფიქრობ... ადრე გაღვივდი... დირექტორმა აქ უნდა მწახოს... - ამბობს ბოლოს და ქალს ზურგს აქცევს.

ტრაგიკული აქ არაფერია: წარმოსახვით შორიდან უნდა გამოხედოს ყველაფერ ამას, იმ შორულე მომადიდან, როცა ცოცხალი ხად იქნება; და მაშინ ამ კონსტილიორთა ეს თაფელური სახეები, გარს რომ არტყია, ღიმილსად მოშავრის...

სიკვდილი ყველა მათგანის სხეულს, როგორც მისი, ისევე ამ ფორმანების, ბოლო-ბოლო სულ ერთ მუჭა ნაცრად გარდაქმნის... ან იმგვარ მოყვითლო მიწად, მასაც ბევრ-ჯერ რომ უთხარი საღვთგორიანე მასზე ადრე გარდაც...

მდინარის წყალი ამ დროსაც კი, აგვისტოს ამ პაპანკტობაში ძაღს ცივია.

მარჯა დედაბრებული პატარა ბიჭი ანკვით ხელში მდინარეში დგას; ჭიაყავის აგვის ანკვით ხელში იკრინება ჭიაყავის; იწილებს; გასაღებლობის ცდილობს; სეკიფორე ლორწის სტიკებს ბიჭის თითებზე; ამ ლორწოს სუნის ბიჭს ხელებიდან მერე დიდხანს აღარ მოეხდება...

ბიჭი წიროს ფესვებით ახლოს (სადაც მდინარე ხვდება ანკვებს) ჩაშვებულ ანკვს ნელა აფორებს; იქს: არ უნდა შერბნეს ამ დროს; ანკვით უნდა ავირბოს; მოლოდინ დიდების მიმართობები; "ნუ გეშინით თვეებო, მიდით, სხვადასხვა პირი ჭიაყავის, თორემ ნაიღებს მდინარე ქვეით... მიდით თვეებო..." ბიჭის თვენი ძალიან უყვარს...

ბიჭო მიწურ, ბნელ ოთახში, კედლთან მიდგომულ ხის საწოლზე ზის; მოპირდაპირე კედელში მისი და ცეცხლის აღის ცალი თვალით მისჩერებია... მეორე თვალი არა აქვს ბიჭის - ჩაშვებულ ქუთთიკებს შორის პატარა, წითელი ღრულოდი უწყანს...

- გზია ბებო?

ხმის არ იღებს ბებო; არ ესმის; დრო და დრო ცალ თვალს ახამბაშებს უსიტიკად; უხმაოდ; მეორე თვალის ღრმულში ამ დროს მოლოდინი წითელი სისველე უთრობს.

გარეთ, ძიარის შერბნებულ ბუჩურებთან კვამლი უკან ტრიალებს, მჭრის ოთახში; თვეებიან ქვაბთან მოტიკად ბიჭს თვალს უნდა და ცრემლებს ადგის; ცხვირთან ცინცვასაც. ბიჭი ცრემლებს ხელის ზურგის მიმართ იშვინავებს.

ცინცვა კი - კარსკენ იყურება; დედა არა ჩანს - პერანგის სახელობე იხოცავს.

- გზია ბებო? - ამბობს სრულტუნით და ბებოების მისჩერება...

მოხუცი ხმის არც ახლა იღებს; წინ ნამობრილს ჭაღარა, მოკლე შეკრეხილი თარი თითქმის კალითა უდგეს; წელში გაშვებულ არ შეუძლია. დრო და დრო ცდილობს, მაგრამ ისევ წინ ვარდება და თავის ერთადერთ თვალს ახამბაშებს... ცხვირთან მხსაც ცინცვა ჩაიხსობს.

ბიჭი ბიჭის ჩაიხსობს ხელში უახლოვდება; ხოცავს; მოხუცი თვის ატრიალებს უპაციფიკად; სახეს იყმინებს და თვალსაც ხოცავს; ვერ გაუგია; რა უნდა ბიჭს მიეცას, ასე რატომ აწვავს...

- გააჩერე თავი, ცხვირი უნდა მიგახმინდეს - ბუზლებს ბიჭი (დღეობის ბაბაც; დედა ყველთვის ბუზლებს ამ დროს); შემდეგ ჩეარს ბიჭის ბალიშის ქვეშ დებს; იხრება და ბიჭის უკვე ყურში ჩააყვრის:

- ბებო, არ გზია?

ბებო იხრება; თავის მალა აწევს ცდილობს; აზრის ნახაბი უკრთის ცალ თვალიში.

- რაა? - კითხულობს.

- გზია? - კვლავ ყურში ჩაიხსობს ბიჭი.

მოხუცი თვალს ატრიალებს იქეთ და აქეთ; სჩანს რაღაცის გასტანება სურს; ცეცხლ ცდილობს წელში გაიხსობს და ვერ ახერხებს... ბოლოს ასევე წინ ნამობრილი დაბლიდან მალა ამოსცვირის ბიჭს:

- შიშო, შიშო, შიშო! - ამბობს დღლილი დამაინჯარ გიტარეული ხმით; კვლავ მუხდება; თუმცა თვალის მოჟებნარ მამობრიობაში ჩანს, რომ რაღაცის იხსენებს კიდევ და უკვებ საყვედურის ხმით ამბობს:

- მუხობა, მამ რა იქნება?! დღეს პირში ლუგას არ ჩამიდეკია!

ბიჭი გაკვირვებული უმხერს - დიღას ხომ თვითონ მიუტანა რძე რაუტება შიგ უპური; აჭამა. ბებომ კიდევ მოითხოვა და ბიჭებაც სახსო... მეორე თვეშივე მოხუცი მოლოდინ სახსო კოვზი შეჭამა და უარი თქვა: "ღღარ შიშო!"... ახლა ეს, ჩანს, აღარ ამსებს და ჩვილს განაგრძობს:

- ქაბაყოლებზე ავადიქ დიღას; ძროხებს ვაჭამე; დიდი თოვლიან გარეთ, წყაროზე ვერ გაეციანებ დასაწყობებლად; ვეძროები მოხუტანე და დავაღვიწე... წისლია ძროხას ხმო მოუტია წუხელ! საფურე... მოვადევი იმასაც და დავაბრინავ... სულ პატარაა (ბებოს თვალში ამ სიტყვებზე სიყვარულის ნაბი შუქი კრთის), ფეხზე ვერ დგება... მერე თოვლი ჩამოხეტეც სახურავიდან. ძალიანა თოქს ყოველდღე თუ არ ჩამოხმინდეთ, თავებე დავაგარებც დავილაღე... ძველდურად არ შემოდინო... საშოკდათს მიგვარადი უკვ...

ბებო ნამდვილად რაღაცას ურევს სამოცდაათის ალბათ თხუთმეტი წლის წინ იქნებოდა ამ ახლა თოვლს არ უნდა გარეთ; ამ აგვისტოში თანაც "დიღას ავადიქო!" სუფი წელისა ლოკინდანი ვეღარ დგება დახმარებულ - ბიჭის დედა იქვე, საწოლოდ, სილოდნის ტაშტზე ასაქმინდეს...

შეკატანული ბიჭი ზინც, დავეყვებო აღვის მიწური ოთახის კარებს "თოვლი არა, ის!" სიციხისა მინას აღმურის ასუნს; პაერში მზისგან შეტრუსეული ბალახის და ყვავილების სუნს ტრიალებს... დახმარე ისევ ბუჩურთან ბრუნდება და ქვაბზე წახორცი ბებოსკენ შემზინებულ შერას აპარებს... შემდეგ ქვაბის სახურავს ხდის; ოხმივას სულის შეტრეთი ფანტატს; აკვირდება მღურავი წყალიში მოტიკებდა, თვალდაბრთმებულ თვეებს: "მობარშული უნდა იყოს... დიდხანს ხარშვა თვეს არ სჭირდება..."

შემდეგ ბიჭი ბებოს საწოლთან ტაბურეტზე ზის; თვეებს ფეხს აცლის; ბიჭის უწყის გარკულ ნაჭერებს...

ბიჭის თვენი ძალიან უყვარს.

მოხუცი ხელს, ძაღტყავად ქვეულს, კალბახის თეთრი ნაჭერი პირთან ანკალით მაიჭებს; ვიდრე ჩაყავას, კიდევ დიდხანს ამობრავებს უტოლოდნის ჩავარდნილ ტუქებს; ხმაურით ყლავას; თვეშიდან ავანაბლებული ხელის იღებს მეორე ნაჭერს; შემდეგ კიდევ და შემდეგ კიდევ - ცდილობს ერთბაშად გასტანებულ თხუთმეტი წლის წინანდელი მიწშილის მიკვლას. სასადილეს შვილიშვილი ერთხელ კიდევ ხოცავს ცხვირს ბიჭის, მაგრამ უკვე დავეყვებო მისჩერებია; ცხვირის მოხოცვის დროს ბუზლებს კი ავირბობს...

კვლავ კართან მიდის და ეზოს გასცვირებს; ბიჭის გადაყენების დროა; დედა და მისი უფროსი და შუბა კი ვერ არ ჩანან... თვითონ ხომ არ გადაყვანს? უნდა ურდუდეს მოძვეწე, როგორც დედაბიში აკეთებს ხოლც; საწოლიდან ერთხელად ასწრაფს; მერე მოვრევა, საწოლიდან ვერ აყვანებს... ბებო არ ზის, მაშინ მოჩანს ასე პატარა, თორემ დიდი, დედაზე დიდ... ნამდვილობის და დედაბიში მხრებამდე სწვდება; ბებო, დაიხსნე ჩამოყვინდნობილ, ჭაღარა თავით გამტყვარტულ ქერს დაშობს...

შემდეგ დედა უკვე ტაშტზე ჩამოხეტდარ გარკულ, ტაშტბანად რომ არ გადამრუნდეს, თვითონაც ისევ მოხუცი უდგება და ელოდება. ბებო მას ხელზე ეტელებს; ცალი თვალით კი, როგორც ყოველთვის, მოპირდაპირე კედლეს უხმაოდ მისჩერებია... დედა უნდა, ვიდრე მოხუცის უკვე ნახებრად მკვიდარი სხეული, კუჭისა და შარდის ბუზების დაღას ისურვებს; ეღის უნდა და ნერიფლობის: უამრავი საეჭყ აქვს და ასე როდამდე უნდა ელოდოს?... ხანდახან ბებო ვერ ახერხებს კუჭში გასვლას და მოგვიანებით, საწოლზე ვეღობის დროს შერება ამას... ამ დროს დედა ძალიან ბრაზობს, საკუთარი გაჩენის დღეს წყველის და ბებოც, შერებულად, ხმაბაღა ტრირს; გამწარებული მოუხმობს სიკვდილს...

დედა და ბიჭის უფროსი და მოხუცი ხდინ დასვრულ სავცალს, ზოგჯერ კბახაც; რომხნად ქვეულ ბარბაცებს და დამტკნარ საყვედურს თბილი წყლით ბანან... დევის მხრებზე ჩამოყვინდობილ ბებო კი ტრირს: "მომავლი დმტროთო... რატომ არა მელაავ... რა დავიშავეც..."; გამობრძლი თვალიდანაც ცრემლი ჩამოხდის.

სიკვდილი კი ბიჭის ახლოს არ ევარება - სულ სხვაგან მიდის, უფრო იქ სადაც არავინ უხმობს; ბიჭის კი, ასე რომ ეს-

"ბებო ბავიკა"

თანაზოგადოებრივი

ვენება ნამოყვანო, არ ვეკარებ...

დედა და ბიჭის უფროსი და ბებოს სუფთა საცვალს აცმევინ; სუფთა, შავ კაბას; ფრთხილად ტახტზე აჯენინ ისევ; მოხუცის გრძელი, შავი მოსილი, სუსტი სხეული, შავი ჩვარვიით იცვება საწოლზე და პატარადება; მხოლოდ ბებოს ძვალარა თავი და მუხლებზე დანაწილი, ლურჯი მარღვევით დაქსელილი ხელები მოჩანს...

ერთხანს კიდევ სიკვდილს მოუხმობს.

ერთხანს კიდევ ჩამოსდის ცრემლი.

მერე ჩუმდება.

წინ ნამოხრირლს თავი თითქმის მუხლებზე უდევს; ცალი თვალით, როგორც ყველთვის, მიპირდაპირე კედლს უშობდ მისწერებას. სიკვდილის მოლოდინით დაღლილი უკრო წარსულში ბრუნდება ისევ...

- რას აკეთებ, ბებო, რა არის?!

მოხუცი საწვენივლად თითებს ერთერთზე უსვამს; რაღაცით უკმაყოფილოა, ბუზუნებს, იხრავს, ნუნუნებს... თითქმის ტირილს აპირებს; შემდეგ თითებს კვლავ გაგულანსებით უსვამს ერთმანეთს...

შეიღობილის კითხვა არ ესმის.

ბიჭმა არ იცის, რა ხდება, ბებოს რა ემართება.

- ბებო, მითხარი რას აკეთებ? - ყურში ჩასვამს.

მოხუცი თავის აწვეას ცდილობს; ერთად ერთი თვალი უმწეო ბრახითა და ტანჯვით ხავე აქვს:

- რას შეიკიბები? თეთრი ან სურვილზე?

ბიჭი კიდევ უფრო ფრთხილად და უფრო იბნევა:

- ვერა... ვერ ვხედავ...

- წინდას გიქოჲ - ამბობს მოხუცი გატანჯული ხმით, უკმაყოფილოდ; თავს ხრის და ისევ ამორბევებს ხელებს თითქმის-და თითქმის მართლა ეკავის წინდას ჩივირი. - ერთი წინდა დავამოხარე... ამ მეორეცას მალე მოგწერა... მარამ, აი... დამეხარება და თვალში უკვე მალაქტობს ზოგჯერ... ჩხარდინ ჩხარზე ძაღვის მარჯვთ ვეღარ გადამაქვს! - თავი ისევ მუხლებთან მიიჭებს, ხელების ახლოს; საწვენივლად თითებს ისევ გაგულანსებით უსვამს ერთმანეთს; ისევ იხრავს; ნუნუნებს და ამაოდ ცდილობს გარკვეული ძაღვის დახატვას...

"ბებო არადა" - გულის სიღრმედა მთელ სხეულში გაშლილი შიში ბიჭს ხელებს და ფეხებს უბუფებს; თავში ურტყამს; მზერას უბნებებს. გაერთ გაბობს დაფთვებული, "სად არის დედა... სად არის დედა... რატომ არ მოდის". სასწრაფოდ მისი სითბო უნდა, ახლავდ, აქვე მისი მშვიდი ხმის მომენა უნდა... ცრემლებს მზერას გარშემო ათლებს; ირგვლივ თითქმის ყველაფერი ჯერ ადგაღზე არის... შო, ჯერჯერობით ადგილზე არის - მზე კვლავ ანათებს; წითელი ხბო შუაზე ბალახში დაკურტრუშებს ანათეცვლილ... ჯერჯერობით არაფერია მგონი შეცვლილი, მაგრამ დედა თუ არ მოვიდა... დამფრთხალ მზერას ბიჭი ისევ გარშემო ათლებს: ხბო ცაში ხომ არ მიფრინავს? ვაშლის ხე ხომ არ ლაპარაკობს? ჯერ არა, მაგრამ... კვლავ აკვირდება დაბარული და აყურადებს: თითოეული ხე და ბალახი როგორცღა, უფრო გარკვევით მოჩანს. ითვბ ცვლილება სწორედ ეს არის? აყურადებს: ყოველი ბეტრა უფრო მტკი სიცხადით იმისა... ჭრჭინების ხმა კი არა მარტო, ბიჭს შორის, მალე გაფრთხილი მერცხლის ფრტვის შრიალიც ესმის და ყვავილებში თითოეული ფუტკრის ზუზუნს. უცნაურია: თითოეული ფუტკრის ზუზუნს ცალ-ცალკე ისმის ყველა სხეულზე სხვა დანარჩენი სხეულებსგან მკვეთრი ზღვართი გამოყოფილი; თავის თავში ჩაქვევდა ყველა საყარე, ყველა ფერი და ყველა ტანდა... შავრიც კი, თითქმის იგივე გამოყოფილი ყველაფერს და გასაგნებულა... ბიჭი გარკვევით ხედავს ამ შავრს... როგორღაც უფრო გამჭვირვალად, უფრო... შავრო.

არა, აქამდე ასე არ იყო - საგნებსა და საგნებს შორის, ფერებსა და ფერებს შორის, ბგერებსა და ბგერებს შორის ეს მკვეთრი ზღვარი არ არსებობდა, არც ბიჭსა და მთელ ამ დანარჩენ სამყაროს შორის. ახლა უკვე ყველაფერი იგივე გაუდავა; პამპინოული, თბილი სამყარო, რომლის ნაწილიც იყო თვითონ, თვალწინ უმტკი საგნებად; სიცოცხლის სასიამოვნო პამპინო, ის სამყარო უცხო გამოსცდება, ნანერვება ცრემკვეთი სიგნალებად; თითქმის ათას კენჭად იქცა, ათას ტკივილის ამობახილად...

რუსთაველის აზროვნების სიღრმე "ვეფხისტყაოსნის" მიმდებარე სტრუქტურაში განვიხილოთ და არა მარტო დამაინტერესებელია აფორიზმები, სტრუქტურაში, რელიგიური თუ ფილოსოფიური სიბრძნის დამაინტერესებელი. სამყაროს, ადამიანის არსებობის რუსთაველისეული მხატვრული გააზრება, რუსთაველის მხატვრული მსოფლხედვა, რომელშიც გაზრდილია მისი რელიგიური და ფილოსოფიური მსოფლხედვა, უპირველესად გამოვლენილია "ვეფხისტყაოსნის" სიუჟეტში, პერსონაჟთა სახეებში, მათ ურთიერთობაში, სიტუაციებში, რომლებშიც ისინი ხვდებიან.

"ვეფხისტყაოსანში" გამჟღავნებული მხატვრული მსოფლხედვა ბევრ ჯერ კიდევ შეუსწავლელ ასპექტს შეიცავს. აქ ერთ ასეთ ასპექტს შევხებით.

საუბარია ტარიელის და ავთანდილის ურთიერთობაზე, კერძოდ, ტარიელის მიერ ავთანდილისთვის თავისი თავგადასავლის თხრობის სახარისზე.

ამჟამად, რომ ავთანდილი ტარიელს ტანჯვინდა და

უბედურებდა გამოხსენილია, მაგრამ ადევკატორულად გააზრებული და შეფასებული არ არის ის, რომ ჯერ ტარიელი უნდა ავთანდილს არსებით დამახარებლს - ტარიელის ავთანდილის და ამბის გაგება ხომ აუცილებელია ავთანდილისთვის, რათა თინათინის დაფლავება შესრულდეს და, ამდენად, სიყვარულის ბედნიერება მოიპოვოს. თავისი თავგადასავლის მოყოლა და ამით ავთანდილის შევლა ტარიელისთვის სულაც არ არის იოლი, პირიქით, ძალიან ძნელია, მტკივნეულია. ეს არ არის ისეთი რამ, რაც თავისთავად იგულისხმება, რაც ტარიელმა შეიძლება ბუნებრივად უნდა გააკეთოს.

წინარბიებში ტარიელი მიერ თავისი ისტორიის მოყოლა ნარამოდგენილია როგორც მისი თავგანწირვა, რადგან ამბის თხრობისას მთ ხელახლა, პირდაპირი სისრულით და სიმწვავეით უნდა განიხილოს ყოველივე ის, რაც ტანჯავს. ტარიელი ფიქრობს, რომ საკუთარი თავგადასავლის თხრობისას გამაძვირებელი ტანჯვა მოკლავს (სიკვდილში შეუვას ხედვას); შემდეგ ავტორი საგანგებოდ გვიჩვენებს, თუ რა მტანჯველია ტარიელისთვის ამბის თხრობა - პოემის თავში "ტარიელის ტირილი და დანაწევ" უხედავთ, რომ საკუთარი თავგადასავლის მოყოლის ტარიელი თითქმის სიკვდილის პირას ყავს ("ასე წევა, რომე კი შავდა მკვეთრი სამარის კარისა"). ამის გარდა, ტარიელს ტანჯავს ირგვლივ წეს-ტანის პირველად ხსენებისას, ხოლო ამბის თხრობის დასასრულს იგი კვლავ ძლიერი აფექტით არის შეპყრობილი.

ტარიელის მიერ თავისი ამბის მოყოლის მისი თავგანწირვად აღიქვამს ავთანდილი. ტარიელთან მისი დამოუკიდებელი ერთ-ერთი შთავაზი ტარქმული სწორედ ის არის, რომ ამ შეუძლებელ თავდადებით არ მიავსოს საწინააღმდეგო კაცს, რომელმაც მისი გულისთვის თავი

არ დაზოგა. "მან ჩემთვის დანვა თავისა დადედა, არ დასანვაგისა"; - განუმარტავს ავთანდილი თინათის; შემდეგ ვეზირს უბნება ტარიელის შესახებ: "მას ჩემთვის სულნი არ მჭურდეს, შეზღვა ხამს შეუზღველისა: ხამს სიყვარული მოყვრისა უხვისა, უშურველისა". სრულიად ცხადია, თუ რაში გამოიხატა ტარიელის სიუხვე და უშურველობა.

ის, თუ რამდენად უღრმავებს ტარიელს თავისი ამბის მოყოლა სულიერ იარებს, იმაზეც ჩანს, რომ სწორედ ამის შემდეგ აღწევს კულმინაციას მისი შინაგანი კრიზისი - იგი ისე აფორიაქებულია, რომ ვერ დაელოდება ავთანდილის და ლომვეფხვის დახოცვის მერე სიკვდილს უფრო მეტად უახლოვდება, ვიდრე ოდესმე გადაწყვეტილიც აქვს მოკვდეს...

ასე რომ, ტარიელი სატანჯველად იმეტებს თავს ავთანდილისთვის, ტანჯვით იშოშოვებს სულს, კვლავ გაივლის ტრაგიკულ გზას ალზევიტიდან დამბობამდე, ბედნიერების მწვერვალთან ჯოჯოხეთამდე. შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ ტარიელის მიერ თავისი ამბის თხრობის მნიშვნელობა "ვეფხისტყაისაში" გადაჭარბებულიად არის შეფასებული, მაგრამ ასეთი "გადაჭარბებები" ხომ საერთოდვე ორგანულია რუსთაველის პოეტური ტემპერამენტის და მსოფლგანცნობისთვის.

რა უბიტებს, რა აიძულებს ტარიელს თავისი თავგასდასავალი უამბოს ავთანდილს, ანუ ხელახლა იცხოვროს თავისი მშფოთარე, მტანჯველი ცხოვრებით?

ტარიელი იგებს სხვა მიჯნურის მდგომარეობას, ტკივილს, მისწრაფებას - ახლადგაცნობილი მშვენიერი რაინდი, რომელმაც დიდი სიბოძ აგრძნობინა და სამუდამო თანადგომა აღუთქვა, მის მსგავსად საკუთარი შფვის ქალიშვილზე გამოჯანრებული და მიჯნურის დაველების შესასრულებლად მიძიე გასაჭირი გადაუტანია; ტარიელს შეებრალბება ავთანდილი: "კვლა ესე ყმა მნავს მჭირალი, ცრემლითა დავალებული". მას უწინდება მოთხოვნილება დაქმნარის სხვა მიჯნურს ბედნიერების მოპოვებაში, ღმერთის წყალობად მიიჩნევს შესაძლებლობას, უშუალოდ შევეჩურებულეს: "(ღმერთი) შეპყრის მოყვარულთა ჩემი რათმე მიზეზითა". ტარიელი სულიერ თანამოძმედ, მოყვასად ჩაივლის ავთანდილს, მოყვასს სიყვარული კი მოითხოვს, რომ ადამიანმა მისთვის სიცოცხლეც არ დაიანაოს: "ყმასა უხორა: "ნიცვა ვაგამნ მძა იძიოს, თუ დაევიდოს, ხამს, თუ მითოსა სიკვდილსა და ტირის თავი არ დაპირილოს, ღმერთმან ერთი რათა ავიხორის, თუ მეორე არ ნაწყმედოს შენ ისმენდი, მე გააბოზო, რაცა გინდა ნამეციდოს!" ტარიელი შეძლებს შედეგოს იმას, რომ ღმერთმა მას უბედურება არ უნდა, სხვას კი მისი უბედურების ხარჯზე - ბედნიერება. აქ ეძღონა ტარიელის შფურული სავეფხურე-ღმერთისადმი, იგრანბა მისი ღრმა ტკივილი, მაგრამ მოავარია, რომ იგი ახერხებს თავისი ტკივილის და სიძნარის დაოცებას სხვისი კეთილდღეობის და ბედნიერებისთვის. მერეც, როცა გრძნობათა მოძაღების გამო თხრობის გაგრძელება უჭირს, ტარიელი კვლავ უდასტურებს ავთანდილს, რომ ამ ტანჯვას მისი ბედნიერებისთვის ითმეს: "ლბინად მიჩნს შეყრა მოყვრისა, მის შეგან შეუყრელისა". როცა ამბის თხრობას ასრულებს, ტარიელი უბნება ავთანდილს: "შენ ყველაკრი გააგებ შე ვერას ვერ ამებუღლეს, გაიგებ ჩემი ამბავი სიცოცხლე-გარტყმულიან, ან წაიდი, ნახე შენი მზე ნავისა მოყამებულმან". ტარიელი ამბავია იმით, რომ თანაირ ტანჯვებს ფსაად ბედნიერების მოპოვებში ემბარება ავთანდილს მაშინ, როცა სწორედ სხვისი მოახლოებული ბედნიერების ფონზე კიდევ უფრო მამურად გრძნობს საკუთარ გამოკვლევ უბედურებას. ტარიელი ავთანდილს უნებაროდ უწევს დახმარებას - მას არ სჯერად, რომ მის გასაჭირს რომე შეიძლება ეველოს. ამასთან მიერ გამოთქმულ იმედს, რომ იქნებ ავთანდილს, როცა ტარიელის ამბავს შეუტყობს, მისი შველა შეუღოს, იგი ასე აქარქვლებს: "რად არა იცი, უნამლო არს ღებთ ესე ღებულნი". ("როგორ არ იცი, რომ ჩემი ტკივილის დაქმნობა შეუძლებელია").

ტარიელის ხსენს საფუფელი, წინაპირობაა ის, რომ მან, ტანჯვის და სასწარმკეთილების უფსკრულში ჩაყრდნილმა, სასურსოვან და ადამიანებისგან გაუსცილებლმა და მთლიანად თავისთავი ჩაიძრულმა, სულიერად შერყველა, მანც შეძლო თავს ადამიანის ხმის გაგონება, მისი ტკივილის განცდა, მისი მისწრაფების გაზიარება; შეძლო სხვისი ბედნიერებისთვის მსხვერპლადება; ანუ მან გამოკვლევ უბედურებაში და ტანჯვაში შეინარჩუნა მოყვასის სიყვარულის, თანაღმობის, სიკეთის ემნის უნარი, გულსსმირება.

ტარიელს ეველება იმიტიომ, რომ სხვას შეეღოს, არ დაუკარგავს თანაზირობის წიტი. ტარიელმა დაიმაზურა ხსნა, ბედნიერება იმით, რომ დაამტკიცა თავისი ზნეობრივი სრულფასოვლება, რომ ტანჯვამ გული ვერ გაუტყვეა მისი პრაქტიკული ხსნა მოსდევს მის ზნეობრივ თვითრეგულაციას, იმას, რომ იგი თავისი კომპოზი პოულობს ძალას, რათა სხვა ადამიანთნ შემჭრბტი კომუნიკაცია დაამტკიცოს, გული გაუხსნას მას, გაარღვიოს თავისი მარტოობის, იზოლაციის ჩაკერული გარსი - იგი ხომ ძალიან მარტობ, არცაა ნახე, არავისთან უფორებოთა არ სურს ("არ მიაზის ვაცთა ნახე") და ნანარმომეტი ამ ადამიანის პირველივე გამოჩენა მისი დიდი, შუვეალი მარტოობის გაცხადება...

როსუთაელის მატკრული თვალთახედვით, ადამიანის ხსნა თანაზირობის და სხვისი შეეღოს უნარშია. ადამიანური ყოფიერების ასეთი გაგება პოემას ერთიანად მსჭავლავეს.

ტარიელი ნესტანის ნაკვალევს მხოლოდ იმის შემდეგ ნახედა, როცა ფრიდონის სატკივანს გაიზიარებს, მის გასაჭირს გაითავისებს და უნებრედ ემბარება. იგი ნესტანის შესახებ რაღაცს იგებს არა მაშინ, როცა მას განაჭირბით ემბარება, არამედ მაშინ, როდესაც სხვას უშველის, სხვისი გასაჭირის განცდა-გაგების უნარს გამოამტკიცებს. შემდგომში ავთანდილი ჩათვლის, რომ ნესტანის ძიების დაწყება იქნება თავის აუცილებელი, სადაც ნესტანს იგი ფრიდონს ნახა და ეს სწორი აღმჩნდება, ანუ ნესტანის პოენა შესაძლებელი გახდა იმან, რომ თავის დროზე ტარიელმა გაიზიარა ფრიდონის გასაჭირი და დაეჭირა მას.

მაგრამ ფრიდონის გაცნობისას ტარიელი ვერ კიდევ არ არის ისე სასწარმკეთილი, როგორც ავთანდილთან შეტყდნის დროს. მისი სასწარმკეთილება უკიდურესად უნდა გაღრმავდეს, მან პოლომოდ მიეძგავა უნამლოდ უნდა გამოაღრმოს თანაზირობის, სხვისთვის მსხვერპლის გაღების უნარი და მთლიანად ამის მერე უწინდება ნესტანის მოიხანის პრაქსტკვა. იმ ტანჯვის აზრი, რომელიც ტარიელს წილად ხვდა, მისი ზნეობრივი გამოკვლევ არის.

წინარმოების სიუეტელო, ფსიქოლოგიური და აზრობრივი სტრუქტურის ყველაფერ დაბასულ და მიმუნელოვან მომეტში, როდესაც ლომ-ვეფხვის დახოცვის მერე ტარიელი სიკვდილთან ძალიან ახლოა, ავთანდილი სიკვდილსაც მის უმბორუნებს, საბოლოოდ, შეძლებს იმით, რომ სხვისი ტკივილისგან თანაგრძნობას უღვივებს მას. ავთანდილი ტარიელს ახსენებს და აბ-

რადებს ასმაის, მისთვის ძვირფას ადამიანს, რომელიც მიტოვებული შავსად, თავის შარავს, იტანაზედა. ასმაისადმი სიბრალეული, თანაზიარება ტარებს არსებობის გაძევებს, გაგრძელების ძალას ანიჭებს. თანაზიარება ცხოველყოფილია, მაცოცხლებელია.

ეს ივის გამჭირვალა ავთანდობა და ამიტომ შემდეგად, ნესტების საქმეებლად წასვლის წინ, ტარილს თანაზიარების, სხვისი გასაჭირის განცდის უნარს უღრმავებს. ეს "სხვა" ამხერად თვით ავთანდობა. იგი თავის შესაძლო სიკვდილზე ესაუბრება, საკუთარი მდგომარეობის სიმძიმე აგრძობინებს ტარილს: "მომწონდები არ ვიცი, თუ ცხენი დამცემს, თუ წი, არ, უფლებლობა არ ვიცი, თუ პირუტყვი ვარ მქმანვი, არ ვიცი, ლმობი რას მიზამს, ანუ ეს მიწყევ მარწმუნავი". ტარილმა უნდა იცოდეს, რომ ავთანდილს შეიძლება განსაცდელი, ტანჯვა-წამება და სულაც სიკვდილი ულის, რათა ნუფდებს მისი, გაბნევა და საკუთარი მომავლებიდან დარღს მთლიანად არ მიეცეს. ავთანდილის გასაჭირზე ფიქრმა მას საკუთარი ტრადიციის უნდა გადატანის, სიცოცხლე უნდა შეაბედინოს.

რუსთაველის კონცეპტუალური თვალსაზრისი, რომ ადამიანის ხსნა და მოწოდება თანაზიარება, სხვისთვის თვითგადეება, ყველაზე თვალსაზრისად, რა თქმა უნდა, ავთანდილის სახეობა ხორციელდება. მასში უდავოდ ჩანს თანაზიარობის არამარტო მთელი ზნუნობრივი მომბეჭდობა, არამედ პრაქტიკული ფუტეტიანობა და მომბეჭდობა - სხვისთვის დახმარების განხეობა ადამიანი ურუბელი თავის გასაჭირსაშეშვის, საკუთარ მხელ პრობლემებს წვეტეს; სხვის მშველეს თვითონაც აუცილებლად უშვლება. რუსთაველისთვის ალტერნატივი სასწაულომეტი დაა.

ამ ძალის ნეალობით მოხვედრა ავთანდილი გულწრფელად იმ მფარველად ევლინება ვაჭრებს, იხსნის მათ მეპოვნეობისგან და სხვისთვის განუვლი დახმარება მიიყვანს იქ, სადაც ნესტების საიდუმლოს გაგება შეიძლება. ხოლო ეს შესაძლებლობა რეალიზდება იმის მეშვეობით, რომ ავთანდილი ქმნაზე ფატმას, იხსნის მას ქაზნაგარის სასტიკი შურისძიებისაკენ. თუქმა არ არსებობს იმის საფუძვლი, რომ ვისაბუნთო ავთანდილის შინაგან თანაზიარობაზე მბდადედე ვაჭრებს ან ფატმანად, მაგრამ თუდაც სირამიკული მოტივის, თანაგრძობის გარემო განხორციელებული სხვათა დახმარების აქტივი ავთანდილის წინაშე ყველა გზის გაბნეულია, რადგან, რუსთაველის რწმენით, "ვარც საქმე კაცსა ზედა არის თურც არ წახმადებს". პოემაში თანაზიარობის, სხვისი დახმარების აქტივა ზნუნობრივი განხეობაზე, სულეირი შინაგანი სისასხე მეტნაკლებია, მაგრამ მათი კონცეპტუალური თუ სიუეტური მნიშვნელობა ყველგის დედა, გადამწყვობა.

თანაზიარობის და სხვისი შველის უნარი რუსთაველისთვის ადამიანის შუფსების ერთ-ერთი მთავარი საზომია. და საზომით მკაცრ შემოწმებას უძღვება არამარტო ავთანდილი ან, ვთქვათ, ფატმანი, არამედ ტარილიც, რომლის მიერ გამოძალკეებული სხვისი ტკივლის გაზიარების და სხვისი ბედნიერებისთვის მსხვერპლბელების უნარი, ქვეშარტ ადამიანურ კომუნიკაციით მონაწილეობის ძალა განსაკუთრებულად ფასეულია, რადგან ის პოემში, ნესტანთან ერთად, ყველაზე ტანჯული, სასონარკვეთილი და ადამიანთაგან განაპირველია...

თავის მხატვრული მსოფლმხედველობით რუსთაველი ძალიან აზრობდა პერსონალიზტური ტიპის აზროვნებასთან - პიროვნების თავისუფლება, ბედნიერება, სრულყოფილი თვითგანხორციელება მისთვის უმაღლესი ამქვეყნიური ფასეულობაა. პიროვნების სრულფასოვანი ყოფიერებისთვის ეს, პერსონალიზტური თვალსაზრისით, აუცილებელია სხვა პიროვნებასთან სიღრმისეული კომუნიკაციის დამყარება, თანაზიარება, სხვისი შინაგანი საყვარის გაგება, სხვისთვის მსხვერპლბელება. პერსონალიზტური თუ გზისტინციალური ყიდის მოაზროვნეთა ამგვარი თვალთახედა ქრისტიანობის წინადაც ცნაობა, საინდანე რუსთაველის მსოფლმხედვა ამოხრდილი.

"ვეფხისტყაოსანში" არსებობდა პიროვნებათა ღრმა, რიტმური ურთიერთობა, რომელშიც ადამიანი პოპოლუს თავის ნამდვილ არსს და რომლის მონაწილეებიც მძებურის მიერ განი-

საზღვრებიან როგორც "მე და შენ", ანუ ამგვარ ურთიერთობაში "შენ" ობიექტი ("ის") კი არ არის, არამედ ისეთივე ცოცხალი, თავისუფალი და უნიკალური სუბიექტი, როგორც "მე"ა. "ვეფხისტყაოსანში" არსებულენიერებები ერთუნიანობით და სისასხეთ განმოსაზება ურთიერთობა "მე-ს და "შენ-ს" შორის, რომელშიც ვლინდება ადამიანისთვის ადამიანის მთლიანი სიძვირფასე გამოისახება ქვეშარტიტება, რომ ადამიანის ერთადერთი ხსნა სხვა ადამიანებთან სიღრმისეული ვაჭრობა, თანაზიარობა, რომ ადამიანთა არსებობის სრულყოფილი ფორმა თავისუფლად და თვითმწყობად პიროვნებათა ანსამბლია. შეიძლება ითქვას, რომ ეს ქვეშარტიტება ქართული კულტურის ყველაზე ფასეული მონაბოგარია.

პერსონალიზტური თვალთახედვით, პიროვნებათა ნამდვილი ერთობის ფორმირების უპირველესი პირობა ეტარენტრული ინდივიდუალიზმის დაბეჭვაა, რასაც ემყრე "საკუთარი ფარცვებიდან გაქვსა" ურადებს. მისი თქმით, "პიროვნება არის არსებობა, რომელსაც შეუძლია მოწყვეტს თავისიას, უარი თქვას თავისიანზე, გაამყვანოს თავისი საიდუმლო, რათა განესხნას "სხვას". ძველი მოაზროვნეები ამხედენდნ თვითმინეობა, ანუ, თანამედროვე ენაზე თუ ვიტყვი, ეტარენტრულობა, ნარეგისმ, ინდივიდუალიზმს; აქ, თავიდან, ლაპარაკია იმ უნარზე, რომელსაც საკუთარ არსებობა შინაგან ადამიანებსაზე გაუხეობული, თავის შინაგანყოფიერებებზე, ისეთ მდგომარეობაში მყოფი ტარილი, როგორმაც ესადაგება მუხინი და სხეულები: "ცნობილია, რომ ყოველგვარი სულეირი აშლილობა უკავშირდება "სხებითან" კონტაქტის დაკარგვას - "სხვა" იქცევა "უცხოდ". მხოლოდ ამ მდგომარეობიდან თავის დაღწევით, "საკუთარი ფარცვებიდან გასვლით" პოეებს ტარილი ხსნას, რადგან "მარტოველი ადამიანის ხსნა არ უნერია - არც სოციალური და არც სულიერი პლანში".

„ვეფხისტყაოსანში“

არაჩვეულებრივი ერთუნიანობით და სისასხეთ გამოისახება ურთიერთობა "მე"-ს და "შენ"-ს შორის, რომელშიც ვლინდება ადამიანისთვის ადამიანის მთელი სიძვირფასე; გამოისახება ქვეშარტიტება, რომ ადამიანის ერთადერთი ხსნა სხვა ადამიანებთან სიღრმისეული ვაჭრობა, თანაზიარობა, რომ ადამიანთა არსებობის სრულყოფილი ფორმა თავისუფლად და თვითმწყობად პიროვნებათა ანსამბლია. შეიძლება ითქვას, რომ ეს ქვეშარტიტება ქართული კულტურის ყველაზე ფასეული მონაბოგარია.

ველით მხოლოდ იმას, რასაც სხვას ვამყვებ", ანუ, როგორც რუსთაველი ამბობს, "რასაც ვასწყ, შინა, რასც ვარ, დაკარგულია"; ამიტომ "პიროვნების ციკონიჭა არ ეფუძნება ანგარიშს და კომპენსაციას, ეს რუქების ციკონიჭება". აშკარა ამ ფენიქნის განყოფილება "ვეფხისტყაოსანში" ნარობასხელი ადამიანური ურთიობის წესისაკენ: აქ ერთმანეთს უძღვანებ არამარტო მატერიალურ ფასეულებებს, არამედ უპირველესად საკუთარ სულს, გრძობებს, ენერჯიას, საერთოდ სიცოცხლეს, ერთმანეთს რუქნებ რუქებს, სიბრალეს... ასე დიდულგანად აჩუქებს ბედნიერებას ტარილი ავანდილს, რომლის არსებობა თვითგაღების ეს აქტი ძლიერ გამოისახილს პოეებს და იგი, ამდენად, ტარილისევე სულეირი და პრაქტიკული ხსნის სანიღრად იტყვა.

ის, რომ "პიროვნება სძლია კეთილმან", ყეყარება არამარტო საყვარის მეტავიზუიურ არსს (სამყარო ისეთი შექმნა ემტობა, რომ პიროვნებას აუცილებლად სიკეთე ძღვეს), არამედ ადამიანის ბუნებასაც, იმას, რომ ადამიანი შეუძლია თანაზიარობა, თვითგაღება, სხვისთვის ტანჯვა.

პაულ ზელანი

პაულ ცელანი (პაულ ლეო ანკელი) დაიბადა 1920 წლის 23 ნოემბერს ჩერნოვიცში (ბუკოვინა), გერმანულენოვანი ავსტრიელი ებრაელების ოჯახში.

გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ, 1938 წელს, სახანაულებლად გაემგზავრა საფრანგეთში, ტორში, სადაც ჩაირიცხა სამედიცინო ინსტიტუტში, რომელიც მალე მიატოვა და 1939 წლის ზაფხულში ჩერნოვიცში დაბრუნდა. ამავე წელს ჩაირიცხა ჩერნოვიცის უნივერსიტეტში რომანისტიკის ფაკულტეტზე.

1940 წელს ბუკოვინას ჩრდილოეთი, სადაც მდებარეობს ქალაქი ჩერნოვიცი, გასაბჭოვდა, ერთ წელიწადში კი გერმანიის ფაშისტურ არმიას ჩაუფარდა ხელში. 1942 წელს პაულ ანკელს მშობლებთან ერთად აპატიმრებენ და საკონცენტრაციო ბანაკში ათავსებენ. გაქცევის მცდელობის შემდეგ, ის გადაპყავთ რუმინეთის ერთ-ერთ შრომით ბანაკში. სწორედ აქ, რამდენიმე თვის დაღვიანებით, შეუტყობს იგი მშობლების დახვრეტის ამბავს.

1943 წელს ბუკოვინას კვლავ საბჭოთა ჯარები იკავებენ. ამავე წლის ბოლოს პაულ ანკელი ჩერნოვიცში ბრუნდება, რომელსაც დატოვებს 1945 წელს, ამჯერად უკვე სამუდამოდ.

1948 წლამდე ბუჟარესტში ცხოვრობს. მუშაობს ერთ-ერთი გამოცემლობის რედაქტორად. რუმინეთის გერმანულენოვანი ლიტერატურულ წრეებში მას ჯერ მხოლოდ მთარგმნელად იცნობენ. მოგვიანებით, 50-იან

შავი ფიფქაბი

თოვლი მოვიდა, ჩამობნელდა. უკვე თვე არის ან იქნებ ორიც, რაც მონაზვნის მოსახსნაში გახვეულმა შემოდგომამ მეც მომიტანა, როგორც წერილი, ხმელი ფოთილი უკრაინის დაღმარებებიდან: "წარმოადგინე, მეათასედ ჩამოზამირდა უკვე აქაც კი, უფართოესი ნიაღვრებით ნარეცხ მხარეში, ნაჯახებით კურთხეული ნიღვრებით იაკობის ციური სისხლის... ო ს ყინული იმკვეციურ სინითლუა - მასზე გასვლას ცდილობს პეტმანი თავისი რაზმით ჩაბნელებულ მზეთა ჩრდილში... ჩემო შვილო, ეჰ, თავსაფარი, რათა გავეხვე, როცა ირვლევი ჩაქანები იელვარებენ და იჭრიალებს ვარდისფერი ყინულის ხორგი, თოვლის მტვერით განიბნევა როდესაც ჩოწჩი მამაშენისა, გაქელავენ როცა ჩლიქები სიმღერას ფიჭვზე-

თავსაფარი, თუნდაც ვინრო, რათა მასში გამოკრული, გადავინახო ახლა, როცა შენ ტირილს სწავლობ, სივინოვო იმ სამყაროსი, რომელიც აღარ ამწვანდება, ჩემო შვილო, შენი შეილისთვის".

მდიოდა, დედაც, როგორც სისხლი, შემოდგომა, და მწვავა თოვლი: გულს დავემბდი, რომ მეტირა, მაგრამ მხოლოდ იმ ზაფხულის სუნთქვას ვიკვებდი.

როგორც შენ, ისიც ისე იყო. როცა ცრემლმა მომაკითხა, მოსახსნამ ვქსოვდი.

* * *

ტყეულად ხატავ გულებს მინაზე: მღუმარების დავი რაინდ ჯარისკაცებს უფობს უკვე კოშკის ეზოში. ხეზე კერტად აღმართულა მისი დროშა - შემოდგომის ლურჯი ფოთილი. თაშქარს ურიგებს გულგრილობის ჩალისდევებს, დროის ყვავილებს. ღამში ჩიტებით, დაშვებული ხმლებისკენ მიდის.

ტყეულად ხატავ გულებს მინაზე: ღმერთი დგას ბრბოში. აცვია პალტო, შენ რომ მხრიდან ჩამოიგისხტა სადარბაზოს ბნელ კიბეზე ერთხელ, ღამეში,

როდესაც კოშკი ცეცხლში იდგა, და ბოდავიც სხვებთან ერთად: უსაყვარლესო... ვერც პალტო იცნო, არც ვარსკვლავებს არ ახახა, მიყვებოდა მხოლოდ ფოთილს, წინმოფრიალეს.

"ო ჩალისღეროვ", თითქმის ცხადად ჩაესმოდა, "დროის ყვავილო".

ძვიზა ურნაზიდას

მწანავა სახლი დავინწყობს, ობისფერია. ლურჯად ანთია ყველა კარის წინ თავანკვეთილი შენი შპილმანი. ის შენ გაიღურებს ხახითა და სარცხნილელის მწარე თემებით განწყობილ დაფადფას. ქვიშაზე ხატავს იგი შენს წარბს ჩირქიანი დფისთითებით; უფრო გრძობს ხატავს, ვიდრე იყო, და სინითლეს ხატავს იგი შენი ტუჩების. შენ ავტებ ურნებს და გულს ინაყრებ.

პოლ ელზარის ხსოვნას

დაუწყე გარდაცვილობს საფლაგზე სიტყვები, რომელთაც ამბობდა, ეცოცხლა რათა. დაე, ესეწოს მისი თავი ამ სიტყვებს შორის. დაე, კვლავ იგრძნოს მიანუხები უსაშველო მონატრების, სევდის ბრჭყალები.

ქუთუთოებზე დააფინე ყოველი სიტყვა, რომელთაც უკვე ვერახდროს ტყვის მითა, ვინც მასთან იყო შენობით. სიტყვები, გულში სისხლიან ერთად ჩაბრუნებულნი, როცა შიშველი ხელისგულები მათი, ვინც მასთან იყო შენობით, ჯერაც მომავლის ხეზე იყვნენ მიღურსმულები.

წლებში, ცალკე წიგნებად გამოიცემა მის მიერ თარგმნილი რემბოს, ვალერის, ბლოკის, ესენინის, მანდელშტამის კრებულები.

1947 წლის მაისში რუმინეთის გერმანულენოვანი ლიტერატორები იწყებენ გაზეთ "აგროს"-ს გამოცემას. სწორედ ამ გაზეთის პირველ ნომერში, პაულ ცელანის ფსევდონიმით, პირველად იბეჭდება მისი

ლექსები.

1948 წელს კი, ვენაში, ზეტსელის გამოცემლობა 500-ზეუმბლარიანი ტირაჟით გამოცემს მისი ლექსების პირველ კრებულს "ქვიშა ურნებიდან". სწორედ ამ კრებულში დაიბეჭდა პირველად პაულ ცელანის ყველაზე ცნობილი და, შეიძლება ითქვას, ყველაზე ქრესტომატიული ლექსი "სიკვდილის ფუგა". მიუხედავად იმ კრიტიკული დამოკიდებულებისა, რომელიც, მოგვიანებით, არაერთხელ გამოიხატა პროტემა ამ ლექსის მიმართ, "სიკვდილის ფუგა" დღემდე რჩება პაულ ცელანის შემოქმედების "სავიზიტო ბარა აად".

წიგნის გამოცემიდან რამდენიმე თვეში პაულ ცელანი საცხოვრებლად პარიზში გადადის, როგორც შემდგომ გამოირკვა - სამუდამოდ. აქ ის უახლოვდება იმ დროისათვის უკვე სახელმოხვეცილ ფრანგ პოეტებს, შოლ ელუარს, რენე შარს, ანრი მიშოს.

ქუთუთოებზე დაფინე პოეტს სიტყვები: ხომ შეიძლება მის ჯერ კიდევ ცისფერ თვლებში გაკრთეს ახალი, უმეტესი, უცხო სიციფრე, და ის, ვინც მასთან იყო შენობით, ფიქრს ააყოლებს: ჩვენ.

ღამის სხივი

მოსაღამოდა ის, ვინც მიყვარს, მისი თმა კი ენთო, იწვოდა. უმზუფუქსი მურქის კუბოს ვგზავნი მე მასთან. ბობოქრობს კუბო, იტალღება, როგორც რამში სარეცელი ჩვენი სიზმრების. თეთრი პარიკი მოურგია, როგორც მე, მასაც, და მისი ხმაც ხრინჩანია. ისე საუბრობს, მე რომ ვიცი, როცა გულის მისადაგებებს მოვლიავებ. ისიც ღლინებს სიყვარულზე ფრანგულ სიმღერას - შემოდგომაზე რომ ვმღეროდი, როცა ვიყავი გახიზნული საღამოეთში და გრძელ წერილებს ვწერდი განთიადს.

კუბო ნავია მშვენიერი, მე ის შევკარი გრძნობის ტყეებში ნაკაფი ხისგან. ამ ნავით ბურვეერ ჩაყვლივარ სისხლის ნიაღვარს, როდესაც, როგორც შენი თვალი, ნორჩი ვიყავი. ხოლო შენ ახლც ასეთი ხარ, ნორჩი, როგორც მარტის თოვლში ჩამკვდარი ჩიტო, შენ რომ გაკითხავს და გიმღერის სიყვარულზე ფრანგულ სიმღერას. და თქვენ ანათებთ: მთელი ჩემი გაზაფხული გამოიძინეთ. მე კი თქვენზე მსუბუქი ვარ: უცხოებს ვუმღერ.

ნატურმორტი

სანთლის და სანთლის: ნთება და ნთება: სხვი და სხვი.

ხოლო იქვე, მათშორის: თვალი, ერთადერთი და დახუჭული. ნამანებდად დაშვებული პირველი ბინდი ჯერარდამდგარი საღამოსი.

შენ კი უცხო ხარ აქ, მათშორის, შენ ხარ სტუმარი: შენ უსინათლო ნარშავი ხარ, საღამო კი ცალკე თავისას გეწურჩულება - ოღონდ შორიდან, რათა დარჩეს დაუვიწყარი.

და კიდევ ესეც, სიყრუეში გადაკარგული: ბაგე, რომელიც ქვად იქცა და ავდება ქვაში. მას ზღვა ენახის, ზღვა, რომელიც თავის ყინულს აგროვებს წლობით.

საფრანგეთის ამოგონება

შენც ჩემთან ერთად გაისხნე: რეგარემე შემოდგომა, პარიზის ზეცა... ჩვენ მყვავილე გოგონასგან ვყიდულობთ გულებს, ლურჯებს, მორწყვისას რომ იმღებთან.

მერე წვიმდება ჩვენს ოთახში და შემოდის მეზობელი, გამჭვირვალე ქონდრისკაცი, მუსიე სონეი. ჩვენ ვარტს ვთამაშობთ და მე ვაგებ ორთაც თვალისჩინს. შენ მითობ ნანნავს, მასაც ვაგებ, და ჩვენ ვმარცხდებით. წვიმაც მიყვება, როცა იგი დგება და გადის.

ვინეკით და ვსუნთქავდით, მკვდრები.

შუალაგე

შუალაგე თვალისგუბებში გვაჭედებენ მას ხანჯლები ჩვენი სიზმრების. არ შეწყვირო ტვილისგან: ზურბებვით ფრიალებენ ცაზე ღრუბლები. ჩვენშორის შლიან აბრეშუმით ნაქარვ ხალიჩას, რომ ვიცეკვით ბინდიდან და ვიდრე ბინდამდე.

შავი ფლიტა გამოთალეს უკვე ჩვენთვის ცოცხალი ხისგან. უკვე დროა მოცეკვავე გოგოც მოვდეს. ის ჩვენ თვლებში ჩაგვიცურებს ზღვის ქაფისგან დართულ თითებს: კიდევ ბედავს აქ ვინმე ტიროლს?

არა, არავინ! და ის ბრუნავს ბედნიერი, ცეცხლოვანი დაფდაფები ხმაბალა ფიქრენ. ცეკვავს და ჩვენსკენ ისერის ბეჭდებს, ჩვენ მით ვიჭერთ ხანჯლისწვერებით. დაგვიქორწინებს იგი ასე? ნამსხვრევები აწკრიალდნენ, მე უკვე ვიცი: შენ არ მოკვდები ამ სიკვდილით, ბალბად რომ ყვავის.

მისი მეორე კრებული, "ყაყაო და ხსოვნა", 1952 წელს გამოიცა. ამავე წელს ის უახლოვდება გერმანულენოვან პოეტებს, რომლებიც ჯგუფი 47-ის სახელწოდებით არიან ცნობილი, და მათთან ერთად მოგზაურობს გერმანიაში, სადაც აწყობენ ერთობლივ კითხვებს.

შემდეგი კრებულები, "ზღურბლიდან ზღურბლამდე" და "საუბრის გისოსები", 1955 და 1959 წლებში გამოდის. 1960 წელს პაულ ცე-

ლანს მიენიჭა უმაღლესი გერმანულენოვანი ლიტერატურული ჯილდო, გეორგ ბიუნენერის პრემია. 60-იან წლებში პოეტის ისედაც რთული ლირიკა უფრო და უფრო რთულდება, მისი ძიებები უფრო და უფრო აფართოვებენ გერმანული ენის საზღვრებს და, პარალელურად, ავიწროვებენ მკითხველთა წრეს. თვით მრავლისმოსწრე გერმანელი და ავსტრიელი მკითხველისთვისაც კი უცხო და შუალენველია მისი შემდგომი კრებულები - "არვისვარდი" (1963), "სუნთქვის ცვლა" (1967), "ზვის ძაფები" (1968), "თოვლის ნილი" (1969), "სინათლის ზეწოლით" (1970). 1970 წლის აპრილის მიწურულს პაულ ცელანმა სენაში დაიბრუნა თავი.

ფსალმუნი

არავინ მოგვხვალს თიხისა და მინისგან ანი, არავინ განსჯის ჩვენს ნეშტს - არავინ.

ერთგული იყავ აღთქმის, არავინ. შენს საამებლად ყვევილობით და შენსკენ ვიმულებით.

არაფერი ვიყავით და ვართ და ყოველთვის ამაღ დავრჩებით, მოყვავილენი: ვარდარადრები, არავის-ვარდები.

და სულნათელი ჩვენი ბუტკოით, ცის უდაბნოთა მტკრით დაპეპილინი, და მენაშული სიტყვების კოკრით, ეს ჩვენ დავმლერით, დავმლერით ეკლებს.

* * *

ღვინითა და სიმარტოვით, ორივესაგან რაც შემრჩა, იმით:

მივეჯირითობდი თოვლში, გესმის? მივეჯირითობდი უახლოესი სიმორისკენ - ღმერთთან ერთად, მღეროდა იგი, და ეს იყო საბოლოო ჩვენი ჯირითი ხალხისმიღმეთში.

ისინი კი ისრებოდნენ, როცა თავზემით ჩვენი ფლოქებების ჩახსმოდათ ხმები, ისინი წერდნენ, ცდილობდნენ მოეთარგმნათ ჩვენი ჭიხინი და გამოეთქვათ სატოვანი სიტყვების ენით.

გვირგვინი ხელიდან მიტამს შემოდგომა თავის ფოთლებს: ჩვენ დავმგობრდით. დროს ვაცლით ნაჭუჭს და სიარულს ერთად ვასნავლით, დრო კი ბრუნდება ისე ნაჭუჭში.

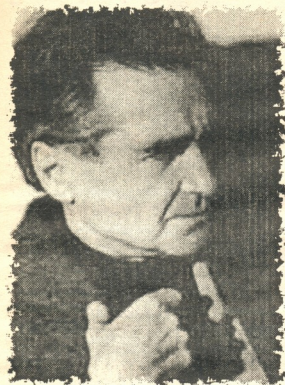
სარკეში - კვირადღე, სიზმრად - მძინარე, სიმართლე - პირში.

ნელა ეშვება ჩემი მზერა საყვარლის საშოსკენ, ჩვენ ერთმანეთს ვათვალიერებთ, ჩვენ ძლივს გვესმის ერთმანეთის ბნელი სიტყვები. როგორც ხსოვნას და ყაყაოს, ისე გვიყვარს ჩვენ ერთმანეთი, ჩვენ ისე გვიძინავს, როგორც ღვინოს - ნაჟარაში, როგორც ზღვას - მთავრის ელვარე სისხლში.

გადახვეულინი, ჩვენ მივდივართ ღანჯარასთან, ამოგვეყურებს ქუჩიდან ხალხი: დროა, იცოდნენ ყველაფერი! დროა, ქვები ყვავილობას მიეჭვიონ, მოუსვენრად აძგერდეს გული. დროა, დრო დადგეს.

დროა.

ზეხვედრები კაულ ცელანთან

რემი პირველი ფრანგული წიგნი - "რედევის გაკვეთილები" 1949 წელს გამოცემა "გალიმარმა". იმ დროისთვის უკვე ხუთი წიგნი მქონდა რუმინულ ენაზე გამოქვეყნებული. ბუქარესტის ფრანგული ინსტიტუტის სტიპენდიანტი ტსხატუსტი 1937 წელს პარიზში ჩავედი და მას შემდეგ იქ დავეყმნდი. მშობლიური ენიდან გაქცევის იდეამ მხოლოდ ორმოცდაშვიდში მომიკვა. ეს სრულიად მოულოდნელი გადამკვეთი ცდები იყო. ძნელია ოცდაჩვიდმეტი წლის კაცმა ენა გამოიცივლოს. არსებითად, ეს ყველაფერი ტანჯვა, თავდადასვალი, რომელიც ჩვენს ყოფიერებას საზრისს ანიჭებს. ვურჩევ ყველას, ვინც დეპრესიას განიცდის, უცხო ენა ისწავლოს. სიტყვა საშუალებას გვაძლევს ძალი ნაყოფიერი ტანჯვა, თავდადასვალი, რომელიც ჩვენს ყოფიერებას საზრისს ანიჭებს. ვურჩევ ყველას, ვინც დეპრესიას განიცდის, უცხო ენა ისწავლოს. სიტყვა საშუალებას გვაძლევს ძალი ნაყოფიერი ტანჯვა, თავდადასვალი, რომელიც ჩვენს ყოფიერებას საზრისს ანიჭებს. ვურჩევ ყველას, ვინც დეპრესიას განიცდის, უცხო ენა ისწავლოს. სიტყვა საშუალებას გვაძლევს ძალი ნაყოფიერი ტანჯვა, თავდადასვალი, რომელიც ჩვენს ყოფიერებას საზრისს ანიჭებს.

...
"რედევის გაკვეთილები" თარგმანი რთული საქმე აღმოჩნდა. გამომცემლობა "როკანტმა" იგი ერთ არაკომპეტენტურ ქლბატონის მხიანდო, ასევე შედეგად სრული კატასტროფა მოჰყვა; აუცილებლად შემცველი უნდა მეტოვნა. ერთმა რუმინელმა ავტორმა, ვირჯილი იერუნამ - რომელიც ომის შემდეგ მომინათში ლიტერატურულ ეფუნალს გამოისცემდა და მასში პაულ ცელანის პირველი ლექსებიც გამოქვეყნა - სწორედ ცელანი მირჩია. მე მას მხოლოდ სახელით ვიცნობდი, ორივენი დათინურ კვარტალში ცხოვრობდით. ცელანი დათინადა ჩემს წინადადებას, უფლება საშუაოს და ძალიან მაღლ დაასრულა კიდევ ეს საქმე ჩვენ შვირად ვხვდებოდით ერთმანეთს. მან

მთხოვა, ყოველი თავის დასრულების შემდეგ თვლი გადამეწლო მისი თარგმანისთვის, შენიშნები მიმეცა. თარგმანი პრობლემები მაშინ ჩემთვის სრულიად უცხო იყო და მე შორს ვიდგე იმისგან, რომ მისი არსი და მასშტაბი შემეფხებინა. თავად აზრი იმის შესახებ, რომ ამით სერიოზულად შეიძლება დაინტერესებულიყავი, იმდენად მაშინადა მოგვიანებით ძირფულად შევიცვალე აზრი და თარგმანს არაჩვეულებრივ მიღწევა მივიჩნევიდი, გმირობად, რომელიც თავისი არსით შემოქმედებას უტოლდებოდა. დღეს დარწმუნებული ვარ, რომ მხოლოდ მან გაიგო წიგნი, ვინც მისი თარგმნის რთულ საქმეს შეეძინა. უმეტეს შემთხვევაში კარგი მთარგმნელი უფრო გამჭრიახია, ვიდრე ავტორი, რომელიც იმდენადაა გატაცებული თავისი ქმნილებით, რომ ვერ ამჩვენებს, ან ვერ ამოიცნობს მის "საიდუმლოებებს", ანუ შეცდომებსა და საზოგადოებას. ჩემს ამ პოზიციას ცელანი, რა თქმა უნდა, გაიზარებდა - ცელანი, ვისაც ასე სჯეროდა სიტყვების და იგი სწორედ ამ სიტყვებმა დააღუპა.

როცა 1978 წელს გამომცემლობა "კლუტ-კოტა"-ში "რედევის გაკვეთილებს" ახალი გამოცემა მომზადდეს, მთხოვეს შესაძლო შეცდომები გამესწორებინა ტექსტში. მე თავად არ შეძელივდი ამის გაკეთება და თხოვნილიც ვერავის ვთხოვე. ცელანის გაუმჯობესება შეუძლებელია. სიტყვადღამე რამდენიმე თვით ადრე მან მითხრა, რომ სიაშოვნებით გადამაშონებდა კიდევ ერთხელ მიველ ტექსტს. ალბათ არავით შესწორებას შეიტანდა მასში, "რედევის გაკვეთილები" ხომ მხოლოდ დასაწყისი იყო მისი მთარგმნელობითი კარიერისა. ნამდვილად საოცრებაა, რომ მან, ფილოსოფიოში ჩაუხვედებოდა ადამიანს, მოახერხა გაკლავებოდა უსასრულო პარადოქსებისა და პრობლემური პროვოკაციების ზღვრისა, რომლებითაც სასევა ჩემი წიგნი.

ამ უკიდურესად გატანჯულ ადამიანთან ურთიერთობა ძალზე რთული იყო. ადამიანებთან უცნაური დამოკიდებულება ჰქონდა და მით უფრო არავის ენდობოდა, რაც უფრო მტკივნეული იყო შიში იმისა, რომ მტკივნეულდნენ. იგი ყველაფერს ძალზე მტკივნეულად აღიქვამდა. უმცირესი უტაქტობა, თუნდაც სრულიად უწყინარი, მასზე დამოუკიდებლად ზეგავლენას ახდენდა. თავად იგი, საოცრად ყურადღებოანი, თავაზიანი იყო, სხვებისგანაც ასეთ დამოკიდებულებას ელოდა და ვერ იტან

და უცერემონიო საქციელს, რომელიც ასეა დამახასიათებელი პარიზელიათვის - მნიშვნელობა არ აქვს მწერალი იქნება ის, თუ არა. ერთხელ ქუჩაში შემხვდა, აღმოვთვებული იყო, ლამის სასონარკვეთელი იმის გამო, რომ X-მა, რომელიც ვახშად ჰყავდა მოწვეული, არ მიჩინა საჭიროდ სტუმრობოდა მას. "დამიშვით, - ვუბნებდი მე, - X ყველას ასე ექცევა. იგი განთქმულია თავისი უსასუსნიშვებლობით. ტყუილად გეკონდათ მისი იმედი!"

ცელანი მაშინ ძალზე ხელმოკლედ ცხოვრობდა და უკეთესობის პერსპექტივაც არ ჰქონდა. ძნელია წარმოვიდგინო იგი რაიმე სამსახურში. თავისი ზეგმრნობიარობის გამო მან ერთხელ ლამის გაუფუძა იმეათი შანსი. ერთხელ, სტუმრად მისულმა ვოისარი, გერმანულის მასწავლებლის ადგილი გაათავისუფლდა "კეოლ ნორმალ სუპერიორში" და ახალ თანამშრომელს ეძებენ-მოეძებ. ვცდილობდი დამერწმუნებინა ცელანი, რომ აუცილებლად დაკავებოდა გერმანისტს, რომელზეც ეს ამბავი იყო და-

ამ უკიდურესად გატანჯულ ადამიანთან ურთიერთობა ძალზე რთული იყო. ადამიანებთან უცნაური დამოკიდებულება ჰქონდა და მით უფრო არავის ენდობოდა, რაც უფრო მტკივნეული იყო შიში იმისა, რომ დამამცირებდნენ. იგი ყველაფერს ძალზე მტკივნეულად აღიქვამდა. უმცირესი უტაქტობა, თუნდაც სრულიად უწყინარი, მასზე დამოუკიდებლად ზეგავლენას ახდენდა.

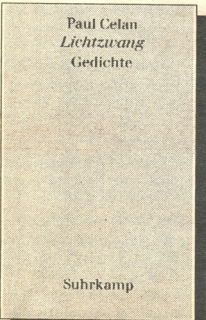
მოკიდებოდა. მან მიმასხვა, რომ არ იზამდა ამას, რადგან ზემოხსენებული პროფესორი მას არანაფად ავდებდა და ამიტომაც არ სურდა უარის რისკზე წასვლა; რაც შეეძება უარს - იგი დარწმუნებული იყო, რომ მას არ აიყენებდნენ სამსახურში. ვერაფრით დავიყოლიე მინ დაბრუნებულმა სასწარმოვდ წერილი გაუგზავნე, სადაც ვწერდი, თუ როგორი სისულელე იყო ამ შესაძლებლობის არგამოყენება. საბოლოოდ მან დაუფრევა პროფესორს და მთელი ისტორია რამდენიმე წუთში მოგვიარდა. "მე ვცდებოდი", - აღიარებდა იგი შემდეგ. არ მინდა აბატიკო, თითქმის იგი ყოველ ადამიანში მოტყენილ მტერს ხედავდა, მაგრამ ცხადია ის, რომ იგი მოტყუებისა და სასწარმოვეთილების შიშით ცხოვრობდა. გაულოებისა და ცინიზმის უნარის

გარეშე მისი ცხოვრება ჯოჯოხეთ-
თად გადაიქცა. არასდროს დაბა-
ვინყდება ის საღამო მასთან სახლ-
ში, როცა ერთი პოეტის ქერამა-
ვინც ლიტერატურული შურის გამო მის
წინააღმდეგე საშინელი კამპანია წამო-
იწყო საფრანგეთსა და გერმანიაში -
ცელსან მისი ქმრის პლაგიატში დასდო
ბრალი. "დღემანზე ჩემზე უფლებური.
აღმაინი არ მოიქმნება", - იმეორებდა
იგი სულ უფრო და უფრო ხშირად. სი-
ამაყე არ ამსუბუქებს რისხვას, მით უმ-
ეტეს - სასონარკვეთას.

რალაც, ალბათ უფრო ადრეც მოხ-
და, ვიდრე ის საშინელი ამბები, რომე-
ლიც მასა და მის ახლობლებს გადმ-
ადით თავს. ვისვინებ საღამოს, რომელიც
მისი ცოლის მშვენიერ აგარაკზე გავა-
ტარეთ, პარიზიდან ორმოცი კილომეტ-
რის მოშორებით. შესანიშნავი დღე იყო.
ყველაფერი დაცვენებისთვის, თავდა-
ვინყებისთვის, ილუზიისთვის განა-
ვანყვინდა. ცელანი შეზღოვნებ იყო მი-
წოდებით და ცდილობდა მხიარული
ყოფილიყო, მაგრამ არ გამოხდებოდა.
შეცბუნებული ადევნიდა თავს ყვე-
ლაფერს, რაც იქ ხდებოდა, თითქოს
დაუპატრივედ სტუმარი ყოფილიყო,
თითქოს ეს დიდებული სიმშვიდე მით-
ვის არ იყო. "მა მინდა აქ?" - ალბათ
ფიქრობდა იგი. და მართლაც, რა უნდა
მოეძებნა მას ამ ბაღის ხელახლებულ
მშვენიერებაში, მას, ვისაც თავის უფ-
ედურებაში მიუღობდა ბრალი და ვინც
განწინებული იყო (არავინ იცის, რატომ),
ვერსად ვერ ეპოვნა თავისი ადგილი?
არ ვიქნებო მართალი, თუ ვიტყვი, რომ
თავს უხერხულად ვგრძობოდი. მაგრამ,
რაც არ უნდა იყოს, მასპინძლის სახეზე
ყველაფერი, დიმილიც კი, მომავადთე-
ბელი სხედით იყო სასესე, თითქოს იგი
გრძნობდა, რომ მომავალი მას არ აქვს.

აუცილებლობის დალი - რჩეულია
იგი თუ დანყველილი? ერთიც და მეო-
რეც. ეს ორობითობა განსაზღვრავს არ-
სებობის ტრაგიკულს. ცელანი ტრაგიკუ-
ლი ფიგურა იყო, ტრაგიკული არსება.
ამიტომაც ჩვენთვის იგი არაა მხოლდ
პოეტი.

თარგმანი შაჰმ დგაგლაძე

Pain Celan
Lichtzwang
Gedichte

Suhrkamp

პოლის ბლანში

დაიბადა 1907 წელს, ფრანგი
მწერალი, ფილოსოფოსი,
სესისტი. 30-იან წლებში
მონაწილეობდა ნაციონალ-
პატრიოტულ მოძრაობა "აკსიონ
ფრანკეში", ოკუპაციის
დასაწყისში კულტურული
ასოციაცია "ვენ ფრანსის"
ლიტერატურის განყოფილების
გამგე იყო, დაუახლოვდა ბატაის,
რის შემდეგაც საბოლოოდ
ჩამოშორდა პოლიტიკას და
მომდევნო 50 წელი მთლიანად
ლიტერატურასა და ფილოსოფიის
მიუძღვნა. ავტორია რომანების:
"თომა ბნელი" - 1941,
"ამინადები" - 1942, "დლის
შეშლილობა" - 1973.
გამოცემული ჰქონდა ესეების
კრებულები "ხეტიალი" - 1943,
"ლიტერატურის სივრცე" - 1955,
"მორიგი წიგნი" - 1959,
"უსასრულო გასაუბრება" - 1969,
"შეგობრობა" - 1971.

3 აცნობიერებთ თუ არა იმას,
რამდენად ვართ დავალებულნი
მთარგმნელებისგან და უფრო მე-
ტად თუ მთარგმანისაზე? არა მგე-
ობა. მაგრამ მაშინაც, როცა მად-
ლობას ვნირავეთ ადამიანებს, ვინც
არ შუშონდა გამოცანას, როცა
შორით ვესალმებით მათ, ჩვენი
კულტურის უწინარ ოსტატებს,
მივცვებით და ვწებდებით ამ ადა-
მიანთა გულმოვადინებას - ჩვენი
მადლიერება რჩება ხმად მალა-
დებისა, რადგანაც მაინც ვერას-
დროს ვახერხებთ მათთვის ნამდვი-
ლი მადლობის მოხდას. ნება მიბო-
ძეთ, ვალტერ ბენიამინის სულ ახ-
ლახან ფრანგულად თარგმნილი
შესანიშნავი ესეიდან - სადაც იგი,
ბრწყინვალე ესეისტი, მთარგმნე-
ლის ამოცანაზე საუბრობს (!) -
რამდენიმე შენიშვნა დავიმომშო
ლიტერატურული მოღვაწეობის ამ
ფორმის შესახებ; და თუკი ვერ
კიდევ ვფიქრობთ - საფუძვლიანად
თუ უსაფუძვლოდ - რომ ჩვენს
შორის არიან პოეტები, არსებობენ
რომანისტები და, ალბათ, კრიტი-
კოსებიც, მაშინ ამ რიგში უნდა
დაუბე იშვიითი ნაირსახეობის
მწერლები, რომელთაც მართლაც
ვერსას შევადრიო.

შეგასვენებთ, რომ ზოგიერთ
კულტურაში დიდი ხნის განმავ-

თარგმანის შესახებ

ლობაში თარგმანი საზიარო საქმი-
ანობად მიიწნოდა: ნაწილს არ
სურს, რომ მათ ენაზე თარგმნონ,
სხვებს კი საკუთარი ენიდან თარ-
გმნა არ ექცნათება და საქმი-
ანება ომი, რათა აღსრულდეს ეს
- სრული ამ სიტყვის მნიშვნელო-
ბით - დალატი - ანუ უცხოეთ-
მელზე გაიცივს ხალხის ნამდვილი
ენა (გავისწნოთ ეტიკოკუს გოდედ-
ბა: "უბედურებას ნუ სწებთ ქა-
ლაღს, მიწვესვიანად ნუ დაბეჭე-
ვებთ, ნუ ამოთხრით კლავის ენას,
ხმა-წყაროდ მდინარს") (2). მაგრამ
მთარგმნელი აუცილებლად კიდევ
უფრო დიდ მტრებლობასაც ჩა-
ნდა: თავად ღმერთის მეტოქე იგი
ბაბილონის გოდოლის აღდგენას
ესწარავის, ცდლობს ირონიული
ხეირი ნაწის ზევიერ სასჯელში,
რომელმაც დაეწანა ადამიანები,
აღრია მათი ენები. ოდესღაც პირ-
ველქმნილი ენის სათავეებამდე
ასვლის შესაძლებლობისაც სწამ-
დადა, სჯეროდით, რომ თანაირე-
ბოდენ უზუნაეს სიტყვას, რომლის
ფლობაც საკმარისი იქნებოდა
ჭეშმარიტების გამოსათქმნელად.
ბენიამინთან ვერ კიდევ შეშორდა
ამ ოცნების ცვალი: ენები, - აღნიშ-
ნავს იგი, - ერთ რეალობასთან
არიან მიმართებაში, მაგრამ ამას
სხვადასხვა ხერხით გამოხატავენ.
როცა ვამბობ "Brot", ან "პური",
ერთი და იმავე საგანს მივმართებ,
მაგრამ სხვადასხვაგვარად გამო-
ხატავ ამას. ნებისმიერი ენა არას-
რულყოფილია. მთარგმანისას თავს
არ ვიზოლდევ ერთი ხერხის მეო-
რეტი შეცვლით, არც ერთ რომე-
ლიმ გზას ვამჯობინებ ხოლო
სხვას, არამედ უზუნაესი ენისკენ
მივთითებ: მასშია შარმონია, ად-
რეცხაივის, მიმართვის ყველა განს-
ხვავებული ხერხის საოცარი ერ-
თიანობა და იგი შეუცდომლად
გამოხატავს იდუმალ კავშირს, რომ-
ელიც არიგებს ყველა ენას, ენებს,
რომელზედაც ყველა წიგნი მეტყ-
ველებს. აქედან მოდის მესიანის-
მიც, რომელიც ყოველი მთარგმნე-
ლისთვისაა დამახასიათებელი, თუ-
კი თავისი შრომით იგი მშობლი-
ური ენის ამ უკიდურეს კოლოდებ
ამაღლებს უწყობს ხელს; ამის მა-
გალითია ნებისმიერი უკვე არსე-
ბული ენა, რადგანაც მათში მომა-
ვლია დავარული და თარგმანიც
სწორედ ამ მომავლისთვის იბრძ-

სალომე პენსიონა

ვის.

ერთი შეხედვით, ჩვენს წინაშე იდ-
ვია უტოპიური თამაშია. ივარაუდებ-
და, რომ ყოველ ენას რეალობასთან
მიმართებისა და მისი აღნიშვნის ერ-
თადერთი ხერხი აქვს და ამიტომაც
ყველა ეს ხერხი ერთმანეთს ავსებს.
მაგრამ ბენიამინთან, ჩემი აზრით, სა-
უბარი სხვა რამეს ეხება. ნებისმიერი
მთარგმნელი ენათა განსხვავებით
ცხოვრობს და ასევე ნებისმიერი თარ-
გმანიც ამ განსხვავებაზე დამყარებულ
ორი, მაგრამ ამ ორ ურთიერთგამომ-
რიცხვე ღირსებათა გამო აქებენ ხოლ-
მე ამ ამბობენ, რომ მას ლარგმნილის
არაფერი სცნია, ან მასში თარგმნის
დედანს შედგენ, მის სასწაულებრივ
ხატს; პირველ შემთხვევაში, ახალი ენის
სასარგებლოდ ნაწარმოების დაბა-
დების ფაქტს მალავენ, მეორეში კი,
თავად ნაწარმოების გულისხმის აუქ-
მიებენ ორივე ენის ნაირგვაროვნებას;
ორივე შემთხვევაში იკარგება რაღაც
არსებითი). მაგრამ, სიმართლე ითქვას,
თარგმანი არასდროს ისხავს მიზნად
განსხვავების გაუმქმებას. პირობით, იგი
ამით თამაშობს კიდევ: მუდამ მასზე
მიანიშნებს, ხან მალავს, ხანაც აწიშე-
ლებს, ზოგჯერ კი ხახხავს უსვამს
ხოლმე ამ განსხვავებას; თარგმანი ამ
განსხვავების ხორცშესხმას წარმოად-
გენს. იგი ამაში ხედავს თავის უზუნე-
ვს დაწინაურლებას და ამევე როგორც და-
უშვლევად ცდილობსასაც, რაცა სიამა-
ვით აღვილი ორ ენას აკავშირებს,
აკავშირებს მისთვის დამახასიათებელი
გამაერთიანებელი ძალმოსილებით და
ამით შერაკლებს გვაკონებს, ოდესღაც
ზღვის ნაპირებს რომ კრავდა.

უფრო მეტიც, როგორც არ უნდა

იყოს ნაწარმოების ასაკი და ღირსება,
იგი შეიძლება ითარგმნოს, ოღონდ
წარმოები იმ შემთხვევაში, თუკი ეს ნა-
წარმოები ღიად ატარებს თავის თავ-
ში ამ განსხვავებას; ან იმთავითვე სხვა
ენაზე მიგვიითობს, ან კიდევ რაღაც
განსაკუთრებული საშუალებებით მო-
ივცავს სხვად ყოფნის, საკუთარი თავ-
ისგან განსხვავების უნარს, უნარს,
რომელსაც ყოველი ცოცხალი ენა
ფლობს. ორიგინალი ერთი ნაშთიც
არ ისვენებს და ყველაფერი, რაც მო-
ცემულ დროს, მოცემულ ენაში მომავ-
ლისთვისაა განუთვნილი და რაც
სხვას გვაგონებს (ზოგჯერ საზიგა-
თოდ სხვა ვითარებასაც), ყველაფერი
ლიტერატურული მეშვეობით
სადღესასწაულო დრეიფში ვითარდებ-
და. თარგმანი გადააჯეკულია ამ გან-
ვითარებასთან, იგი მსორედ მას
"თარგმნის", ხორცს ასხამს მას; და შე-
უძლებელია მისი წარმოდგენა ამ
სვლის, ან ცხოვრების გარეშე, რომ-
ლის ტალღებსაც იგი აუტყავია და
თავისებურ იზიდავენ, რათა ხან გამა-
თავისუფლონ, ხან კი მძიმე კაბალაში
მოაქციონ იგი. ხოლო, რაც შეეხება
კლასიკურ შედეგებს, ისინი სწორედ
იმიტომ მოითხოვენ თარგმნას, რომ
შეკვიდრი ენის სიცოცხლის ერთადერთ
თავშესაფარს, ერთადერთ საცავს წარ-
მოადგენენ და მხოლოდ ისინი არიან
პასუხისმგებელნი ამ ენათა
უომრავლო მომავალზე. ისინი
მხოლოდ და მხოლოდ ცოცხ-
ლობენ, როცა ითარგმნები-
ან; უფრო მეტიც, მშობლი-
ური ენის წიაღში ეს ნა-
წარმოებები ისე ცხოვრო-
ბენ, თითქოს განუწყვეტელი
თარგმნის და ახანგრძლი-
ვებენ თავიანთ ყველაზე
მთავარ თავისებურებას.
დასაბამიერ უტყობას.

მთარგმნელი განუშეო-
რებელი ორიგინალის
წინააღმდეგ, თანაც იგი ორი-
გინალურია სწორედ იმაში,
რაცზე მას თითქოს პრე-
ტენზია არ აქვს. მთარგმნე-
ლი ენობრივ განსხვავებათა იდუმალი
მეფეა, მაგრამ მისი ამოცანა ამ გან-
სხვავებათა გაუმქმებაში როდია, არა-
მედ იგი იყენებს მას, რათა მკვეთრი
ან მსაფურთხ ძებრებით მშობლიურ ენა-
ში "დაბაროს" ის, რიცავე თავისი და-
საბამიერი უტყობობით ორიგინალი ხა-
სიათდება. მართებულია შენიშნავს
ბენიამინი, რომ მსგავსება ამ არაფერ
შუაშინა: როცა სურთ, რომ სათარგნი
მასალა ორიგინალს შვადავს, ლიტე-
რატურული თარგმანი მუშაუდელი
ხდება. საუბარია უფრო იგივემანზე,
რომელიც სხვადასხვადაან იღებს
დასაბამს; საუბარი ეხება ერთ ნაწარ-
მოებს, რომელიც ორ სხვადასხვა ენა-
ზე არსებობს და არსებობს სწორედ

მათი განსხვავებულობის წყალობით,
იმის გამო, რომ იგი აწიშვლებს სხვა-
მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ეს ნა-
წარმოები ღიად ატარებს თავის თავ-
ში ამ განსხვავებას; ან იმთავითვე სხვა
ენაზე მიგვიითობს, ან კიდევ რაღაც
განსაკუთრებული საშუალებებით მო-
ივცავს სხვად ყოფნის, საკუთარი თავ-
ისგან განსხვავების უნარს, უნარს,
რომელსაც ყოველი ცოცხალი ენა
ფლობს. ორიგინალი ერთი ნაშთიც
არ ისვენებს და ყველაფერი, რაც მო-
ცემულ დროს, მოცემულ ენაში მომავ-
ლისთვისაა განუთვნილი და რაც
სხვას გვაგონებს (ზოგჯერ საზიგა-
თოდ სხვა ვითარებასაც), ყველაფერი
ლიტერატურული მეშვეობით
სადღესასწაულო დრეიფში ვითარდებ-
და. თარგმანი გადააჯეკულია ამ გან-
ვითარებასთან, იგი მსორედ მას
"თარგმნის", ხორცს ასხამს მას; და შე-
უძლებელია მისი წარმოდგენა ამ
სვლის, ან ცხოვრების გარეშე, რომ-
ლის ტალღებსაც იგი აუტყავია და
თავისებურ იზიდავენ, რათა ხან გამა-
თავისუფლონ, ხან კი მძიმე კაბალაში
მოაქციონ იგი. ხოლო, რაც შეეხება
კლასიკურ შედეგებს, ისინი სწორედ
იმიტომ მოითხოვენ თარგმნას, რომ
შეკვიდრი ენის სიცოცხლის ერთადერთ
თავშესაფარს, ერთადერთ საცავს წარ-
მოადგენენ და მხოლოდ ისინი არიან
პასუხისმგებელნი ამ ენათა
უომრავლო მომავალზე. ისინი
მხოლოდ და მხოლოდ ცოცხ-
ლობენ, როცა ითარგმნები-
ან; უფრო მეტიც, მშობლი-
ური ენის წიაღში ეს ნა-
წარმოებები ისე ცხოვრო-
ბენ, თითქოს განუწყვეტელი
თარგმნის და ახანგრძლი-
ვებენ თავიანთ ყველაზე
მთავარ თავისებურებას.
დასაბამიერ უტყობას.

დაბს, მთარგმნელი ყველგან უც-
ხია, იგი ინსტიტუტით ცხოვრობს და
თავის ენის ნაკლად და ხარვეზად
აღიქვამს ყველაფერს, რასაც ორიგინ-
ალი (რომელსაც იგი ვერაირად
ფლობს სრულად, რადგანაც მთარგმ-
ნელი მხოლოდ ტყუპობს, მარადიული
წვეული და არა ამ სამყაროს მკვიდ-
რი) პირდება მას. აქედან - სპეცია-
ლისტების მიერ დამონუმბული ფაქ-
ტის შესახებ, რომ მთარგმნელი თარ-
გმნისას მშობლიური კოლის წიაღში
უფრო იტანჯება, ვიდრე სხვა, უტყო
ენასთან უტყობისას, არ ნიშნავს, რომ
იგი მხოლოდ მშობლიური, ვეჭვით
ფრანგული ენის ნაკლებობებებს ამწ-
ნებს და ამიტომ ფიქრობს მასში ამ
უტყობიერანი ტექსტის შემოყვანას,
ტექსტისა, რომელიც მშობლიური ნიმუ-
შებს დაიბნელებს. არა, იგი ფრან-
გულს თავიდანვე რაღაც განსაკუთრ-
ებული, უარყოფითი და ამ უარყოფი-
თით მდიდარი მცენერით ფლობს. ასე

**მთარგმნელი განუშეორებელი
ორიგინალის მწერალია, თანაც იგი
ორიგინალურია სწორედ იმაში, რაცზე
მას თითქოს პრეტენზია არ აქვს.
მთარგმნელი ენობრივ განსხვავებათა
იდუმალი მეფეა, მაგრამ მისი
ამოცანა ამ განსხვავებათა გაუმქმებაში
როდია, არამედ იგი იყენებს მას, რათა
მკვეთრი ან მსუბუქი ძებრებით
მშობლიურ ენაში "დააბაროს" ის,
რითაც თავისი დასაბამიერი უტყობობით
ორიგინალი ხასიათდება.**

რომ, ნაკლის შეცხება მას მხოლოდ
სხვა ენობრივი რესურსების ხარჯზე
შეუძლია. ეს სხვა ენა კი თავად იქცე-
ვა სხვად მოცემულ, ერთადერთ ნა-
წარმოებში, სადაც იგი წამიერად
მთლიანდება და იკვრება.

ბენიამინი იმონიშებს ბრწყინვალე
ადგილს როდოლფ პანციუსის (3) თეო-
რიდან: "უწინე მთარგმნელები, საუკე-
თისონიც კი, არასწორი წანამძღვრე-
ბით ხელმძღვანელობენ: ცდილობენ
გააგებინაწილონ სასწარმოები, ძველი
ბერძნული, ინგლისური - ნაცვლად
გერმანული სასწარმოებისა,
ელვინიერებისა და ა.შ. ისინი
უფრო მშობლიური ენის სიტყ-
ვათმარაბებს სცემენ პატივს, ვიდ-

რე უცხოენოვანი ნაწარმოების სრულ... მთარგმნელის მთავარი შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ცდილობს უკუდავიყოს მიმენტი, რომელიც შემოხვევით აღმოჩნდა მისი ენა და მისი მოწმეც იგი თავად გახდა, ნაცვლად იმისა, რომ უცხო კოლის ცხოველმყოფელ იმპულსს დაწვდეს". ეს წინადადება თუ მოთხოვნა ძალზე მომზიბდავია, თუმცა ძალზე სახიფათოც. იგულისხმება, რომ ყოველ ენას აქვს საშუალება, იქცეს ნებისმიერ სხვა ენად, ამ უფრო სწორად, ზარალის გარეშე იმპორაოს სხვადასხვა ახალი მიმართულებით; რომ მთარგმნელი იყოვის საქმარის რესურსებს სათარგმნ ტექსტში და თავისთავად იგი საკამო წონას ფლობს იმისთვის, რათა ეს გადაამწყვეტი გარდატეხა შესაძლებელი გახადოს; დაბოლოს, ყველაფერ ამაში ძალზე თავისუფალი და ვატიკარული თარგმანი იგულისხმება, რომელსაც შეუძლია ისეთი ლექსიკურ და სინტაქსურ სიზუსტეს მიაღწიოს, რომ მშობლიური ლიტერატურის ნებისმიერ შესაძლებლობას გადააჭარბოს; ეს კი, შეიძლება ითქვას, ზედმეტს ხდის თარგმანს. ბოლოს უნდა აღვნიშნო, რომ თავის შეხედულებათა გამაყარებლად პანეცს შეუძლია ისეთი ზნამაღალი სახელები დაიმონწოს, როგორებიცაა ლუთერი, ფოსი (4), ჰოლდერლინი ან გეორგე-ისინი თარგმანისა ყოველთვის უყოყმანოდ ამსტერედენზე გერმანული ენის ჩარჩოებს, რათა გაეფართოვებინათ მისი საზღვრები. ჰოლდერლინის მამაკალით, მართლაც, ააშკარავებს საშობრობებს, რომელიც თარგმანის ძალმოხილებით მონუსხულ ადამიანს ემუქრება. სოფოკლეს "ანტიგონასა" და "ოიდიპოსის" თარგმანები ლამის მის უკანასკნელ ნაშრომებად იქცნენ - ვიდრე იგი საბოლოოდ შეიშლებოდა

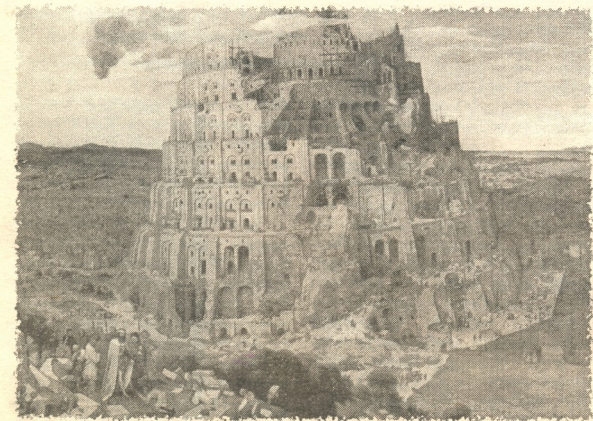
- ნაშრომებად, რომელიც ბოლოდრე იყო გათვლილი, განვრთილი და თავისუფალი, მტიკიცედ დაქვემდებარებული ერთადერთ ჩანაფიქრს - არ გადმეტყვანა ბერძნული ტექსტი გერმანული ენის წინადაში, არ მიექცია გერმანული ენა ბერძნული სათავეებისკენ, მაგრამ გაეერთიანებინა ორი ძალა - რომელთაგან ერთი დასავლეთის ცვალებადობაა, მეორე კი აღმოსავლეთისა - გავეერთიანებინა ისინი სრული, მთლიანი და წმინდა ენის სიმარტივეში. ამ ჩანაფიქრს საშინელი შედეგი მოჰყვა. აღმოჩნდა, რომ ამ ორ ენას შორის, თურმე, ისეთი ღრმა თანხმობა, დასაბამიერი ჰარმონია სუფევს, რომ იგი საზრისის ადგილსაც იკავებს, ანუ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, იგი ახერხებს ამ ორ საწყისს შორის გაჩენილი სიცარიელე ახალი საზრისის წყაროდ აქციოს. ევექტი იმედნად ძლიერი იყო, რომ გოეთეს ყოწილევანი სიცილი ამის თაობაზე გაკვირვებას არც იწვევს. მაგრამ მაინც, ვის დაცინონდა გოეთე? ადამიანს, ვინც უკვე პოეტობაზეც და მთარგმნელობაზეც უარი თქვა და უაზრად მიისწრაფვის იმ ცენტრისკენ, სადაც იმედვენებს, ერთ ნურტილში თამოყროლს მიაცნოს ყოველი შეკრებების ისეთ სუფთა შესაძლებლობას, რომელიც საშუალებას მისცემდა ნებისმიერი დადგენილი და განსაზღვრული საზრისის მიუხედავად, დამოუკიდებლად შეექმნა საზრისი. ის, რომ ამგვარი ცდუნება ჰოლდერლინს თარ-

დახ, მთარგმნელი ყველგან უცხოა, იგი ნოსტალგით ცხოვრობს და თავისი ენის ნაკლად და ხარეზად აღიქვამს ყველაფერს, რასაც ორიგინალი (რომელსაც იგი ვერადროს ფლობს სრულად, რადგანაც მთარგმნელი მხოლოდ სტუმარია, მარადიული ნეველი და არა ამ სამყაროს მკედრი) შინადადება მას. აქედან - სპეციალისტების მიერ დამონმებული ფაქტი იმის შესახებ, რომ მთარგმნელი თარგმანისას მშობლიური კილოს წინაში უფრო იტანჯება, ვიდრე სხვა, უცხო ენასთან შეხებისას, არ ნიშნავს, რომ იგი მხოლოდ მშობლიურად, ვთქვათ ფრანგული ენის ნაკლოვანებებს ამჩნევს და ამიტომ ფიქრობს მასში ამ უცხოენოვანი ტექსტის შემოყვანას, ტექსტისას, რომელიც მშობლიურ ნიმუშებს დაჩრდილავს.

გმანის სახით მოვევლინა, გასაგებია: მთარგმნელი (ისე, როგორც არავინ) ყოველი შეკრების ამ სუფთა შესაძლებლობასთან - რომლითაც ცოცხლობს როგორც ნებისმიერი პრაქტიკული ქმედება, ისე ნებისმიერი ენაც - განუწყვეტილ სახიფათო და საოცარ სიახლოვეს ამტლავებს. სწორედ ამ განუყოვლობის გამო, რომ მას, მწერალთაგან ყველაზე ამას, ყველაზე უჩინარს, ერთი წამითაც არ ეპარება ეჭვი იმაში, რომ თარგმანი, ბოლოს და ბოლოს, შეშლილობაა.

თარგმანს მაქსიმალურ სიზუსტეში

1. საუბრისა ბენამინის ესეზე "მთარგმნელის ამოცანა", რომელიც ჰოლდერლის "პარიზის სურათებს" მისულ თარგმანს უძღვია წინ.
2. ეტიკელე - ბერძნული მთალოგის გამბრი, ოიდიპოსის და აიკატას ვაჟი, რომელიც მშობლიურ ქალაქს თავისი მშობს, პოლინიკს თავდასხმისგან იცავდა; წერილში ციტირებულია ნაწყვეტი ესქილეს ტრაკედლიდან "შეიბნი თებეს წინააღმდეგე", 71-73. მთარგმნ. გ. ჯარიშვილი.
3. რუდოლფ კანეცი (1881-1969) - გერმანული პოეტი, ესეისტი, კულტურის ფილოსოფიო. იყო გეორგ ზიმელის მოწაფე, სტუფან გეორგეს გვანამბოლიტური ჯგუფის წევრი. ბენამინს მოჰყავს ადგილი მისი ნაშრომიდან "ეკროპოლი კულტურის კრახის" (1914).
4. იოანე პაინრიპ ფოსი (1751-1826) - გერმანული პოეტი, იდილიკოსი, პომეროსის მთარგმნელი.

გადავიწყებ

კრემლინის ძველი სოფელი

გადავიწყებ დროის ტალღები
დაივიწყებ ძველი ხალისი
მე ამ გადავილი ტალღის გაყვები
ეს ქვეყანა კი ნავა თავის გზით
რადგანაც ყოფნა გახდა დამლული
და იძირება ჩემი ხომალდი
(ვშიშობ - ყასიდად ხომ არ ავლედი
ან გაცვეთილი რამე ხომ არ ვთქვი)
- არა! - შევძახებ ჩემს თავს, თხუთმეტი
წლის წინ დაკარგულს - გამაგრდი, ბიჭო!
ის იღრიჭება, როგორც დუბლეტი,
როგორც დუბლეტი...
როგორც კრეტინი...
(ვმარა, ნერტილი!
ისეც თავიდან დანყება მიგობს)

მაშ: გადავიწყებ ხარით ტალღები
დაიკარგება ქარში ხალისი
და ფანჯრის ჩარჩო დაიქარგება
ჩამავალი მზის სხივთა ხალოჩით
ცურად გადაჭრის სხივი შუშმანდს
წამახულ ფრჩხილებს ჭერზე მიაჭერს
და მაგიდაზე გაშლილ მუშაბნას
წაცხებს სისხლივით მსუეე ყიავერს
და გადამანერს შუბლზე ნაღვერდლით
რომ იძირება ჩემი ხომალდი -
ძველი, ბებერი და წარღწეამდელი
სახეს ბალობის მოღწინდებით,
აფრებში ქარი აღარ ლაღდება
აღარ მავსებენ ძველი ვნებები
გადამიარეს გულზე ტალღებმა
და მე ამ ტალღებს უშიდა ვნებები...
- არა! - შევძახებ ჩემს თავს, არეკლილს
დროის პრიზმაში - გამაგრდი, ბიჭო!
ის იღრიჭება არეკინივით,
რატომღაც თითებს ყურებში იცობს,
წლებში ჩარჩენილ მწუხარ ნაღვერდს
იგი ტკივილით მიჩვენებს სახეს -
დრო ამ სახესაც შემოაღლიტავს
შემოსნის, როგორც ჭუჭყიან სახვევს,
კიდევ აიგდება, როგორც ნაბიჭვარს
და ამქვეყნიურ გინასში გახვევს.

თუმცა რას ვჩივი - მე ხომ ამქვეყნად
ვერ კიდევ ვცოცხლობ - ვცოცხლობ და ვუმზერ
წრდილი ფეხდაფეხ როგორ დამყვება
და ტალღა როგორ მატყუდება გულზე,
მე ხომ ვერ კიდევ ვცოცხლობ და ვუმზერ
ქვეყანას შექმნილს მილიონ ფერად,
ვუმზერ შუქ-ჩრდილებს კარების ზღურბლზე
თითქოს საკუთარ ცოდავ-მადლს ვხედავ,
მე ვუმზერ ბაღებს, შუქით გაწონილს,
ვუმზერ მზის გულზე ბაღლების თამაშს...
და ვხედავ ერთ ბავშვს - რაღაც უმწიოდ

რომ შესცივინებს ამრეზილ მამას,
ვუმზერ გამვლელთა შავ-თეთრ ფიგურებს,
თამაშს თუ ბრძოლას, უბოლოვ დრამას...
ვიღაც კი მტკნარი მზერით მიყურებს
და უსულგულოდ მიცხადებს შამათს.

ამ შუქრდილებით სახეს სახლიდან
ვუმზერ საკუთარ მოღუშულ სახეს -
დრო ამ სახესაც შემომადლიტავს
ჩახვებს და ქარით აავსებს ნარღვევს
და დროის მიღმა, და რღვევის მიღმა
ქვეყანა ახალს არაფერს აშხელს.
და ყველაფერი ხდება დამლული,
და ყველაფერი ხდება უაზრო,
ისე ირღვევა ეს სინამდვილე
რომ აშენება ვერც კი მოასწრო,
გადაიარეს მძიმედ ტალღებმა
თან ნაყოფებს ჩემი ხომალდი
შექმნილი ცეცხლად, მზეად და ნაღვერდლად,
აფრავაშლილი ვარსკვლავთ ხომალდში,
და ყველა სხოვან ლეგება ტალღებში
ყველა კავშირი მიყვება ტალღებს,
ტალღებში ლეგება გზები, სასლემი,
მზეც შეიძლება ტალღებში გაღდევს,
ლღვება მთები და დირიჟაბლები
დროც მოსწრავებით მირბის და ლღვება
და სინამდვილე, როგორც სიზმარში,
ემორიჩლება ფატალურ ნებას.

ახლა კი ვმარა!
დავსვით ნერტილი,
დავაფიქსირით ბოლოში ვეარი,
დავტოვით ქვიდან ამოძერწილი
ბავშვების ხმები, წრდილები მთვარის,
შემოღამების ბლანტი სინათლე,
ქალაქი, სადაც ვუყვარდი ერთ დროს,
სადაც უბერავს ქარი დილაზე
და სხვენი მოშავებს გემბანის ერდოს
(ეჰ, სულ ეს იყო, რაც კი ვინაბრე,
რაც, ჩემო კარგო, მე წილად მერგო)...

ის კი, ბებერი შარახვეტია
ისეც შემტრის: გამაგრდი, ბიჭო!
თან იღრიჭება, როგორც კრეტინი -
არ შეუძლია არ გაიღრიჭოს
და მე ვბერდები, მე ვიზზარები,
ფსკერზე ვეფლობი, მემსხვრევა კირო
და ჩამავალ მზის დიდი დღეღვებში
ამოავსებენ დასისხლულ ღრიჭოს.

ბაღი მარტოა ძველანაზი

დავიკარგები ზამთრის ქუჩებში
ამ გაშვებულ ნეკრჩხლებში,
ამ სიწუმეში
დავიყოლები 34 ნომერ ტრამვაის
იგი ჩაივლის უხმუროდ, გაიჭრებაზე
იდგება ქალი გრძელი მანტიოი

ჩამოკრავს ზარი. მე მის მანტოზე მივატლიზავ ფრთებს პლასტილინით დავიკარგები ზამთრის ქუჩებში ნაწყვება ძველი დღის მოგონება აქ ამ ქალაქში, კვარტალებში და კორპუსებში ნევროტულ ჭერქვეშ ნევროტულ საგნებს ააზულებს ვილაც ბედასლი ტანდაბალი ადამიანი გაჩერებაზე იდგება ქალი პლასტილინით მინებებული ყომრალი ფრთებით მარტივი, როგორც მოლანდება,
- პალე მარტოა ქვეყანაზე! შეეძახებ რისხვით ზარი ჩამოკრავს მოწყვეტილი ხიდან ტრამევი ყრუ ფრუანტულით შემოუხვევს აფთიაქისკენ დავიკარგები ზამთრის ქუჩებში ამ ნეკერჩხლებში, ფრთაგაცვენილ ხმელ ზღუფებში (მე არასოდეს არ ვყოფილვარ უდარდელი ადამიანი) მყუდრო ბინაში, ბინდიან ჭერქვეშ უცნობი დედა მზრუნველობით ჩაისუტებს უცნობ ნაში-ერს -
არა ნაბიჭვარს, ნაბიჭვარო პალე კი მარტო, სულ მარტოა ამქვეყანაზე როგორც სიზმარში ჩამოიქროლებს მეუზოვე ილუზორულ ფრთების კანკალით მალალი, როგორც კათედრალი იდგება სვეტი ხმელ ფითლებისა სვეტი-ფრინველი წითელი და ყვითელი ფრთებით აფთიაქის კარს რომ შევალზე, დავნკრიალებს მომცრო ეყვანი მუქ სივრცეში, წამლებს სუნში ტრამევი ფრუოლით შემოუხვევს მალაზიასთან მაგრამ არავინ გაუყვება ზამთრის ფილაქანს მით უფრო, არსად იგიზგიტებს დიდი ბუხარი (მე არასოდეს არ მქონია სხვა საწუსარი გარდა იმისა, რაც გამცნე ექლა) დავიკარგები ზამთრის ქუჩებში შუშაბანდებში, დავინყებულ ძველ ვიტრაჟებში, დავიკარგები -
პალე მარტოა ქვეყანაზე, როგორც გითხარი.

ცივ დერეფანში გაივლის გოგო რუხი თვალებით გარეთ ნაძვები დათოვლილი და მცე ვიმტვრევი დათოვლილი, როგორც კედარი ტანზე მაცვია ძველი ქურთუკი უძველეს ბოქლომს არ ერგება გასაღებები ძაბული ყვირის: ნოე! ნოე! ცრუ დერეფანში დადის ბაბო მასნავლებელი ლამაზა გამგე ნოე! ნოე! შე სალახანა! კარებთან დგანან ახალგაზრდა შტერი დედები წავალ, ჩავივლი მათ წინაშე დაძაბული სულ ერთი წამით მე ამ შტერ დედებს ბოტკინით გადაედეები გაუწყვითლებათ შიგნეული სულ ერთი წამით დათოვლილ ხესთან დნება ცარო მასნავლებელი რუხი ნახშირით ვილაცამ კედელს მიახანა მავლაჯუნები თოვლი ქრატუნებს. ფანგიან ბოქლომს არ ერგება გასაღებები ნოე! ნოე! გააღე კარი, შე საძაგელო! ვერ გაგაღე, ძაბული! ვერა! ან რას გააღებს - შიგნით ყინვა ჩაწანგული ყინვა გაჩაპანის არემარეს, როგორც ცრუფეხი ყინვა სივრცეებს გაახვევს ტეტანუსივით მე წავალ, წავალ, ცივ ქუჩებში დავიკარგები აბლაბუდებით გადაქსილი ზამთრის ქუჩებში დამესხმრება ისეც გოგო რუხი თვალებით ლამე, ბლოკნოტში ჩახაზული ინიციალებით - დმ. დილით კი ისეც სინამდვილე არის მკვდარი, არის ცივიერი ცივ პეიზაჟში დადის გიზო მასნავლებელი ეჭვიანი მავრის იერით დუმს ტაბუ გამგე. უძველეს ბოქლომს ვერ მოარგეს გასაღებები ფანგი ამოდის დედამინიდან, როგორც მღიერი.

ეული წვიმა

ქუჩაში ისეც მოვიდა წვიმა...
- დედიმისის შვილია, ნუ მოვიდოდა! რაფრა გაძლებდა პაერტი მარტო, ხომ სჭირდებოდა ხმის გამცემი, სიტყვის გამცველი?!
- ქუჩაში ისეც მოვიდა წვიმა თან მოიტანა რალაც ნაღველი - მთელი ცხოვრება მარტო ვარ, ძმაო, ლამე არ მძინავს, აღარც კი ვიცი, როგორ გაგძელი. იქნებ იმით, რომ მოვიდა წვიმა...
- იფ! დედიმისის შვილია-თქვა! მამიძისის! ბაბუამისის შვილიშვილი!

ჟანგბანა ბოქლომს ვერ მოარგავს გასაღებები

ფანგიან ბოქლომს ვერ მოარგავს გასაღებები. ფანგი ამოდის დედამინიდან როგორც მღიერი, ხოლო ბოქლომი არის უტყვი ჩაკეტილ კართან, აბლაბუდით გადაქსილილთან მჭმუნვარე სახით დადის ნოე მასნავლებელი იქვე წარწარად დადის ძაბული მასნავლებელი ცრუ გასაღებებს აწრიალებს მნე ტარიელი

პოტა იაიაშვილი

ქართული “ფრანკენშტაინი” გობეზაგვძილისა და ფანჯიკიძის თანხლებით

ცოტა უფრო შორიდან დაივსოთ... “გაზაფხულიდან”...
სად “ფრანკენშტაინი” და სად “გაზაფხული”, შეიძლება იკითხოთ, მაგრამ ჩემი თაობისათვის “ფრანკენშტაინი”(1) და “გაზაფხული”(2) უფრომანეთოდ თითქმის წარმოუდგენელია. ასე ოციოდე წლის წინ საბურთალოს ბაზრის გვერდით არსებული ეს კინოთეატრი უცნაურ ფენომენს წარმოადგენდა თბილისის კულტურულ ცენტრებს შორის. “კინოს სახლისგან” განსხვავებით, აბსოლუტურად დემოკრატიულად მის ეკრანზე რაღაც მანქანებით ის ფილმები გადიოდა, რომლებიც ცენტრალიზებული კინოგაქირავებით საბჭოეთში არ შემოდიოდა. “გაზაფხულის” ფილმებში უმნიშვნელო დროებით, მაგრამ მაშინდელი პარამეტრებით მინც საკმაო შთამბეჭდავით შეიძლება ეროტიკული სცენებისთვის გეტყვირტინა, შეიძლება ფედერიკო ფელინის, ლუი მალისა და როჟე ვადიმის სამი ნოველისაგან შემდგარი “ზმანების სამი ნაბიჯი” გენახა, და რაც იმდროინდელი მოზარდებისათვის ყველაზე მიმზიდველი იყო, შეიძლება დოქტორ ფრანკენშტეინის და მის მიერ გაცოცხლებულ შრეოლისიმოგვერულ გვამს გადააყროდა.

ალბათ საკმაოდ შორს ნაგვიყვანს იმის ანალიზი, თუ რატომ იყო 70-80-იანი წლების მოზარდებში ასე პოპულარული ეს ფილმი და წლების განმავლობაში რატომ არ ჩამოდიოდა “გაზაფხულის” ეკრანიდან ეს “შავი ისტორია”. ამ რეცენზიის მიზანი ეს არც არის, თუმცა “ფრანკენშტეინისა” და “გაზაფხულის” უცნაური ტანდემი შეიძლება ერთგვარ მეტაფორად მინც გამოგვაგდეს, რომელიც იმ პოლიტიკური გაზაფხულის უკანა მხარეს გვიჩვენებს, რომლის დადგომასაც ასე ყოველ მივესალმეთ ოთხმოციანი წლების ბოლოს და რომელიც არც ისეთი თბილი და ლამაზი აღმოჩნდა, როგორც გვეჩვენა.

რა თქმა უნდა, მას შემდეგ კონტექსტები კარდინალურად შეიცვალა და ის რომანტიკულ-მისტრიკური ხიბლი, რომელიც 70-80-იანი წლების მოზარდებისათვის ფრანკენშტეინის ისტორიას უკონდა, დღევანდელი მოზარდებისათვის მეტწილად ნაშთილია. დღეს “ფრანკენშტაინი” უფრო იმ კონკრეტულ, რეალურ სიტუაციებთან ასოცირდება, რომელთა წინევაც ახლანდელ თინეჯერებს საკუთარ თავზე მოუწიათ. ამ მხრივ, საინტერესო უნდა ყოფილიყო ქართული ტანდემის მიერ გაზარებული და ქართულად პირველად “ინკარნირებული” მერი შელის ფანტასტიკურ-ფილოსოფიური ნაწარმოები. მით უმეტეს, თუ გავივლიდინებთ იმას, რომ ამ ტანდემიდან ერთი - დათო საყვარელივე “გაზაფხულებთან” თაობას მიეკუთვნება, ხოლო მეორე - ლაშა ბულაძე - იმ თაობის წარმომადგენელია, რომელმაც ალბათ პირველად ვიდუკასტრატზე და თბილისური სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში თუ მის მომდევო “გამყინვარების პერიოდში” ნახა ამ ნაწარმოების კინომატრაგოფიული ვარიანტი, ან შესაძლოა, სულაც თავდაპირველად წინააღ წაიკითხა, ვინაიდან იმ დროისათვის შელის “ფრანკენშტაინი” ანუ თანამედროვე პროექტე” რუსულადაც იყო გამოცემული და ქართულადაც.

ჩემი აზრით, “ფრანკენშტაინის” ეს ორნაირი ხედვა საკმაოდ მკვეთრად პირველ მარჯვნივშეღის თეატრში განხორციელებულ წარმოდგენაში. ის, რომ სოციალურ-პოლიტიკურ “უქსებში” გამოზრდილი ლაშა ბულაძისათვის მერი შელის მიერ ლამის ორი საუკუნის წინ შეთხზული ისტორია არ არის ისე სისხლისგამყინავი და შეამარწმუნებელი, როგორც ეს ჩვენთვის, 70-80-იანლებებისათვის იყო, განსაზღვრავს იმას, რომ ბულაძე “ფრანკენშტაინს” უფრო ირონიულად უდგება და მის პაროდირ-

ბაში ხედავს “ფრანკენშტაინის” მიღების საუკეთესო საშუალებას. ხოლო იმ კინემატოგრაფიულმა იმიჯებმა, რომლებითაც აღზნებული იყო საბჭოელი ბავშვების ფანტაზია, ეტყობა, უფრო მეტად დათო საყვარელიძის შემწეობით გაკონა 2000-იან ქართულ “ფრანკენშტაინში”.
რა თქმა უნდა, ძალიან კარგად მესმის, რომ ეს დაყოფა მეტად სქემატურია, მით უმეტეს, რომ ვიცი, თუ რა შეთანხმებულად მოქმედებდნენ ისინი პიეტის წერისას და მერვე, დადგამის დროს, მაგრამ მინც ვაძლევ თვას უფლებას, დავუშვა, რომ არაცნობიერ დინზე თაობათა ამ უმნიშვნელო სტაგიონს შეიძლება ექნება. თანაც, შედეგი ხომ საბოლოოდ დადებითი გამოვიდა და არა უარყოფითი...

“ფრანკენშტაინი” ლაშა ბულაძისათვის მესამე სექტაკალი იყო “თეატრალურ სარდაფში” განხორციელებული “ოთარისა” (რეჟ: დ. საყვარელიძე) და “ის სკამი და არა, ეს სანოლს” (რეჟ: ვ. გვაძე) შემდეგ, მიუხედავად ნი, ორი სექტაკლის აშკარა დრამატურგიული ღირებულებებისა, უყოყმანოდ შეიძლება ითქვას, რომ ლაშა ბულაძემ “ფრანკენშტაინში” თავისი დრამატურგიული მონაცემები ერთ-ორად გაზარდა და გადაიღებოთ

დახვეწა ყველა ის სტილური თავისებურება, რაც მას აქამდეც გამოარჩევდა სხვა თანამედროვე მწერლებისაგან. განსაკუთრებით ძალუმად გაიფურჩქნა მისი მწერლური ლირსებები პირველ მოქმედებაში, რომელიც ტექსტუალურად ყველაზე მეტად იყო დატვირთული და სხვადასხვა პერსონაჟების მონოლოგებით იყო ძირითადად აგებული. წმინდა ინფორმაციული თვალსაზრისით გულში შემეძვრელი და საზარელი ტექსტები ისე უხვად და ნაზივად იყო შეკმაბული თითქოს ამ ყველაფრის გამანეიტრალებელი თუ გამაბამულავებელი (სინამდვილეში კი უფრო მეტად გამამაზრებელი) ნიუანსებით, რომ ჩვენს თვალწინ და ყურწინ საოცარი ესთეტიკა იხადებოდა - ესთეტიკა, რომლის არსებობის შესახებაც თვორიულად ბევრმა ვიცით, მაგრამ პრაქტიკულად მისი მოღვევა საშინლად ძნელია ხოლმე ესთეტიკა, რომელიც ჭრავისთავში იდევს დრამასაც და ფორსაც, ფანტასტიკასაც და გროტესკსაც...

ამ ყველაფრის ადექვატურად აღქმას, რა თქმა უნდა, ძალიან გაზნავილებული ყურით, მოსმენის ძალიან კულტურა სჭირდება, რაც სამწუხაროდ, მე იმ დღეს (ანუ პრემიერის მესამე დღეს) დარბაზში ვერ ვიგრძენი. ეტყობა, პერმანენტული სა-

ინფორმაციო პროგრამების სინტაქსამა და სერიალუბის, ან თუნდაც პოლივულდური ფილმების გამარტვებულ-გამაბუნებულმა დიალოგებმა, მეორე მხრივ კი, ჩვენს ამგანინდელ თეატრალურ პროდუქციაში ლიტერატურული არტისტიზმის ნაკლებობამ, ამ ჩვენს სანატქო მავურებულსაკმაოდ დაუბლაგვა ყური. ფაქტია, რომ როდესაც იგი სხვანაირ და ეტყობა მისთვის მეტისმეტად უცნაური ელენადობის ლიტერატურულ ტექსტს შეეჯახა, ორიენტიცია დაკარგა და დაიბნა. შესაძლოა, მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო ისიც, რომ მავურებლის დიდი ნაწილი კინოთეატრ "გაზაფხულის" სტერეოტიპებით მივიდა ამ სექცეკლის საყურებლად და ბოლომდე შეეცადა მისტიციზმისა და "უფასო" ესთეტიკაში ჩატოვებისა საკუთარი თავი - მიუხედავად იმისა, რომ ტექსტში უხვად ჩადებული "ნაღმები" თითქოს ამის არანაირ საშუალებას არ იძლეოდა.

თავად განსაჯეთ, როდესაც თქვენთვის დამაშვრალი რეცენზენტი სპექტაკლის ლიტერატურულ ქსოვილში თავით-ფეხებამდე გაიბნინდა და მსახიობების მიერ წარმოთქმულ ყოველ ფრაზას კმაყოფილებით ისრუტავდა, თანდათანობით კი ეს კმაყოფილება გარეგნულ რეექციებსა და სიცილ-ხარხარში გადაუვიდა, აქეთ-

იქიდან სულ უფრო და უფრო მიბშირდა მისკენ მიმართული საყვედურით და ბრაზით აღსავსე მხერები. ბუღაძისა და საყვედრილის "ფრანკენშტაინის" მთელი სერიოზულობითა და დამაბულიებით მომზირალი მავურებელი ნესრიგისაკენ მომინოვებდა და აშკარად ან "ამრეცი" ვერცე, ან "კაიფში" მყოფი. სამაგიეროდ, როდესაც მეორე და მესამე მუქმედებში უფრო სწორსაზოვანი ზემორობებიც ნავიდა, პუბლიკა საკმაოდ გამოცოცხლდა და გამზიარულდა. მათ გამზიარულებას კი ჩემს წინ მუდგომი შევიდირვა წლის გოგონას ატირება მოჰყვა, რომელიც კინოვერსიიდან გვაგამის თითქმის ერთ-ერთზე გადმოტანილმა მოძრაობებმა და ზმოილებმა იმდენად შეაშინა, რომ დედამისს მასთან ერთად წარმოადგინის დროზე ადრე დატოვებამ მოუწია. თავისთავად, რეექციათა ასეთი ფართო დიაპაზონი, რომლის ერთ ბოლოში თქვენთვის დამაშვრალის სიცილი, მეორე ბოლოში კი - პატარა გოგონას ტირილი, რაღაცაზე მიუთითებს. ვეფერობ, იმ არაერთგვაროვნებასა და მრავალშრიანობაზე, რასაც, როგორც უკვე ვთქვით, ტექსტმა ჩაუყარა საფუძველი. და კარგია, რომ სპექტაკლი აქ არ გაჩერებულა და რეეისურამ ამ მდიდარი ბაზისის ძლიერი სტიმულირება მოახდინა.

A GALVANISED CORPSE

დათო საყვარელიძემ "ფრანკენშტაინი" ბრეტის ესთეტიკაში გადამწყვიტა. იმათ, ვინც კარგად არაა ჩახედული "ბრეტის თეატრის" პრინციპებში, შეიძლება და მოსჩვენებოდ, რომ საყვარელიძე სტურუსის თვალრით "გადიოდა ფონს". რა თქმა უნდა, ქართველი თეატრალისტიკის, რომლისთვისაც "კავკასიური ცარიკის ნაწილი" "დედა-ნასავით" არის, ძალიან იოლაა "ფრანკენშტაინისა" და "რობიუსის თეატრის" შორის პარალელურობის პოვნა. მაგრამ ეს ყველაფერი ხომ უფრო შორიდან, ბერტოლდი ბრეტისთან და მოდის. გრუსუსა და გლეხის ქალ ზილკეს ზონგები, ისევე როგორც ბევრი სხვა მსგავსი რეჟისორული ხერხი ხომ ის ელემენტებია, რომლებსაც "გაუცხოების თეატრი" თხოვს. იმათან განსხვავებით, ვინც საყვარელიძეს სტურუსს გავლენას დააბრალვებს, მე მგონია, მან სწორედ რამდენიმე რთული შემოქმედებითი აქტი განახორციელა: სტურუსს შემდეგ საქართველოში ასეთ მაღალ დონეზე პირველად შეძლო "ბრეტის თეატრის" ესთეტიკით სპექტაკლის დადგმა. "ფრანკენშტაინში" ბრეტის "საფორმი" ხერხებიც კი არამაბოლნურად და თავისებურად არის გადაწყვეტილი, ხოლო მათ შორის და მათ მიღმა არაერთი სხვადასხვა ტიპის რეჟისორული მიგნებაა გახსნილი.

ფაქტობრივად, შულის "ფრანკენშტაინიდან" მხოლოდ ძირითადი იდეა და რაღაც კონსტრუქციები დარჩა. მოქმედებამ ფაქტობრივ გერმანიაში გადაინაცვლა და ამით ნარმოცდნას მეტი პოლიტიკური დატვირთვა მიეცა. რეჟისურის მხრივ ეს პოლიტიკური დატვირთვა განსაკუთრებით მსახივ მოქმედებებში გამოიყენება. პერსონაჟები კიდევ უფრო გროტესკულნი და გაპარაფრული გახდნენ. სცენაზე გამოჩნდნენ შიტლერის პროტოტიპი კომისარი შროვი და მისი ხელქვეითები. ფაქტობრივ გერმანიის კულტურულ-სოციალური გარემოს აღდგანა ხდებოდა ისეთი განსხვავებული ესთეტიკური ფორმების გადათამაშებით, როგორცაა, ერთი მხრივ, მარლენ დიტრიხი, ხოლო მეორე მხრივ, იგივე 70-80-იანელებისთვის ძალიან საყვარელი ფილმი "მუსიკის ჰანგები". თითქმის შოუმ-დე მუზიკით ეს სცენები ბოლო მოქმედების ყველაზე არაორდინალური მონაცვეთებდა შეიძლება ჩაითვალოს. მათთან შედარებით ის საერთო გროტესკული ველი, რომელშიც ჩაიძირული იყო ეს მოქმედება, უფრო

სტერეოტიპული რეჟისორული აზროვნების გამოვლინებად მოჩვენება.

თავიდან "გადამდარი" "ფრანკენშტაინიდან", როგორც უკვე აღინიშნე, ერთადერთი ფიგურა დარჩა თითქმის უცვლელი: გვამი, რომელსაც დოქტორი ავიცხლებს. შესაძლოა, სპექტაკლის ავტორებმა მიიჩნიეს, რომ ამ უკიდურესად სახეცხელი გარემოში საჭირო იყო ერთი პერსონაჟი მაინც, რომელიც "შემახვალდა" გამოდგებობა და "ახალ" და "ახალ" "ფრანკენშტაინებს" შორის, რომელიც ნარმოცდენის ხერხებია, ლერი იქნებოდა და მაყურებლის ხშირ-ხშირად შესახებედა, რომ მიუხედავად სიტუაციის, ეს-თეტიკის, კონტექსტების ცვალებადობისა, ის შედეგი, რაზეც მერი შელი მე-19 საუკუნის დასაწყისში გვესაუბრებოდა, თავისი არსით იგივე რჩებოდა.

ძალიან მიჭირს და მგონი, არც ღირს რომელიმე მსახიობს გამოყოფა, რადგან სპექტაკლში დაკავებულმა მთელმა დასმა, თუ არც ვცდები, გარდასახვის ახალ-ახალი უნარები აღმოაჩინა საკუთარ თავში და "მოქსოვა" ის სცენიური ქსოვილი, რომელიც ღამა ბუღაძისა და დათო საყვარელიძის ცნობიერებაში დიაბადა.

ბა... შესაძლოა, მაგრამ მე მაინც მგონია, რომ სპექტაკლი კიდევ უფრო მოიყვება, თუკი ავტორები ბოლომდე რადიკალური იქნებოდნენ და დოქტორ ფრანკენშტაინის მიერ გაცოცხლებული გვამი კონკრეტულად გვამისაგან განსხვავებულად დაიწყებდა მოქმედებას.

სპექტაკლი უნდადა დატვირთული რემინისცენიებით და მხოლოდ და ნატივმა თამაშაც კი შეიძლება უზარმაზარი სიამოვნება მოგვტაროთ. ქართველი კონტექსტებიც საკმაოდ, გაკრუტულიდან დაწყებული, ფანჯიკით დამთავრებული. "ივანანა და კქანა"-ს კულმინაციის გადატანა გვაზრდ, რომელიც გაცივლებების შემდეგ თავის "მამას" - ფრანკენშტაინს - მხოლოდ "ივანანას" მოხსენის მერე ცნობს და "დედას" ეძიებს, ისე უწყინრად და უბოროტოდაა გაკეთებული, რომ იმედა, ქართული ლიტერატურის "მცველებს" საშინლად არ ალაზფოვებთ. აქვე უნდა აღინიშნოს კოტე ყუბანევიშვილის მიერ შეხისხული "ივანანას" კულმინაციის "შეგარე ცაზე ამბატარი, გაილვიე პატარა...", რომელიც რეჟისორს გასდევს თითქმის მთელ სპექტაკლს. გურამ ფანჯიკიძის პესტილენური "საბრლითან" შეხუმრება კი გვამის თავში გარდაცვლილი ბარონის ტვინის ნაცვლად შევცდებით იდიოტის ტვინის ნაცვლებში... ერთი სიტყვით, რემინისცენიებით ამ სპექტაკლში ბლომადა და არცაფერ ფუჭდა...

დებო ფაქტობრივად, რის გარეშეც, რაც არ უნდა ვყოჩაობთ ბუღაძის და საყვარელიძის, ის სპექტაკლი ვერ შედგებოდა. საუბარია "დანარჩენი" შემოქმედებით ჯგუფზე: მხატვარ თემურ ნინუასა და მსახიობებზე (მუსიკალური გაფორმება, ბეთოვენისად დაწყებული, "ბეტმენის" თემით დამთავრებული, ასე ზუსტად მორგებული ნარმოცდენას, თავად რეჟისორის ეკუთვნოდა). ძალიან მიჭირს და მგონია, არც ღირს რომელიმე მსახიობის გამოყოფა, რადგან სპექტაკლში დაკავებულმა მთელმა დასმა, თუ არც ვცდები, გარდასახვის ახალ-ახალი უნარები აღმოაჩინა საკუთარ თავში და "მოქსოვა" ის სცენიური ქსოვილი, რომელიც ღამა ბუღაძისა და დათო საყვარელიძის ცნობიერებაში დიაბადა. ამიტომაც მინდა, შევიღიოს ჩოლო, ისინი, ყველა, უკრებელი ჩოლოთვალა: ზაალ ჩიქობავა, ზაზა იაკაველი, ზურაბ სტურუა, ნატო მურვანიძე, თენგიზ პაპიძე, მარლენ ეგუბაი, გივი ჩუგუაშვილი, ლეო ანთაძე, რამაზ გეიმაშვილი, ვასილ ძონენიძე, ვაჟა გელაშვილი, სულთან კვიციანიშვილი, ნინკა ველაშვილი, ზურა ბერეკაშვილი, იონიკ იონინი, ევა მჭავანაძე, მანანა კოხაშვილი, ნათია ვახუშტი, ია შულღიაშვილი, ივანე თოლორაია, ვალერი კორშია, გონტე ოსაძე, დიმიტრი ტატიშვილი, თამარ ბუხნივაშვილი, მიაა კაციტაძე, ლეო ფილფანი და ხათუნა ჩხეიძე.

მე სულთია და გულთი ვულოცავ ღამას, დათოს და მიელ დას მძღავრ შემოქმედებით ნაბიჯს და კიდევ უფრო "შემაზანარებელ" ნაბიჯებს მოველი მათგან!

1. უფრო ზუსტად "ფრანკენშტაინი", რადგან იმ პერიოდში ეს იდუმალებით სავსე გავრი რუსულ ვარიანტად იყო ჩვენს ცნობიერებაში გაშვებული და მე დღესაც მიჭირს დოქტორ ფრანკენშტაინის ფრანკენშტაინად მოხსენება.
2. უფრო ზუსტად, კინოთეატრი "ვაზუფული".

“მე უფრო ტრიაქტატს ვწერ, ვიდრე პიესას”

საუბარი ქვესერო ოლგისთან

- ზოგიერთი კრიტიკოსი თვლის, რომ ჩვეულებრივ თქვენს პიესებს საერთოდ არ გააჩნიათ თემა, სხვების აზრით, მუდმივად ერთმანეთთან დაკავშირებული ვერტიკალი, მაგანი კი აცხადებენ, რომ ყოველ პიესაში ახალ თემას აღძრავთ.

- ყოველწლიურად, სამი-ოთხი თვით, ჩემს კაბინეტში ვიკტები, ვწერ და ნაკლებად მალეღვებს, რამდენად არის ჩემი პიესები თემატურად ერთმანეთთან დაკავშირებული. ვფიქრობ, ამ საკითხისთვის ზედმეტი ყურადღების მიქცევა საზიფათოც კია. თეატრალურ ხელოვნებაში ისედაც ბევრი პრობლემა, რა საჭიროა მომავლის დადგენა ან თავის მტკრევა იმაზე, არის თუ არა ერთი პიესა მეორესთან თემატურად დაკავშირებული. როდესაც წერ, იმედი გაქვს, რომ ერთ ადგილზე არ დაბარ, რომ ქმნი საინტერესო რამეს - ეს არის და ეს.

- ხშირად გითქვამთ - მუსიკით გატაცება გავლენას ახდენს თქვენს დრამატურგულ მოღვაწეობაზე. ამის შესახებ დანერვილებით ხომ ვერ მოგაკვივებოდათ.

- ეს არც ისე იოლია. მუსიკა მართლაც ბავშვობიდან შემოიჭრა ჩემს ცხოვრებაში და მე ვოვლ, უფრო მეტიც, ვგრძობ, რომ, დრამატულ სტრუქტურას, მის ფორმას, უფრო დროს, მას მჭატას, ასევე იღვას, თემას, უნდა შესაბამებოდეს მუსიკალური სტრუქტურა, ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის, ჩემს შემოქმედებაში მინც, ერთიც და მეორეც პირველ რიგ-

ში ხომ უფერადობას გულისხმობს. მეცნებთ, რომ პიესები, რომლებიც გამოდის, მუსიკალურ ნაწარმოებებს ესგავსებიან. თუმცა, ამ საკითხში უფრო დეტალურად გარკვევას ვერც შევლებდი. უფროლოდ, ასე ვგრძობ...-

- უფრო მეტის მიღწევა ხომ არ გსურთ, ვიდრე დრამატურგობაა. მაგალითად, გახდეთ თეატრალური მოღვაწე ან სიტყვის ფართო გაგებით. თქვენ ხომ მოწინაინთობდით სხვა ავტორთა პიესების დადგმები, ერთი პერიოდი მიუხიკის შექმნის იდეა გიტაცებდათ. შექმენით საოპერო ლინტობა. თქვენ ამერიკული თეატრის მონოლითურ ორგანიზაციადა გადაქცევის თავგამოდებულ ქომაგი ხართ. პროფესიონალი თეატრმცოდნეებიც გააკრიტიკეთ სახალხოდ. ხომ არ გგონიათ, რომ ასეთი მრავალფეროვანი მოღვაწეობა თქვენს ძალებს აღემატება?

- კრიტიკოსებზე თავდასხმით მართლაც ძალიან გავიფუჭე საქმე, თუმცა არა პროფესიონალური გაგებით, ისინი ვერ იტანენ ამას. რაც შეეხება სხვა დრამატურგთა პიესების დადგმში მონაწილეობას, ამას ჩემს მოვალეობად ვივლი. ჩვენი გაერთიანება - “დრამატურგები 66” 35 ავტორს ემარება. პიესები, რომლებსაც ვდგამთ პროდუქციის გარეთ - “ჩერი ლენის” თეატრსა და სხვა ადგილებში - სწორედ ის პიესებია, რომელთა ყურებაც თავად მსურს. სხვები მით არ დადგამდნენ, ამიტომ ვდგამთ ჩვენ. ჩემი აზრით, თუ ვვლი გაქვს, ამაგვარად მოქცევა შენი ვალია. ამას თეოთრეალისთვის არ ვაკეთებ. იმის იმცინებრებას ვახდენ, რაც მომონს. ატმოსფერო, რომელშიც ჩვენს ქვეყანაში მწერლებს უნდა ვთავაობა, ჩემთვის მიუღებელია. შესაბამისად, ჩემი ვალია ამის აღნიშვნა.

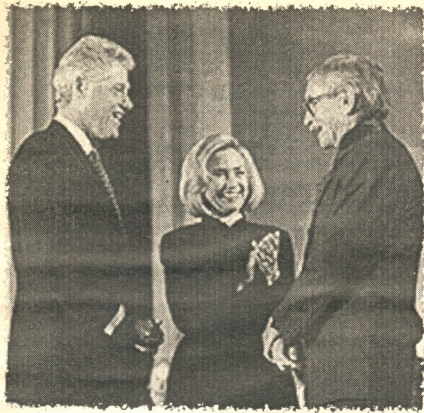
- ხომ არ გგონიათ, რომ ერთი პიესის უზარმაზარი კომერციული წარმატების შემდეგ ზედმეტად განგადიდებენ, რაც თქვენს შემოქმედებით კეთილდღეობას ზიანს აყენებს.

- ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა არ შემოძლია. არ ვიცოგულახდილად რომ ვთქვა, დასრულებული სახით ჩემი პიესები ბუერად უკეთესია, ვიდრე თანამედროვე თეატრალური პროდუქციის დიდი ნაწილი. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ისინი მართლაც ძალიან კარგია. მოგახსენებთ, შემოქმედებითი პროცესი უაღრესად პიროვნული, კერძო საქმეა და არა სახალხო მითქმა-მოთქმის საგანი... დრამატურგი თავისთვის “გადათამაშებს” საკუთარ პიესას. ყოველთვის, როდესაც ვინცე პიესაზე მუშაობას, ვცდილობ, თავიდან ამოვიგდო ფიქრები წარსული და მომავალი მუშაობის შესახებ, იმაზე, თუ რას ფიქრობენ სხვები ჩემს შემოქმედებაზე. გუშინდელი დღის წარუმატებლობასა თუ წარმატებაზე. მე გადავიდვარ სხვა სამყაროში, რომლის ასახვასაც ვცდილობ. ემუშაობ ახალ პიესაზე. ჩემი პიესის - “ვის ემინია ვირჯინია ვულფის” - კომერციული წარმატებას არ მოუხდენია ისეთი გადგენა, რომ მეტის სურვილი გამჩენდეს. და არც “ნამცეცა აღისა” დრამატურგებია გაკრიტიკების შემდეგ. მე პირალოდ, შეძლებისდაგვარად, ვცდილობ ხელოვნების კარგი ნაწარმოების შექმნას...-

- მიგას “ნამცეცა აღისა” აურზაური გამოიწვია, განადა უაზრად განსხვავებული მოსაზრება და სხვა. ხელახლა რომ დაგეწყით ამ პიესის წერა, სულ სხვა რამ ხომ არ გამოგივიდოდა?

- ეს არავინ იცის. ჩემს თავს უცნაური ამბები ხდება. მორიგი პიესის დანერვიდან ერთი წლის შემდეგ ასოლოტურად არ მახსოვს, როგორ შექმნა იგი, და რომ მომწოდებლობა, უკვე ვიღაც შევცდები გადაკეთებას ამ მის გადართვას. უფრო მეტიც, იმდენად მიტაცებს თვითონ საშუალო, მასალა, რომ პიესაში ნაკლოვანებებს ვერც კი ვამჩნევ. ომიეტური ქვრეტის მომენტი მხოლოდ კრიტიკულ სიტუაციაში დგება - გახანგრძლივებული მუშაობის პროცესში ვინცე საკუთარი თავის განადგურებას. სანაბან მეცნებენ, რომ დასრულებული პიესა უკვე აღარ მალეღვებს. ყოფიერების მატერიალურ მხარეზე ზრუნვა საჭირო რომ არ ყოფილიყო, შემიძლია, პიესების დადგმზე არც კი მეფიქრა. იმ რამდენიმე თვის განმავლობაში, როდესაც ვწერ, მეცნებთ, რომ წარმოსახვითი

სიმონ და პრემიერ-მინისტრი

ბა ხოლმე, თანაც, ჩემდა უნებურად, ჯერ კიდევ მაშინ, სანამ პიესის წერას შევუდებოდი. სწორედ ამას ვგულისხმობ, როდესაც ვამბობ, რომ პიესის წერა ნიშნავს საკუთარი თავისთვის მის აღმოჩენას. ვფიქრობ, რომ ეს ყველაზე სწორი პასუხია. საერთოდ კი, ამგვარ კითხვებს ვერ ვიტან. უმჯობესია, თავი ავიარო ისეთ კითხვას, რომელიც უშუალოდ ჩარევას ჩემს საიდუმლოებებში, იმ საიდუმლოებებში, რომლებსაც მწერალი არავის უნებურად. თუკი შემოქმედებით პროცესს ინტელექტუალური შეფასებით და ზედმეტწინა ანალიზით განვიხილავთ, იგი გაიფანტება, გაქრება. ამის შესახებ საუბარი არა თუ ძნელი, მეტსიმეტად საფრთხილოცაა. გასულიყო ძველი ზღაპარი ერთ ბრძენთა-ბრძენ ცხოველებზე? - ეს ან ეზოზე იგავებდინა ან ჩინური არაკითხი. მან დაიწახა ორმოცეცხვა, რომელიც საშინლად არ მოეწონა და თქვა: "მეერთო, გასაცოცხლა, წარმოუდგენელია, ნუთუ ამდენი ფეხით შესაძლებელია სიარული? როგორ გამოვადის? როგორ ამოძრავებთ მათ? ორმოცეცხვა შეჩერდა და უთხრა: "როგორ არ, ჯერ ვდგამ მარცხენა წინა ფეხს, ხოლო შემდეგ." - იგი დაფიქრდა, რა იყო შემდეგ, და ვეღარ შეძლო ორმოცი ფეხით სიარული.

- ჩვეულებრივ, რამდენ ხანს ფიქრობთ ხოლმე პიესაზე?

- პიესაზე, როგორც წესი, ვფიქრობ ყველგან, სადაც არ უნდა ვიყო, ნახევარი წლიდან წელიწადნახევარამდე, ხოლო შემდეგ ვინცმე წერას.

- წარმოსახვით ავითარებთ ხიუფებს თუ...
- უბრალოდ ვფიქრობ მასზე. თუმცა ხშირად მამბობ, რომ მილომდე ვრავფრას ვიარებ, მინც სულ ნანარომების გარშემო ვტრიალებ. ის კი მართალია, რომ პიესას შუა იდგით არ ვინც, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, წინასწარ არ ვაყალიბებ თეზას, რომელზეც აიგება პიესა, მაგრამ მე ვფიქრობ რამე ვიყო პერსონაჟთა ხასიათისა და მათი გარემოს შესახებ. ჩემთვის ცნობილია ის, რაც პიესაში უნდა მოხდეს. მაგრამ მხოლოდ წერის პროცესში შემხმის, რისი თქმა სურთ პერსონაჟებს, როგორ განვიხილავდინან ერთი ეპიზოდთან დაკავშირებით, ანუ როგორ მოიქცევიან განსაზღვრულ სიტუაციაში, ჩაფიქრებული შედეგი რომ გამოვიდეს. მე რომ ეს სხვაგვარად წარმოემდგინა, ვერ შეძლებდი ჩემი პერსონაჟებისთვის გამოსახვის თავისუფლების მიზიჭებას, რისი წყალობითაც სახეები მრავალსიმრავლეს ხდებიან. შეიძლება ითქვას, რომ მე უფრო ტრეპატისტ ვარ, ვიდრე პიესას. ჩვეულებრივ, ვაპირებთ შემდეგ ვვდებ საბჭედ მანქანასთან და საქაობდ სწრაფად მოვხაზავ პირველ ვარიანტს. მერე ვდავავიკითხავ იმ დეგილებში, სადაც მგონია, რომ რიტმი დაირღვა, მაგალითად, რეჟისორებში, ფანქრით შემატეს შესწორება. შემდეგ კი ვიტყვად: ბეჭდვისას შეიძლება ერთი-ორი რეჟისორს განვდე. შეიძლება დეიშტოს კიდევ ერთი-ორი ამბავი. როგორც წესი, პირველ რიგში ვესწარავი იმის დათავრებას, რითაც უნდა დაიწყოს პირველი რეჟისორი. მაგრამ შემერქნა და გადნევეტილებმა ძირითადად მწიფდება მანამ, სანამ მიუფუდები საბჭედ მანქანას.

- შეგძლიათ ახსნათ, როგორ ფიქრობთ პიესაზე? მთელი სცენა წარმოადგენს ხოლმე წარმოსახვას, თუ ეს პროცესი იმდენად ღრმა არის ქვეცნობიერ სფეროში, რომ თავადაც კი ვერ ხვდებით, როგორ გამოვდიო?

- მე ვგრძნობ, რომ ვფიქრობ პიესაზე და ეს არის პირველი უწყებარი მომზება იმისა, რომ იგი იქნება. ორმოსაც ვხვდებით, რომ მასზე განუწყვეტელი ვფიქრობ, ე.ი. მაშინ შემოქმედებით პროცესი უკვე სრული დატვირთვით მიმდინარეობს, ჩემოდანდელ კითხვაზე, რა გეგმებით გავით მომადინა, მე უნდა ვასაკვარად, შემხმის საკუთარი პასუხი: "მე დაწვნი არსთ პიესას, და კიდევ ამა და ამას", თუმცა მანამდე ამგვარი განიზახვა არ მქონია. ხომ ხედავთ, ახ-

სამყარო ჩემთვის უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე არსებული. უმეტესად ჩემი პერსონაჟების ხასიათითა და მათი მოქმედებით ვარ დაკავებული, ვიდრე საკუთარი ყოველდღიური ცხოვრებით. ეს გატაცება განსაკუთრებით მძაფრია. დღის შუალედში, სამი-ოთხი საათის ასეთი დაძაბული მუშაობის შემდეგ, თავი მისკდება და იძულებული ვხდები, შევჩერდე. თანაც, იმდენად ვარ გატაცებული, მარტო შემოქმედებით პროცესით კი არა, თვითკრიტიკითაც, რომ ჩემთვის უბრალოდ აუცილებელია სულის მოიქცა.

- თუ თქვენს პიესებს მთლიანობაში შევაფასებთ, ვიტყვი, რომ რამდენადაც დამაჯერებელი და ბრწყინვალეა მათი დასაწყისი და განვითარება, იმდენად უბედობა, დახლარული და გამაგნებელია ფინალი. ასეა თუ ისე, ეს შენიშვნა სამართლიანად ეკუთვნის თქვენს პიესების უმრავლესობას.

- გასაგებია. ამის მიზეზი ალბათ ისაა, რომ სინამდვილესა და ლოგიკის შესახებ ჩემთვის წარმოადგენს განსხვავებას საყოველთაოდ აღიარებულსგან. რაც ჩემთვის მნიშვნელოვანია, შეიძლება სხვებისთვის არც წარმოადგენდეს არანაირ ფსევდოპობას. მაგრამ თუ ჩაფურთხავდნა, სხვა მიზეზებიც მოიძებნება. შეიძლება, ჩემი პიესები უბრალოდ ერთნაირად ინტელექტუალური არ არის. მაგრამ ამავე დროს არ უნდა დავივიწყოთ, რომ თუკი საზოგადოებას არ მოსწონია ფინალი, ვერ მიიღებს მას მთლიანობაში. მე მაგალითად, არ ვთვლი, რომ კათარზისმა აუცილებლად პიესის მსვლელობაში უნდა იჩინოს თავი. ხშირად კათარზისი პიესის დასრულების შემდეგ წარმოიქმნება. მე არაერთხელ მისი მადანაშაულებდნენ იმაში, რომ ჩემი პიესების ფინალი შეიძლება ორანაზონად აიხსნას, მაგრამ მე ხომ ცხოვრება სწორედ ასე წარმოემდგინა. (...)

- თქვენ თქვით, რომ პიესის თემა თქვენთან მისი ქმნადლის პროცესში მოდის. ხანკი აღიარებთ, რომ პიესის დაწერის შემდეგაც არა გაქვთ სრული წარმოდგენა, თუ რაზეა იგი. რითი აიხსნება ეს?

- რასაკვირველია, არცერთი ნამდვილი მწერალი ისე უბრალოდ, არ ჩადებს მანქანაში ცარიელ ფურცლებს პიესის დასაბეჭდად, თუ მთავლობით მინც არ იცის, რის შესახებაც იგი. მაგრამ, ამასთან, თვითონ მუშაობის პროცესი წარმოადგენს ადამიკრესას. რადგანაც თანდათან შეცნობს იმას, რასაც წერ. გარკვეულწოდ, შეიძლება გონებაში წარმოვიდგინო მომავალი პიესა მთლიანობაში - ყოველ შემთხვევაში ასე ხე-

"ნიჭის საბოლოო აღიარება ყველგან ძალზე იკვიანებს. თუ ახალგაზრდა დამამბულტარისა საკმარისად მტკიცეა იმისთვის, რომ ქებისა და ძაგების მიუხედავად, სალად შეავასოს საკუთარი ნამოღვანარი, მაშინ ის ისევე გააგრძელებს მუშაობას, როგორც მანამდე მუშაობდა."

ღღეს და გუშინ

- მიდი, ახლა შეხედე! - მასო წელში გასწორდა, წინ გადაიწია და მარჯვენა ხელით კომპიუტერის "თავება" გადააქანა. ეკრანზე ზოლ-ზოლად გაიხსნა ახალი "არილის" გარეკანი - გავთვის მარშანწონისწინდელი, ერთ-ერთი პირველი ნომრის შეფუთვითებული კითხვა, კონვერტი პაულ ცელანის ფოტოები და ბლოკნოტიდან ამოგლეჯილი ფურცლის ნახევით, რომელზეც გაკრული ხელით ჩამოწერილია: პოეზია - 2 გვ. პროზა - 4 გვ. თარგმანი - 4 გვ. პუბლიცისტიკა... მაილა კი: "საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალი N1 (146)".

- ბარემ სათაურიც შეუცვალეთ და "შეტამორფოზები" დავარკვეთ-მეთქი, გახსურება დავაპირე, მაგრამ უპიბლოდ გამოიძვირდა და გავხუმდი. ციფრებს დავაკვირდი - 1 (146). მალე პითაგორისზმის-კენ მიდრეკილება, საკრალური კომბინაციების აღმოჩენის სურვილმა უმარტივესი და უკუღმართი ფორმულა გამოამაზრტეკინა: (6-4)=1

რატომღაც კეთილად მენიშნა და კმაყოფილი დავრჩი.

შეტამორფოზები, რომელიც ჩვენმა ლიტერატურულმა გავთმა ამ 4-5 წლის და 145 ნომრის (1+4=5) განმავლობაში განიცადა, მე მგონი, კანონზომიერიცაა და თანმიმდევრულიც. გუშინ და გუშინ-წინ თუ "კავკასიონის" ორიოდ გვერდი ეკავა, 1996 წლიდან დამოუკიდებელ ლიტერატურულ გავზე-თად გარდაიქმნა, თუმცა დღე-ღამე "კავკასიონის" ბოლომდე ვერ შევლია და ერთ ხანს ჩანარისის სახით გა-მდილიდა. მითითებული ნუმერაციაც მასმდილიდა. ბოლი სამი წელი კი ცალკე იბეჭდებოდა. რაც მთავარია, "არილი" ნახაჯ-ნახაჯ ცოცხალ ორგანიზმად იქცა, უფრო სწორად, ცოცხალი არსებებით, ცოცხალი ტექსტებით დასახლებულ ტერიტორიად.

ღღეს უკვე ჟურნალის ფორმა აქვს; შინაარსი კი, საზოგადოებრივ-ლიტერატურული ჟანრებითაა შემოღ�ლილი (უფრო მოღაიგებული). ჩემში, ცოტა არ იყოს, გაურკვევლობის და სიფრთხილის გრძნობას ბაღებს "არილის" ეს ბოლი შეტამორფოზა. შეუთავსებელია შეუთავსება ხომ არ გამოკვიდის-მეთქი? მხედველობაში მაქვს მწერლობა და ჟურნალისტიკა. თანამედროვე კართულმა ლიტერატურამ ხომ საკმაოდ გაიუცხოვა ის თემები, რასაც მასმდილია, პირიქით, განუწყვეტლივ იცოხნის და ვერ ინიღლებს: მრავალპარტიული უსისტემობა, ამომრჩეველობა მასობრივი ვენებანი, კორუფციასთან კინკლიობა, რეპორტაჟული პარლამენტარიზმი, ეკონომიკის გამახატრელება, დამორცხებული პატრიოტიზმი და ა.შ.

არადა, ღღეს ეს გახლავთ ჩვენი ყოფა, წუთისოფელი.

ამ ორი სახლის ერთ ვარკამვეშ მოქცევის, გვერდიგვერდ ბეჭდვის უხერხულობასთან ერთად, კარკვეული ხიბლიც ახლავს. თანადროლობა მათი შუმაკავშირებელი ხიდი - სხვადასხვა ნაპირიდან და-ნახულო, სხვადასხვა სულიერებით აღქმული.

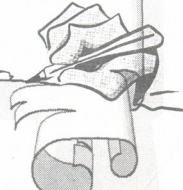
წარმომიდგენია: ოცდამეერთე საუკუნის ბოლისკენ, ზის სამკითხველი დარბაზში ეინმე ჩვენებური და დღევანდელ "არილს" ფურცლავს. დარწმუნებული ვარ, მისთვის ერთნაირად საინტერესოა საგავზე-თი მასალებიც და ლიტერატურული ტექსტებიც, უფრო სწორედ, მათი ამკვარი ერთდროულობა. უფრო მკაფიოდ არჩევს ეპოქის მუქ ფერებს, გრძნობს დაუღვივებელი ციფრითზაციის სუნს და ოსშივარს. ზოგან თამამ პოლიტიკურ პროვოზებზე გაიღიმება, ზოგან ვანუზორციელებელი პროექტები დაენახება. მერე ლიტერატურულ ნაწილზე გადავა და კონტრასტული ბუნების მიუხედავად, განსხვავებული ენობრივი ქსოვილის, ესთეტიური რეაქციების მიუხედავად, რაღაც საერთოსაც იპოვის, დღევანდელი-ბის უტყუარი დამით აღდგვილობს.

სამოქალაქო საზოგადოების შექმნაში წვლილის შეტანა და სისხლსასვე ლიტერატურული პროცესის ჩამოფალიობა მართლაც შეიძლება, ერთი ყადის ამოცანად აღიქვამიღეს. ტვირთი მძიმეა, მაგრამ სახეკვილი "არილი", ამ მხრივ კარგი პერსპექტივა უნანს. გასული წლების განმავლობაში მიღწეულია მთავარი: რეალურად არსებობს ლიტერატურული ასოციაცია "არილი", არსებობს ავტორთა ჯგუფი, არსებობს ჩვენი ბელთ დანტერესებული, ერთგული მკითხველები.

სხვათა შორის, ღღეს სიტყვა "არილის" ორივენაირი განმარტება გვაქვს გამოტანილი ყდის სარწულზე: საბასეული - "დასასვენებელი სიწმინდეთანი" და მეორე - "შხის შუქი, რამეზე დამღვარი". მე-სამე მნიშვნელობა "არილმა" ჩვენს თვალწინ შეიძინა. იგი აღნიშნავს კონკრეტულ ადგილის საქართველოში, სადაც იკრებიან საჯე ჭკუაზე მყოფი, ზრდასრული ადამიანები და ძირითადად ლიტერატურაზე ლაპარაკობენ. ავერ ახლაც, სამი მათგანი (გვარს არ დავასახელებ) გვერდით ითანში შხის და გაცხარებული კამათობს.

მე მგონი, ესეც კეთილის ნიშანია.

მკაცრად შინაბე

არლი

წააბ HERE

